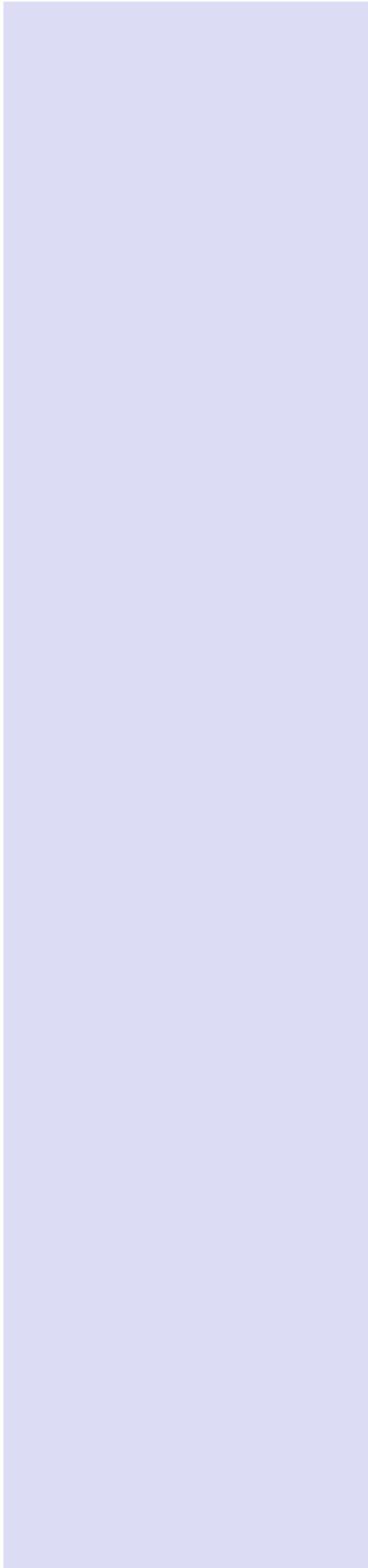

Κεφάλαιο 2ο

Το ευρωπαϊκό επίπεδο

2.1	Εισαγωγικά	45
2.2	Το ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.	46
2.3	Τα οικονομικά μεγέθη της εκπαίδευσης	52
2.3.1	Συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση	52
2.3.2	Δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση	62
2.3.3	Ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση	69
2.4	Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση	75
2.5	Συγκριτική παράθεση μεγεθών και δεικτών για την εκπαίδευση μεταξύ των μελών της ΕΕ-27	82
2.6	Σύγκλιση των εισροών/εκροών της εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.	95
2.7	Διάκριση των κρατών μελών της ΕΕ-27 σε ομοιογενείς ομάδες	98

2.1 Εισαγωγικά

Η εκπαιδευτική πολιτική των κρατών-μελών δεν δεσμεύεται από τη συμμετοχή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αφού αποτελεί κατ' εξοχήν χώρο άσκησης εθνικής πολιτικής. Ωστόσο, το 2000 στη Σύνοδο Κορυφής στη Λισαβόνα τα κράτη-μέλη έθεσαν ως στρατηγικό στόχο¹ για την Ευρωπαϊκή Ένωση μέχρι το 2010 «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης, ανά την υφήλιο, ικανή για **βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή**. Απαραίτητο εργαλείο για τη μετάβαση αυτή θεωρήθηκε τότε η **επένδυση στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης**. Επομένως, για την Ευρωπαϊκή Ένωση η εκπαίδευση πρέπει να αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ευρώπης στο διεθνή ανταγωνισμό. Για να το επιτύχει θα πρέπει να αναπτύξει ένα συγκεκριμένο σχέδιο δράσης ώστε τα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών-μελών να συγκλίνουν σε έναν ποιοτικό και αποτελεσματικό κοινοτικό μέσο όρο τόσο για τις εισροές όσο και για τις εκροές της εκπαίδευσης. Ως σημαντικές λέξεις-κλειδιά στην ποιοτική αυτή προσέγγιση της εκπαίδευσης θα πρέπει να θεωρηθούν: η τεχνολογική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, η ανάπτυξη πολλαπλών -και όχι μόνο ακαδημαϊκών- δεξιοτήτων, η μείωση των εκπαιδευτικών ανισοτήτων καθώς και η μείωση της διαρροής μαθητών από το εκπαιδευτικό σύστημα. Οι παραπάνω ποιοτικές στοχοθεσίες αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού κεκτημένου με σαφή κοινωνική αναγνώριση και συναίνεση των λαών των κρατών-μελών, και ιστορική συνέχεια του κράτους δικαίου και της κοινωνικής δικαιοσύνης που, παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξή τους, υπηρετούσαν οι χώρες της Ευρώπης. Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση, ωστόσο, που από το 2007 μέχρι και σήμερα μετεξελίχθηκε σε εργασιακή και ευρύτερα κοινωνική, πολιτική και αξιακή, ανέτρεψε τις πολιτικές προτεραιότητες. Αντί να ενισχύσει το δομικό ρόλο της εκπαίδευσης στην ανάπτυξη ενός σύγχρονου ευρωπαϊκού αναπτυξιακού μοντέλου που αποβλέπει στην οικονομική και κοινωνική πρόοδο με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος, των εργασιακών σχέσεων και της μείωσης των κοινωνικών ανισοτήτων, την αποδυνάμωσε οικονομικά και πολιτικά αποστερώντας της σημαντικούς πόρους. Στον φαύλο αυτό κύκλο εγκλωβίστηκαν κυρίως κράτη-μέλη με κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν εμφανώς μικρότερο του μέσου κοινοτικού όρου. Γι' αυτό και σήμερα η πολιτική επιλογή για επένδυση στην ποιότητα της εκπαίδευσης εμφανίζεται ως μη ρεαλιστική. Ωστόσο, πολλά από αυτά τα κράτη-μέλη

μπορούσαν να περηφανευτούν για τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα που είχαν ήδη επιτύχει. Κι αντί αυτό να λειτουργεί ως ένα επιπλέον κίνητρο ποιότητας για τα υπόλοιπα, πολύ συχνά και από πολλούς, αναδείχθηκε σε παράδειγμα αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης που θα μπορούσε να επιτευχθεί με το *minimum* της χρηματοδότησης.

Ο βασικός στόχος της συστηματικής παρακολούθησης και μελέτης της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης αποβλέπει στο εάν αυτή συμβάλει και πόσο στην παραγωγή ικανοποιητικών, από άποψη ποιότητας, εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων ή όχι. Αυτό αποτελεί και τον πρώτο επιμέρους στόχο του παρόντος κεφαλαίου. Ένας επιπλέον στόχος είναι να αποτυπωθεί μια διαδρομή χρήματος για την κάλυψη των δαπανών της εκπαίδευσης από όλες τις πηγές χρηματοδότησής της και τρίτον να διαπιστωθεί μέσα από υπολογισμό συγκεκριμένων δεικτών ο βαθμός συνοχής αλλά και η πορεία σύγκλισης στην κατεύθυνση της μείωσης των διαφορών μεταξύ των εθνικών μέσων όρων των κρατών-μελών.

Πιο συγκεκριμένα, στο παρόν κεφάλαιο ως σημείο αφετηρίας της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης θεωρείται το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν κάθε κράτους-μέλους και της Ε.Ε. των 27. Στη συνέχεια αναλύονται οι εισροές ανά πηγή χρηματοδότησης (διεθνής, δημόσια και ιδιωτική) ως ποσό, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανά μαθητή και βαθμίδα εκπαίδευσης για τις περιπτώσεις που αυτά είναι διαθέσιμα από τη στατιστική βάση δεδομένων της Eurostat. Στη συνέχεια αποδίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις Έρευνες Οικογενειακών Προϋπολογισμών των κρατών-μελών που αφορούν στις δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης. Τέλος, στη μελέτη παρατίθενται συγκεκριμένοι δείκτες που επιχειρούν να αποτιμήσουν τη σύγκλιση ή μη των εισροών και των εκροών της εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε., ώστε να αναδειχθούν οι διαφορές μεταξύ τους και να αναδειχθούν πιθανές ομάδες κρατών-μελών με κοινά χαρακτηριστικά.

¹ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας, 23-24 Μάρτιου 2000 (εγγρ. SN 100/1/00 REV 1).

2.2 Το ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε., σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Eurostat, καθώς επίσης και το **κατά κεφαλήν ΑΕΠ**, ένας δείκτης που συνήθως χρησιμοποιείται ως μέτρο της οικονομικής ευημερίας των χωρών.

Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν την τελευταία δεκαετία 2001-2010, ενώ η ανάλυση επικεντρώνεται σε δύο χρονικές υποπεριόδους: την περίοδο

2001-2007 και την περίοδο **2007-2010**, με σκοπό να διακριθεί η πορεία της οικονομικής ανάπτυξης των κρατών-μελών της Ε.Ε. τόσο πριν από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση (έως και το 2007), όσο και κατά τη διάρκειά της (από το 2008 και έπειτα).

Στον ακόλουθο πίνακα αποδίδεται κατ' έτος το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε εκατομμύρια € (Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης - PPS), τη δεκαετία 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε..

Πίνακας 2.1: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε εκατομμύρια € (PPS) στην Ε.Ε. των 27 χωρών την περίοδο 2001 - 2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
										Α.Ε.Π.	Συμμετοχή στο σύνολο της Ε.Ε.
Ε.Ε. (27 χώρες)	9.588.080	9.950.225	10.118.456	10.616.815	11.071.529⁽³⁾	11.700.414	12.397.945	12.494.385	11.787.481	12.279.027⁽⁴⁾	100,0%
Γερμανία	1.899.111	1.944.704	1.993.239	2.077.855	2.165.958 ⁽³⁾	2.262.516	2.378.247	2.381.876	2.242.041	2.377.855 ⁽²⁾	19,4%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.400.117	1.464.614	1.503.129	1.602.557	1.650.721 ⁽³⁾	1.726.261	1.767.859	1.763.922	1.637.092	1.694.116 ⁽²⁾	13,8%
Γαλλία	1.398.105	1.457.132	1.431.046	1.484.098	1.558.150 ⁽³⁾	1.622.116	1.715.968	1.699.901	1.622.298	1.690.165 ⁽²⁾	13,8%
Ιταλία	1.327.468	1.309.366	1.321.805	1.343.435	1.381.233 ⁽³⁾	1.451.287	1.537.032	1.553.254	1.470.514	1.522.660 ⁽²⁾	12,4%
Ισπανία	790.096	849.767	878.982	933.451	994.914 ⁽³⁾	1.089.792	1.174.522	1.180.216	1.116.305	1.140.791 ⁽²⁾	9,3%
Πολωνία	359.740	377.810	387.064	418.544	440.538 ⁽³⁾	468.222	518.505	537.216	544.200	575.919 ⁽²⁾	4,7%
Ολλανδία	424.217	440.823	434.871	455.276	479.743 ⁽³⁾	506.807	541.559	550.176	508.277	534.213 ⁽²⁾	4,4%
Βέλγιο	251.549	264.978	265.247	273.337	281.905 ⁽³⁾	293.453	306.860	308.146	295.214	309.087 ⁽²⁾	2,5%
Σουηδία	215.695	223.326	230.399	246.255	247.279 ⁽³⁾	264.006	285.726	284.003	260.409	281.259 ⁽²⁾	2,3%
Αυστρία	198.918	208.818	213.348	224.316	230.118 ⁽³⁾	244.368	254.658	259.224	244.656	257.755 ⁽²⁾	2,1%
Ελλάδα	187.415	202.814	211.601	224.441⁽¹⁾	228.477⁽¹⁾	246.140⁽¹⁾	256.615⁽¹⁾	263.728⁽¹⁾	249.193⁽¹⁾	242.607⁽¹⁾	2,0%
Ρουμανία	123.216	131.151	141.044	160.176	170.040 ⁽³⁾	195.838	223.381	251.307	233.305	231.720 ⁽²⁾	1,9%
Τσεχία	142.021	147.095	155.198	165.965	174.535 ⁽³⁾	187.007	205.906	210.338	202.131	210.593 ⁽²⁾	1,7%
Πορτογαλία	163.230	169.148	171.204	175.117	188.114 ⁽³⁾	197.248	208.396	206.862	200.813 ⁽¹⁾	208.851 ⁽²⁾	1,7%
Δανία	135.437	141.313	138.674	147.004	150.638 ⁽³⁾	159.532	167.187	169.252	156.823	163.638 ⁽²⁾	1,3%
Ουγγαρία	118.788	128.193	132.110	138.912	143.073 ⁽³⁾	150.432	156.583	162.142	153.161	158.884 ⁽²⁾	1,3%
Φινλανδία	118.157	122.280	121.622	131.454	134.797 ⁽³⁾	142.004	155.155	156.704	141.761	150.873 ⁽²⁾	1,2%
Ιρλανδία	101.293	111.069	116.683	125.087	134.544 ⁽³⁾	146.754	160.464	147.840	133.230	133.806 ⁽²⁾	1,1%
Σλοβακία	55.769	59.603	61.852	66.459	72.966 ⁽³⁾	80.833	91.606	98.038	93.372	99.405 ⁽²⁾	0,8%
Βουλγαρία	46.557	50.971	54.302	58.156	63.579 ⁽³⁾	69.473	76.791	82.923	78.690	81.107 ⁽²⁾	0,7%
Λιθουανία	28.562	31.329	35.128	37.541	40.592 ⁽³⁾	44.379	49.781	51.349	42.937	44.534 ⁽²⁾	0,4%
Σλοβενία	31.380	33.593	34.515	37.349	39.364 ⁽³⁾	41.611	44.611	46.135	42.363	44.107 ⁽²⁾	0,4%
Λουξεμβούργο	20.441	21.945	23.182	25.073	26.612 ⁽³⁾	30.211	32.933	34.180	31.803	34.640 ⁽²⁾	0,3%
Λετονία	18.035	19.722	20.877	22.862	25.122 ⁽³⁾	27.937	31.697	32.014	27.475	28.215 ⁽²⁾	0,2%
Εσθονία	12.554	13.922	15.330	16.796	18.653 ⁽³⁾	20.968	23.164	22.812	20.080	21.515 ⁽²⁾	0,2%
Κύπρος	12.609	12.977	13.319	14.467	15.489 ⁽³⁾	16.562	18.137	19.316	18.528	19.067 ⁽²⁾	0,2%
Μάλτα	6.055	6.445	6.472	6.682	7.114 ⁽³⁾	7.348	7.812	8.174	7.862	8.337 ⁽²⁾	0,1%

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Οι χώρες είναι ταξινομημένες κατά φθίνουσα σειρά με βάση το ποσοστό συμμετοχής τους στο συνολικό ΑΕΠ της Ε.Ε. το 2010 (τελευταία στήλη).

(1) Προσωρινά στοιχεία (2) Πρόβλεψη (3) Ασυνέχεια στη σειρά (4) Προσέγγιση ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕ

Το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ε.Ε. των 27 το 2010 ήταν (σε εκατομμύρια Μονάδων Αγοραστικής Δύναμης) **12.279.027 εκατ.€**.

Οι χώρες με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό ΑΕΠ της Ε.Ε. είναι η **Γερμανία** (19,4%), η **Γαλλία** (13,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13,8%), η **Ιταλία** (12,4%) και η **Ισπανία** (9,3%). Το 68,7% του συνολικού ΑΕΠ της Ε.Ε. παράγεται στις πέντε αυτές χώρες, με το υπόλοιπο 31,3% να αντιστοιχεί σε 22 κράτη-μέλη.

Οι χώρες με το μικρότερο ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό ΑΕΠ της Ε.Ε. είναι: η **Μάλτα** (0,1%), η **Εσθονία**, η **Κύπρος**, η **Λετονία** (με ποσοστό 0,2% η κάθε

μία), το **Λουξεμβούργο** (0,3%), η **Σλοβενία** και η **Λιθουανία** με 0,4%.

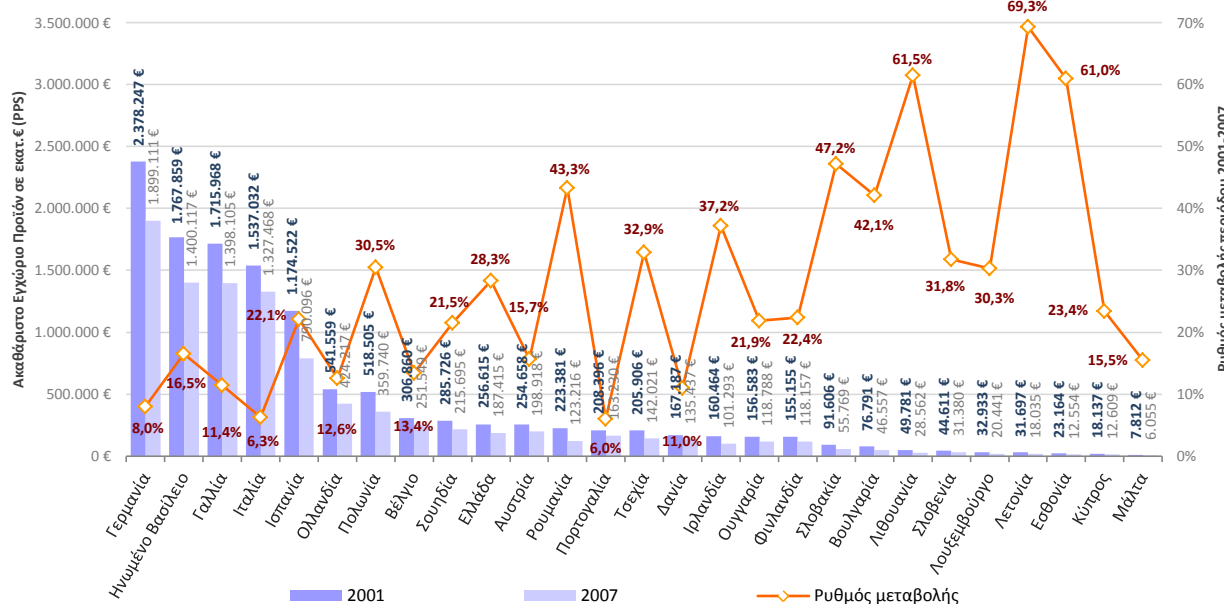
Η **Ελλάδα** κατατάσσεται στην 11^η θέση με το ΑΕΠ της να εκτιμάται στα **242.607 εκατ.€** και ποσοστό συμμετοχής στο συνολικό ΑΕΠ της Ε.Ε. ίσο με 2,0%.

Για τον υπολογισμό του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ χρησιμοποιούνται οι σταθερές τιμές του ΑΕΠ με έτος βάσης το 2000 (μεθοδολογία αλυσιδωτής σύνδεσης). Επομένως, διατηρώντας σταθερές τις τιμές, ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ αποδίδει τη πραγματική μεταβολή της συνολικής παραγωγής μιας χώρας.

Ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ ανά χώρα επιλέχθηκε να υπολογιστεί για δύο χρονικές περιόδους: η πρώτη αφορά την περίοδο 2001-2007 (πριν από την παγκόσμια οικονομική κρίση), και η δεύτερη την περίοδο 2007-2010 (κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης). Αυτή η διάκριση θα μας επιτρέψει να διερευνήσουμε πιθανές διαφοροποιήσεις στους ρυθμούς μεταβολής λόγω αυτού του σημαντικού παγκόσμιου οικονομικού φαινομένου. Τα δύο γραφήματα που ακολουθούν φωτογραφίζουν τις δύο υποπεριόδους που προαναφέραμε. Συγκεκρι-

μένα, στο πρώτο γράφημα αποτυπώνεται η περίοδος 2001-2007 (πριν από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση) και στο δεύτερο αποτυπώνεται η περίοδος 2007-2010 (κατά τη διάρκεια της χρηματοοικονομικής κρίσης). Στο αριστερό τμήμα των γραφημάτων αποδίδεται το ΑΕΠ (σε σταθερές τιμές 2000) ανά κράτος-μέλος της Ε.Ε. για το αρχικό και το τελικό έτος της υπό εξέταση χρονικής περιόδου, ενώ στο δεξιό τμήμα των γραφημάτων αποτυπώνεται ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους για την αντίστοιχη περίοδο.

Γράφημα 2.1: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε εκατομμύρια € (PPS) στις 27 χώρες της Ε.Ε. το 2001 και το 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το συνολικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ε.Ε. των 27 χωρών το 2007 ήταν **12.397.945 εκατ.€**. Κατά την επταετία 2001-2007 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά **14,0%** (από 9.588.080 εκατ.€ το 2001 σε 12.397.945 εκατ.€ το 2007).

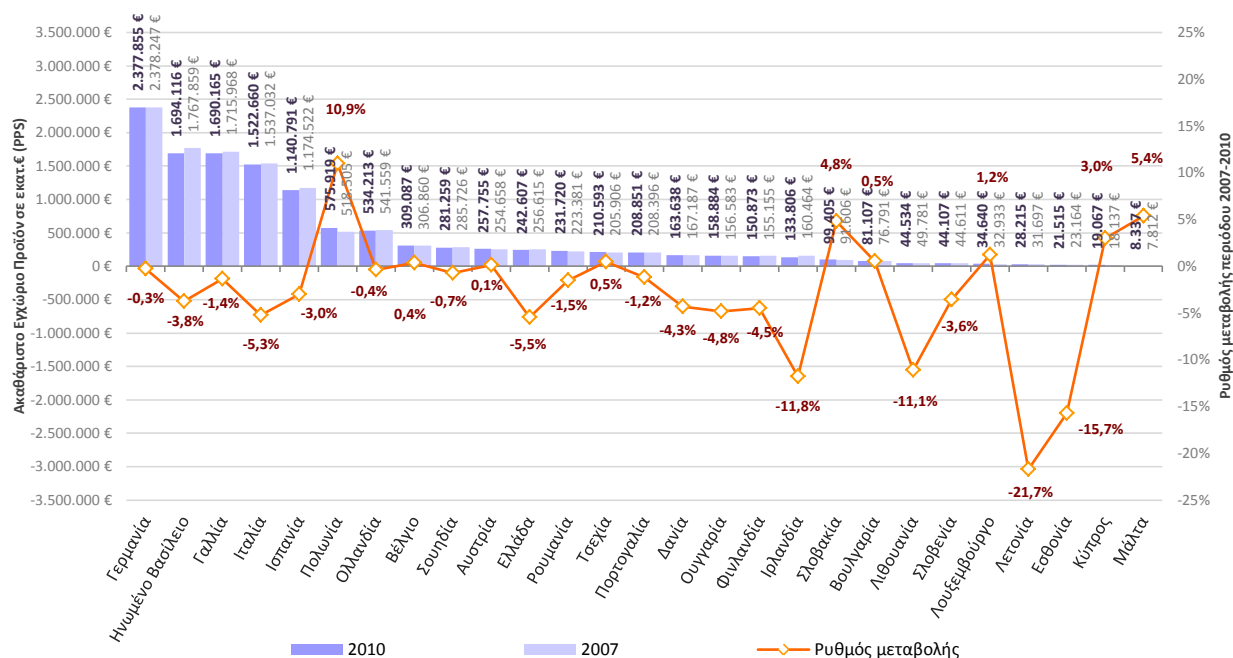
Τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο ΑΕΠ το 2007 ήταν: η **Γερμανία**, το **Ηνωμένο Βασίλειο**, η **Γαλλία**, η **Ιταλία**, η **Ισπανία** κ.α.. Στον αντίποδα, τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ΑΕΠ ήταν: η **Μάλτα**, η **Κύπρος**, η **Εσθονία**, η **Λετονία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Σλοβενία**, η **Λιθουανία**, η **Βουλγαρία**, κ.α..

Την περίοδο 2001-2007, πριν εκδηλωθεί η παγκόσμια οικονομική κρίση στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., όλες οι χώρες παρουσίασαν αύξηση του ΑΕΠ που κυμαινόταν από **6,0%** (Πορτογαλία) μέχρι και **69,3%** (Λετονία). Ενδιαφέρον, ωστόσο, παρουσιάζει το γεγονός ότι ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ δε φαίνεται να είναι ανάλογος του μεγέθους του ΑΕΠ που παρουσιάζει η κάθε χώρα. Συγκεκριμένα, οι χώρες με τον υψηλότερο ρυθμό μεταβολής ήταν: η **Λετονία** (69,3%), η **Λιθουανία**

(61,5%), η **Εσθονία** (61,0%), η **Σλοβακία** (47,2%), η **Ρουμανία** (43,3%) και η **Βουλγαρία** (42,1%). Αξίζει να σημειωθεί πως οι χώρες αυτές βρίσκονται ανάμεσα στις δέκα χώρες της Ε.Ε. με το μικρότερο ΑΕΠ. Στον αντίποδα, βρίσκονται οι χώρες με τους χαμηλότερους ρυθμούς μεταβολής, όπως: η **Πορτογαλία** (6,0%), η **Ιταλία** (6,3%), η **Γερμανία** (8,0%), η **Δανία** (11,0%), η **Γαλλία** (11,4%), η **Ολλανδία** (12,6%) κ.α. Με εξαίρεση την Πορτογαλία (που το 2007 κατείχε την 15η θέση ανάμεσα στις 27 με βάση το ΑΕΠ της), οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται ανάμεσα στις δέκα χώρες της Ε.Ε. με το υψηλότερο ΑΕΠ.

Το ΑΕΠ της **Ελλάδας** το 2007 ήταν **256.615 εκατ.€**, ποσό που την κατατάσσει στην 10η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.. Την επταετία 2001-2007, το πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας αυξήθηκε κατά **28,3%**, από 187.415 εκατ.€ το 2001 σε 256.615 εκατ.€ το 2007 (12η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη ως προς το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ).

Γράφημα 2.2: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε εκατομμύρια € (PPS) στις 27 χώρες της Ε.Ε. το 2007 και το 2010 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts Έπεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ε.Ε. των 27 χωρών το 2010 ήταν **12.279.027 εκατ.€**. Κατά την τετραετία 2007-2010 το ΑΕΠ μειώθηκε κατά **-2,0%** (από 12.397.945 εκατ.€ το 2007 σε 12.279.027 εκατ.€ το 2010).

Η κατάταξη των κρατών-μελών με βάση το ΑΕΠ τους το 2010 προφανώς δεν παρουσιάζει διαφορές σε σχέση με τα προηγούμενα έτη (βλ. προηγούμενο γράφημα). Τον ενδιαφέρον της συγκεκριμένης χρονικής περιόδου έγκειται στο ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, 18 από τα 27 κράτη-μέλη (66,7%) παρουσίασαν μείωση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος τους την τετραετία 2007-2010. Οι χώρες με την μεγαλύτερη συρρίκνωση του ΑΕΠ τους ήταν: η **Λετονία** (-21,7%), η **Εσθονία** (-15,7%), η **Ιρλανδία** (-11,8%), η **Λιθουανία** (-11,1%), η **Ελλάδα** (-5,5%) κ.α.. Με εξαίρεση, την Ιρλανδία και την Ελλάδα, οι παραπάνω χώρες είναι ανάμεσα στις δέκα χώρες με το μικρότερο ΑΕΠ στην Ε.Ε. των 27, ενώ ταυτόχρονα παρουσίασαν τις με-

γαλύτερες αυξήσεις του ΑΕΠ τους την περίοδο 2001-2007 (βλ. προηγούμενο γράφημα).

Το ΑΕΠ της **Ελλάδας** το 2010 εκτιμάται ότι ήταν **242.607 εκατ.€**, ποσό την κατατάσσει στην 11η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.. Την τετραετία 2007-2010, το πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας μειώθηκε κατά **-5,5%**, από 256.615 εκατ.€ το 2007 σε 242.607 εκατ.€ το 2010 (23η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη με βάση το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ).

Η ετήσια μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ σε κάθε κράτος-μέλος έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού αποτυπώνεται πολύ πιο έντονα η αυξομείωση του συγκεκριμένου μεγέθους από έτος σε έτος, στοιχείο που συνήθως χάνεται όταν μετράμε το συνολικό ρυθμό μεταβολής μιας χρονικής περιόδου. Στον ακόλουθο πίνακα αποδίδεται κατ' έτος ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ, τη δεκαετία 2001-2010 στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε..

Πίνακας 2.2: Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην Ε.Ε. των 27 χωρών την περίοδο 2001 - 2010

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010
Ε.Ε. (27 χώρες)	2,0%	1,2%	1,3%	2,5%	2,0%	3,2%	3,0%	0,5%	-4,2%	1,8%	1,3%
Σουηδία	1,3%	2,5%	2,3%	4,2%	3,2%	4,3%	3,3%	-0,6%	-5,3%	5,5%	2,1%
Σλοβακία	3,5%	4,6%	4,8%	5,1%	6,7%	8,5%	10,5%	5,8%	-4,8%	4,0%	4,9%
Πολωνία	1,2%	1,4%	3,9%	5,3%	3,6%	6,2%	6,8%	5,1%	1,7%	3,8%	3,9%
Μάλτα	-1,6%	2,6%	-0,3%	1,1%	4,7%	2,1%	4,4%	5,3%	-3,4%	3,7%	1,9%
Γερμανία	1,2%	0,0%	-0,2%	1,2%	0,8%	3,4%	2,7%	1,0%	-4,7%	3,6%	0,9%
Λουξεμβούργο	2,5%	4,1%	1,5%	4,4%	5,4%	5,0%	6,6%	1,4%	-3,6%	3,5%	3,1%
Φινλανδία	2,3%	1,8%	2,0%	4,1%	2,9%	4,4%	5,3%	0,9%	-8,2%	3,1%	1,9%
Εσθονία	7,5%	7,9%	7,6%	7,2%	9,4%	10,6%	6,9%	-5,1%	-13,9%	3,1%	4,1%
Τσεχία	2,5%	1,9%	3,6%	4,5%	6,3%	6,8%	6,1%	2,5%	-4,1%	2,3% ⁽²⁾	3,2%
Βέλγιο	0,8%	1,4%	0,8%	3,2%	1,7%	2,7%	2,9%	1,0%	-2,8%	2,2%	1,4%

	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2010
Δανία	0,7%	0,5%	0,4%	2,3%	2,4%	3,4%	1,6%	-1,1%	-5,2%	2,1%	0,7%
Αυστρία	0,5%	1,6%	0,8%	2,5%	2,5%	3,6%	3,7%	2,2%	-3,9%	2,0%	1,6%
Ολλανδία	1,9%	0,1%	0,3%	2,2%	2,0%	3,4%	3,9%	1,9%	-3,9%	1,8%	1,4%
Γαλλία	1,8%	0,9%	0,9%	2,5%	1,8%	2,5%	2,3%	-0,1%	-2,7%	1,5%	1,1%
Ιταλία	1,8%	0,5%	0,0%	1,5%	0,7%	2,0%	1,5%	-1,3%	-5,2%	1,3%	0,3%
Ηνωμένο Βασίλειο	2,5%	2,1%	2,8%	3,0%	2,2%	2,8%	2,7%	-0,1%	-4,9%	1,3%	1,4%
Λιθουανία	6,7%	6,9%	10,2%	7,4%	7,8%	7,8%	9,8%	2,9%	-14,7%	1,3%	4,6%
Πορτογαλία	2,0%	0,7%	-0,9%	1,6%	0,8%	1,4%	2,4%	0,0%	-2,5 ⁽¹⁾	1,3 ⁽¹⁾	0,7%
Σλοβενία	2,8%	4,0%	2,8%	4,3%	4,5%	5,9%	6,9%	3,7%	-8,1%	1,2%	2,8%
Ουγγαρία	3,8%	4,1%	4,0%	4,5%	3,2%	3,6%	0,8%	0,8%	-6,7%	1,2%	1,9%
Κύπρος	4,0%	2,1%	1,9%	4,2%	3,9%	4,1%	5,1%	3,6%	-1,7%	1,0%	2,8%
Βουλγαρία	4,2%	4,7%	5,5%	6,7%	6,4%	6,5%	6,4%	6,2%	-5,5%	0,2%	4,1%
Ισπανία	3,6%	2,7%	3,1%	3,3%	3,6%	4,0%	3,6%	0,9%	-3,7%	-0,1%	2,1%
Λετονία	8,0%	6,5%	7,2%	8,7%	10,6%	12,2%	10,0%	-4,2%	-18,0%	-0,3%	4,1%
Ιρλανδία	5,7%	6,5%	4,4%	4,6%	6,0%	5,3%	5,6%	-3,5%	-7,6%	-1,0%	2,6%
Ρουμανία	5,7%	5,1%	5,2%	8,5%	4,2%	7,9%	6,3%	7,3%	-7,1%	-1,3%	4,2%
Ελλάδα	4,2%	3,4%	5,9%	4,4 ⁽¹⁾	2,3 ⁽¹⁾	5,2 ⁽¹⁾	4,3 ⁽¹⁾	1,0 ⁽¹⁾	-2,0 ⁽¹⁾	-4,5 ⁽¹⁾	2,4%

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Οι χώρες είναι ταξινομημένες κατά φθίνουσα σειρά με βάση το ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ το 2010.

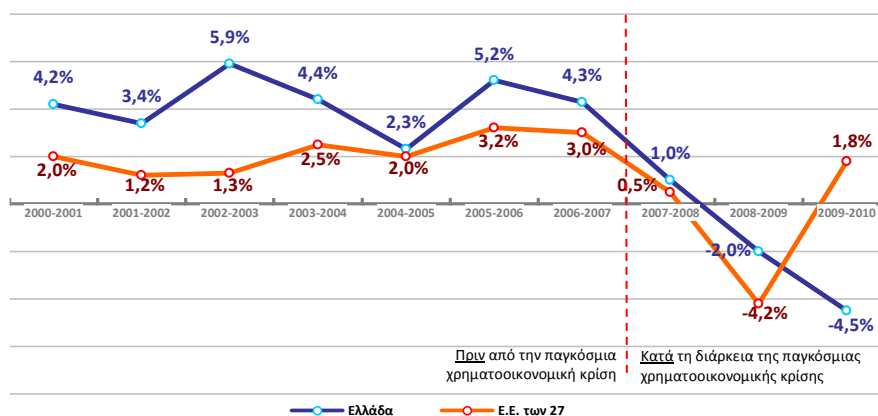
(1) Προσωρινά στοιχεία (2) Πρόβλεψη (3) Ασυνέχεια στη σειρά

Το 2010 συνολικό πραγματικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ε.Ε. των 27 χωρών παρουσίασε αύξηση κατά 1,8%. Το ίδιο έτος, 21 από τα 27 κράτη-μέλη (77,8%) παρουσίασαν αύξηση του ΑΕΠ τους με τη Σουηδία να καταλαμβάνει την 1^η θέση (5,5%), ενώ ακολουθούν: η Σλοβακία (4,0%), η Πολωνία (3,8%), η Μάλτα (3,7%), η Γερμανία (3,6%), το Λουξεμβούργο (3,5%) και η Εσθονία και Φινλανδία με ποσοστό 3,1%. Στον αντίποδα, τα

κράτη-μέλη που παρουσίαση μείωση του πραγματικού τους ΑΕΠ είναι: η Ελλάδα (-4,5%), η Ρουμανία (-1,3%), η Ιρλανδία (-1,0%), η Λετονία (-0,3%) και η Ισπανία (-0,1%).

Στο γράφημα που ακολουθεί αποτυπώνεται ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της Ε.Ε.-27 και της Ελλάδας κατά την περίοδο 2000-2010.

Γράφημα 2.3: Ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27 χωρών και της Ελλάδας την περίοδο 2000 - 2010

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Ο ρυθμός ανάπτυξης σε πραγματικούς όρους στην Ελλάδα καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 2000-2010 εμφανίζεται υψηλότερος σε σχέση με το σύνολο των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε., με εξαίρεση το τελευταίο έτος (2009-2010). Πιο αναλυτικά, από το παραπάνω γράφημα γίνεται εμφανές ότι η ετήσια μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας ως προς την Ε.Ε.-27 την περίοδο 2000-2010 διακρίνεται σε τέσσερις υποπεριόδους: κατά την πρώτη (2000-2005) η Ελλάδα βρίσκεται πολύ υψηλότερα από την Ε.Ε.-27 αλλά δεν ακολουθεί ομοειδή πορεία έως ότου συμπέσουν στο τέλος του 2005, κατά τη δεύτερη υποπερίοδο (2005-2008) η

Ελλάδα βρίσκεται ψηλότερα από την Ε.Ε.-27 (με μικρότερη διαφορά) και με ομοειδή πορεία μέχρις ότου συμπέσουν εκ νέου στο 2008, κατά την τρίτη υποπερίοδο (2008-2009) η Ελλάδα παρουσιάζει υψηλότερες και διευρυνόμενες τιμές από την Ε.Ε.-27 μέχρι και το τέλος του 2009, ενώ κατά την τέταρτη υποπερίοδο (2009-2010) η Ελλάδα παραμένει σε αρνητικό δείκτη ανάπτυξης (-4,5%) ενώ η Ε.Ε.-27 αντίστροφα έχει κατακτήσει θετικό δείκτη ανάπτυξης (1,8%) διευρύνοντας τη διαφορά της από την Ελλάδα για πρώτη φορά μέσα στη δεκαετία κατά 6,3 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα στοιχεία που μέχρι στιγμής παρουσιάσαμε αφορούσαν το ποσό και το ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ και δεν μπορούσαν να λάβουν υπόψη το μέγεθος (με την έννοια του πληθυσμού) των κρατών-μελών. Γι' αυτό και ήταν πολύ περιορισμένες οι συγκρίσεις που θα μπορούσαν να γίνουν. Η μεταβλητή «Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης» αποδίδει το ποσό του ΑΕΠ κάθε κράτους-μέλους που αναλογεί ανά κάτοικο, αφού προηγουμένως οι διαφορετικής αγοραστικής δύναμης αξίες μετα-

ξύ των κρατών-μελών έχουν εξισορροπηθεί με τη μετατροπή τους σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (PPS). Το κατά κεφαλή ΑΕΠ συνήθως χρησιμοποιείται ως ένας δείκτης ευημερίας των χωρών, αφού αποτελεί ένα μέτρο του μέσου πραγματικού εισοδήματος μιας χώρας.

Στον ακόλουθο πίνακα αποδίδεται το κατ' έτος κατά κεφαλή ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. τη δεκαετία 2001-2010 σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης.

Πίνακας 2.3: Κατά Κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε € (PPS) στην Ε.Ε. των 27 χωρών την περίοδο 2001 - 2010

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
									Κατά κεφαλή ΑΕΠ	Αναλογία ως προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο
Ε.Ε. (27 χώρες)	19.800	20.500	20.800	21.700	22.500 ⁽³⁾	23.700	25.000	25.100	23.600	100,0%
Λουξεμβούργο	46.300	49.200	51.300	54.800	57.300 ⁽³⁾	64.000	68.600	70.000	64.000	271,2%
Ολλανδία	26.400	27.300	26.800	28.000	29.400 ⁽³⁾	31.000	33.100	33.500	30.800	130,5%
Ιρλανδία	26.200	28.200	29.200	30.800	32.299 ⁽³⁾	34.400	36.800	33.300	29.800	126,3%
Αυστρία	24.700	25.800	26.300	27.500	28.000 ⁽³⁾	29.600	30.700	31.100	29.300	124,2%
Δανία	25.300	26.300	25.700	27.200	27.800 ⁽³⁾	29.300	30.600	30.800	28.400	120,3%
Σουηδία	24.200	25.000	25.700	27.400	27.400 ⁽³⁾	29.100	31.200	30.800	28.000	118,6%
Βέλγιο	24.500	25.700	25.600	26.200	26.900 ⁽³⁾	27.800	28.900	28.800	27.400	116,1%
Γερμανία	23.100	23.600	24.200	25.200	26.300 ⁽³⁾	27.500	28.900	29.000	27.400	116,1%
Φινλανδία	22.800	23.500	23.300	25.100	25.700 ⁽³⁾	27.000	29.300	29.500	26.600	112,7%
Ηνωμένο Βασίλειο	23.700	24.700	25.200	26.800	27.400 ⁽³⁾	28.500	29.000	28.700	26.500	112,3%
Γαλλία	22.900	23.700	23.100	23.700	24.700 ⁽³⁾	25.600	26.900	26.500	25.200	106,8%
Ιταλία	23.300	22.900	22.900	23.100	23.600 ⁽³⁾	24.600	25.900	26.000	24.400	103,4%
Ισπανία	19.400	20.600	20.900	21.900	22.900 ⁽³⁾	24.700	26.200	25.900	24.300	103,0%
Κύπρος	18.000	18.300	18.400	19.600	20.400 ⁽³⁾	21.400	23.100	24.400	23.200	98,3%
Ελλάδα	17.100	18.500	19.200	20.300 ⁽¹⁾	20.600 ⁽¹⁾	22.100 ⁽¹⁾	22.900 ⁽¹⁾	23.500 ⁽¹⁾	22.100 ⁽¹⁾	93,6%
Σλοβενία	15.800	16.800	17.300	18.700	19.700 ⁽³⁾	20.700	22.100	22.800 ⁽³⁾	20.700 ⁽³⁾	87,7%
Τσεχία	13.900	14.400	15.200	16.300	17.100 ⁽³⁾	18.200	19.900	20.200	19.200	81,4%
Μάλτα	15.400	16.300	16.200	16.700	17.600 ⁽³⁾	18.100	19.100	19.800	19.000	80,5%
Πορτογαλία	15.900	16.300	16.400	16.700	17.800 ⁽³⁾	18.600	19.600	19.500	18.900 ⁽¹⁾	80,1%
Σλοβακία	10.400	11.100	11.500	12.300	13.500 ⁽³⁾	15.000	17.000	18.100	17.200	72,9%
Ουγγαρία	11.700	12.600	13.000	13.700	14.200 ⁽³⁾	14.900	15.600	16.200	15.300	64,8%
Εσθονία	9.200	10.200	11.300	12.400	13.800 ⁽³⁾	15.600	17.300	17.000	15.000	63,6%
Πολωνία	9.400	9.900	10.100	11.000	11.500 ⁽³⁾	12.300	13.600	14.100	14.300	60,6%
Λιθουανία	8.200	9.000	10.200	10.900	11.900 ⁽³⁾	13.100	14.700	15.300	12.900	54,7%
Λετονία	7.700	8.400	9.000	9.900	10.900 ⁽³⁾	12.200	13.900	14.100	12.200	51,7%
Ρουμανία	5.500	6.000	6.500	7.400	7.900 ⁽³⁾	9.100	10.400	11.700	10.900	46,2%
Βουλγαρία	5.900	6.500	7.000	7.500	8.200 ⁽³⁾	9.000	10.100	10.900	10.400	44,1%

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Οι χώρες είναι ταξινομημένες κατά φθίνουσα σειρά με βάση το κατά κεφαλή ΑΕΠ του 2009.

(1) Προσωρινά στοιχεία (2) Πρόβλεψη (3) Ασυνέχεια στη σειρά

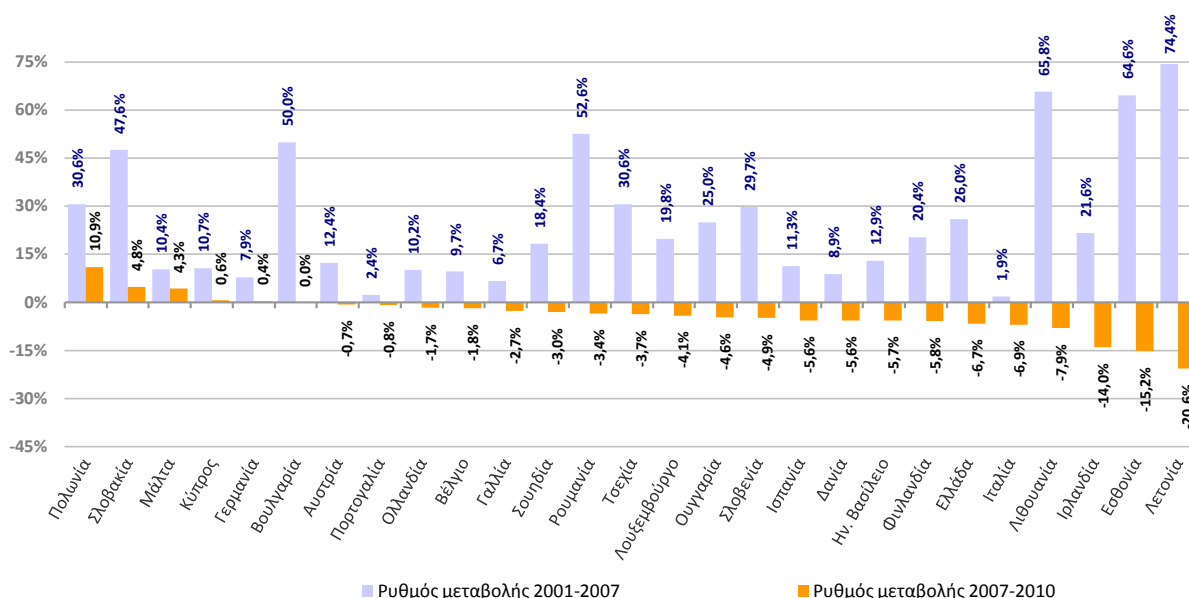
Το κατά κεφαλή ΑΕΠ στο σύνολο της Ε.Ε. των 27 χωρών, το 2009 ήταν **23.600 €**. Κατά το ίδιο έτος 13 από τα 27 κράτη-μέλη (**48,2%**) εμφανίζονται με υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ από το αντίστοιχο της Ε.Ε. των 27.

Το 2009 τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ως ποσοστό επί του αντίστοιχου της Ε.Ε.-27 (βλ. τελευταία στήλη του πίνακα 1.3) ήταν: το **Λουξεμβούργο** (271,2%), η **Ολλανδία** (130,5%), η **Ιρλανδία** (126,3%), η **Αυστρία** (124,2%), η **Δανία** (120,3%), η **Σουηδία** (118,6%), το **Βέλγιο** και η **Γερμανία** με 116,1% κ.α..

Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ως ποσοστό επί του αντίστοιχου της Ε.Ε.-27: η **Βουλγαρία** (44,1%), η **Ρουμανία** (46,2%), η **Λετονία** (51,7%), η **Λιθουανία** (54,7%), η **Πολωνία** (60,6%), η **Εσθονία** (63,6%), η **Ουγγαρία** (64,8%), η **Σλοβακία** (72,9%) κ.α..

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. για το έτος 2001 και 2010 ούτως ώστε να μελετηθούν και πιθανές διαφοροποιήσεις στο ρυθμό μεταβολής του μέγθους μέσα στην δεκαετία 2001-2010.

Γράφημα 2.4: Ρυθμός Μεταβολής του Πραγματικού κατά κεφαλή Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. τις περιόδους 2001-2007 και 2007-2010

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Για την Τσεχία και τη Βουλγαρία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2010 και οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίστηκαν για την περίοδο 2007-2009.

Κατά την περίοδο 2001-2007 (πριν την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση) σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.27 ο ρυθμός μεταβολής του πραγματικού κατά κεφαλή ΑΕΠ ήταν θετικός. Συνολικά, ο ρυθμός μεταβολής της παραπάνω μεταβλητής στην Ε.Ε. ήταν **11,3%**.

Τα κράτη-μέλη με τον υψηλότερο ρυθμό μεταβολής την επταετία 2001-2007 ήταν: η **Λετονία** (74,4%), η **Λιθουανία** (65,8%), η **Εσθονία** (64,6%), η **Ρουμανία** (52,6%), η **Βουλγαρία** (50,0%), η **Σλοβακία** (47,6%) και η **Τσεχία** (60,6%). Αξίζει να σημειωθεί πως αρκετές από αυτές τις χώρες βρίσκονται μεταξύ των δέκα κρατών-μελών της Ε.Ε. με το μικρότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ. Στον αντίποδα, βρίσκονται οι χώρες με τους χαμηλότερους ρυθμούς μεταβολής, όπως: η **Ιταλία** (1,9%), η **Πορτογαλία** (2,4%), η **Γαλλία** (6,7%), η **Γερμανία** (7,9%), η **Δανία** (8,9%), το **Βέλγιο** (9,7%), και η **Ολλανδία** (10,2%). Αξίζει να σημειωθεί πως αρκετές από αυτές τις χώρες βρίσκονται μεταξύ των δέκα κρατών-μελών της Ε.Ε. με το υψηλότερο κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Την ίδια περίοδο το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ της **Ελλάδας** αυξήθηκε κατά **26,0%** γεγονός που την κατατάσσει στην 10η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε..

Κατά την περίοδο 2007-2010 (κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης) 5 από τα 27

κράτη-μέλη της Ε.Ε.27 (18,5%) παρουσίασαν αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλή ΑΕΠ. Στην ομάδα αυτή ανήκουν, κατά σειρά, οι χώρες: η **Πολωνία** (10,9%), η **Σλοβακία** (48%), η **Μάλτα** (4,3%), η **Κύπρος** (0,6%) και η **Γερμανία** (0,4%). Ας σημειωθεί ότι η **Βουλγαρία** την ίδια περίοδο παρουσίασε μηδενική μεταβολή του συγκεκριμένου μεγέθους. Στον αντίποδα, βρίσκεται το 81,5% των κρατών-μελών (22 από τα 27), τα οποία κατά την ίδια περίοδο παρουσίασαν μείωση του πραγματικού κατά κεφαλή ΑΕΠ. Τις μεγαλύτερες μειώσεις, κατά σειρά, παρουσίασαν: η **Λετονία** (-20,6%), η **Εσθονία** (-15,2%), η **Ιρλανδία** (-14,0%), η **Λιθουανία** (-7,9%) και η **Ιταλία** (-6,9%).

Την ίδια περίοδο το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΕΠ της **Ελλάδας** μειώθηκε κατά **-6,7%** γεγονός που την κατατάσσει στην 22η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ την περίοδο 2007-2010 (βλ. Γράφημα 2.2) ήταν **-5,5%**. Η παρατηρούμενη διαφορά μεταξύ του ρυθμού μεταβολής του συνολικού ΑΕΠ και του κατά κεφαλή ΑΕΠ κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες οφείλεται στην πληθυσμιακή αύξηση της χώρας (αύξηση κατά 1,2% στην τριετία).

2.3 Τα οικονομικά μεγέθη της εκπαίδευσης

Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στις δαπάνες για την εκπαίδευση με στόχο:

- να αποδοθεί το σύνολο της δαπάνης για την εκπαίδευση στην Ε.Ε. των 27 χωρών,
- να αναδειχθούν τυχόν διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε. με βάση την αναλογία των δαπανών για την εκπαίδευση σε σχέση με τις συνολικές δαπάνες, αλλά και σε σχέση με το ΑΕΠ (συνολικό ΑΕΠ και κατά κεφαλή ΑΕΠ) κάθε κράτους-μέλους, μέγεθος που παρουσιάστηκε στην προηγούμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου,

- να αποτυπωθούν οι μεταβολές (αυξήσεις-μειώσεις) των δαπανών για την εκπαίδευση μέσα στην επταετία 2001-2007.

Στα στοιχεία που παρουσιάζονται προέρχονται από την βάση δεδομένων της Eurostat, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις έχει γίνει επεξεργασία των στοιχείων από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ προκειμένου να προσεγγιστούν με όσο το δυνατόν πληρέστερο τρόπο οι δαπάνες για την εκπαίδευση. Η προσέγγιση του συνόλου των δαπανών που ακολουθείται στην ενότητα αυτή αποτελεί την προσέγγιση της Eurostat (European Communities, 2005).

2.3.1 Συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση

Η συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση καλύπτεται από τις ακόλουθες τρεις κύριες πηγές χρηματοδότησης (βλ. ακόλουθο σχήμα):

1. **Διεθνείς πηγές** χρηματοδότησης, δηλαδή κονδύλια από διεθνείς οργανισμούς και άλλες διεθνείς πηγές, οι οποίες αφορούν:
 - απευθείας πληρωμές στα δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.
 - μεταβιβάσεις στην κεντρική διοίκηση, στις περιφερειακές και στην τοπική αυτοδιοίκηση.
2. **Δημόσιες πηγές** χρηματοδότησης, οι οποίες διακρίνονται σε τρία επίπεδα διοίκησης, και αφορούν χρηματοδοτήσεις από:
 - ο την **κεντρική διοίκηση**
 - ο την **περιφερειακή διοίκηση**
 - ο και την **τοπική αυτοδιοίκηση**Η χρηματοδότηση αυτή αφορά στην κάλυψη δαπανών στις οποίες περιλαμβάνονται:
 - **άμεσες δαπάνες** για τη λειτουργία των δημόσιων και ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων,
 - **μεταβιβάσεις** στις περιφερειακές διοικήσεις και στις τοπικές αυτοδιοικήσεις (καθαρά ποσά)²,
 - **υποτροφίες και άλλες επιχορηγήσεις σε σπουδαστές/νοικοκυριά, φοιτητικά δάνεια, μεταβιβάσεις και πληρωμές σε άλλους ιδιωτικούς φορείς.**
3. **Ιδιωτικές πηγές** χρηματοδότησης, οι οποίες ουσιαστικά αφορούν κάλυψη δαπανών εκπαίδευσης από νοικοκυριά και ιδιωτικούς φορείς και αντίστοιχα διακρίνονται σε:

Α) **δαπάνες των νοικοκυριών**, στις οποίες περιλαμβάνονται:

- **πληρωμές σε δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα,**
- **πληρωμές σε αγαθά που ζητούνται άμεσα και έμμεσα από εκπαιδευτικά ιδρύματα,**
- **πληρωμές σε αγαθά που δεν ζητούνται άμεσα για τη φοίτηση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα,**
- **πληρωμές για ιδιωτική διδασκαλία.**

Β) **δαπάνες άλλων ιδιωτικών φορέων**, στις οποίες περιλαμβάνονται:

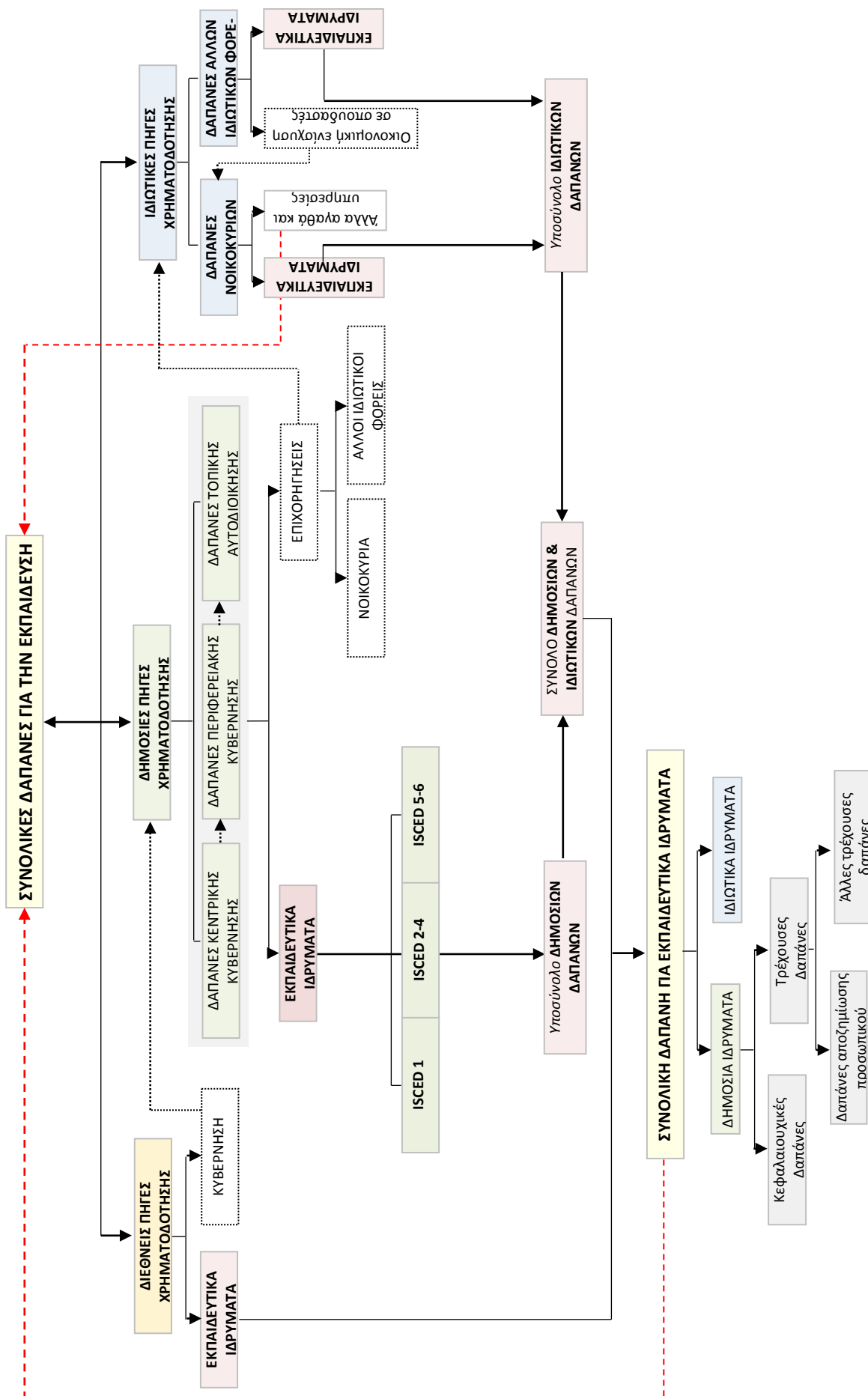
- **άμεσες δαπάνες για δημόσια και για ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα**
- **υποτροφίες και άλλες επιχορηγήσεις σε σπουδαστές/νοικοκυριά, φοιτητικά δάνεια**³

Στο σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση⁴ αθροίζονται: α) οι **άμεσες δαπάνες για τα δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα** που προέρχονται από τις τρεις πηγές χρηματοδότησης (διεθνείς πηγές, δημόσιες πηγές και ιδιωτικές πηγές) και β) οι **δαπάνες των νοικοκυριών για άλλα αγαθά και υπηρεσίες εκπαίδευσης.**

³ Για τον υπολογισμό των συνολικών **ιδιωτικών δαπανών** για την εκπαίδευση δεν λαμβάνεται υπόψη η οικονομική ενίσχυση των μαθητών/σπουδαστών, αφού αποτελεί εσωτερική ροή των άλλων ιδιωτικών φορέων προς τα νοικοκυριά.

⁴ Όπως φαίνεται και από το σχήμα της επόμενης σελίδας, και για την αποφυγή διπλής εγγραφής δαπανών, στις συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση **δεν αθροίζονται:** α) οι μεταβιβάσεις από διεθνείς πηγές στην κεντρική διοίκηση, στις περιφερειακές διοικήσεις και στην τοπική αυτοδιοίκηση, αφού έχουν περιληφθεί στις δαπάνες του δημόσιου τομέα, και β) οι επιχορηγήσεις του δημοσίου (υποτροφίες και άλλες επιχορηγήσεις σε σπουδαστές/νοικοκυριά, φοιτητικά δάνεια, μεταβιβάσεις και πληρωμές σε άλλους ιδιωτικούς φορείς), αφού έχουν περιληφθεί στις δαπάνες του ιδιωτικού τομέα.

² Πρέπει να σημειωθεί ότι στον υπολογισμό των συνολικών **δημοσίων δαπανών** για την εκπαίδευση αθροίζονται: α) οι άμεσες δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα και β) οι επιχορηγήσεις σε νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς. Οι μεταβιβάσεις σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο δεν λαμβάνονται υπόψη αφού αποτελούν εσωτερική ροή (μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων της διοίκησης).

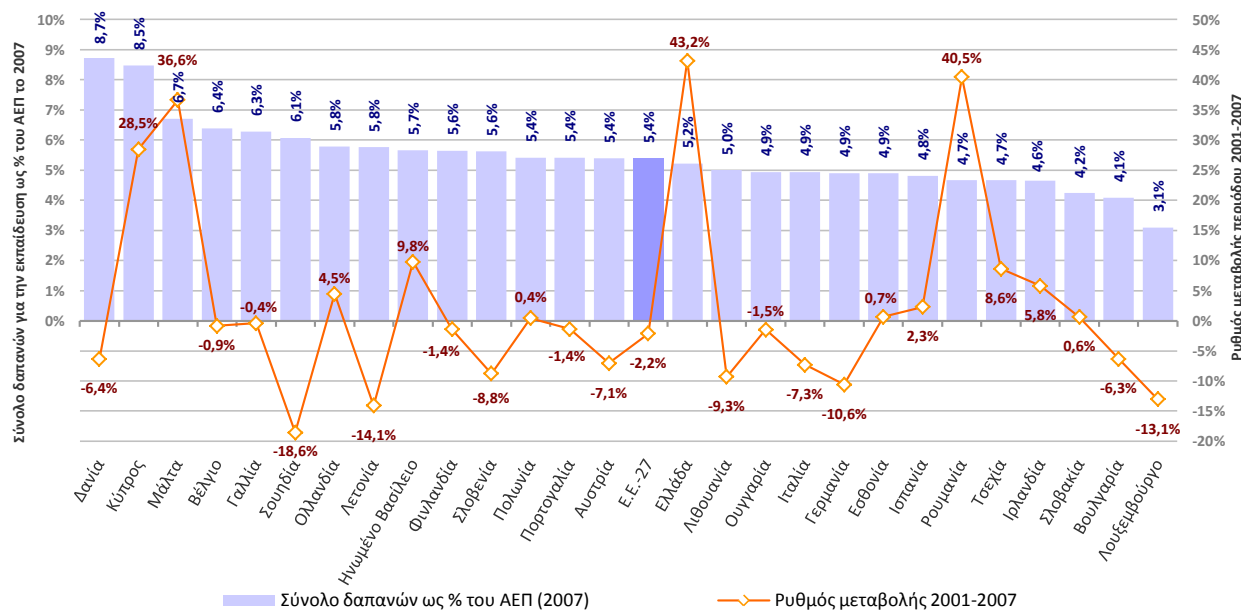

Οι **δημόσιες δαπάνες** για την εκπαίδευση αναφέρονται στις δαπάνες του κράτους όλων των επιπέδων διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δαπάνες που δεν σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση (π.χ. πολιτισμός, αθλητισμός, δραστηριότητες νεολαίας κ.α.) δεν περιλαμβάνονται στις «Δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση» εκτός κι αν παρέχονται ως παρεπόμενες υπηρεσίες. Ενώ στην κατηγορία των δημόσιων δαπανών περιλαμβάνονται και οι δαπάνες άλλων υπουργείων για την εκπαίδευση, όπως για παράδειγμα του Υπουργείου Υγείας, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Εργασίας κ.α.. Στις **δαπάνες των νοικοκυριών** για την εκπαίδευση δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα διαβίωσης των μαθητών/σπουδαστών (δαπάνες στέγασης σε άλλη πόλη, διατροφής, ένδυσης, αναψυχής κ.α.). Περιλαμβάνο-

νται, ωστόσο, μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά και σπουδαστές (κρατικές και ιδιωτικές υποτροφίες, επιχορηγήσεις, δάνεια), δαπάνες για δίδακτρα για παρεπόμενες υπηρεσίες που παρέχονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και δαπάνες για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η **συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση** των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το έτος 2007 ως ποσοστό του ΑΕΠ, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007. Υπενθυμίζουμε ότι στη συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση συναθροίζονται η χρηματοδότηση των **εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** από διεθνείς, δημόσιες και ιδιωτικές πηγές, καθώς και οι δαπάνες των **νοικοκυριών** για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης.

Γράφημα 2.5: Σύνολο δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005. Για την Κύπρο το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2008, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2008.

Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος για το σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του Α.Ε.Π. το έτος 2007, ήταν **5,4%**. Κατά την επταετία 2001-2007 ο ευρωπαϊκός μέσος όρος της κατηγορίας παρουσίασε ελαφρά μείωση κατά **-2,2%** (από **5,50%** το 2001 σε **5,38%** το 2007), παρότι το ίδιο χρονικό διάστημα το Α.Ε.Π. αυξήθηκε σε απόλυτες τιμές κατά **2,8 τρις €** (ποσοστιαία αύξηση κατά **13,2%**).

Τα κράτη-μέλη που παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών για την εκπαίδευση υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι: η **Δανία** (8,7%), η **Κύπρος** (8,5%), η **Μάλτα** (6,7%), το **Βέλγιο** (6,4%), η **Γαλλία** (6,3%) και η **Σουηδία** (6,1%), ενώ εκείνα με το χαμηλότερο ποσοστό δαπανών είναι: το **Λουξεμβούργο** (3,1%), η **Βουλγαρία** (4,1%), η **Σλοβακία** (4,2%), η **Ιρλανδία** (4,6%), η **Τσεχία** και η **Ρουμανία** με ποσοστό 4,7%.

Την περίοδο 2001-2007, 12 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (44,4%) παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ. Τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν: η **Ελλάδα** (43,2% την περίοδο 2001-2005), η **Ρουμανία** (40,5%), η **Μάλτα** (36,6%) η **Κύπρος** (28,5% την περίοδο 2001-2008), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (9,8%) και η **Τσεχία** (8,6%).

Στον αντίποδα, βρίσκονται οι χώρες που μείωσαν σημαντικά τις δαπάνες για εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ, όπως: η **Σουηδία** (-18,6%), η **Λετονία** (-14,1%), το **Λουξεμβούργο** (-13,1%), η **Γερμανία** (-10,6%), η **Λιθουανία** (-9,3%) και η **Σλοβενία** (-8,8%).

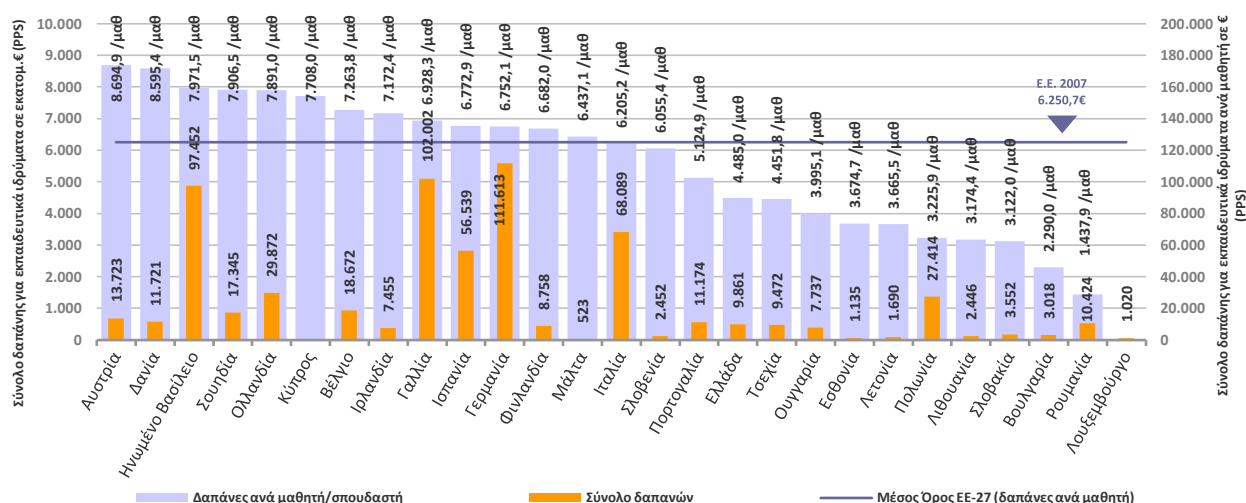
Στην **Ελλάδα** το 2005 το ποσό που δαπανήθηκε για την εκπαίδευση από όλες τις πηγές ήταν **11.908,2 εκατ.€** (PPS) και αντιστοιχούσε στο **5,2%** του ΑΕΠ της. Το ποσοστό αυτό κατατάσσει τη χώρα στην **16^η θέση** μεταξύ

των 26 κρατών-μελών της Ε.Ε.. Την περίοδο 2001-2005 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά **43,2%** (από 3,64% το 2001 σε 5,21% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **2^η θέση** ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη, ενώ την ίδια περίοδο το ΑΕΠ της αυξήθηκε κατά 17,0%. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για τις δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης είναι περιορισμένα. Επομένως, τα παρουσιαζόμενα ποσά για τα κράτη-μέλη, καθώς και οι ρυθμοί μεταβολής, δεν πρέπει να θεωρηθούν απόλυτα συγκρίσιμα αλλά ενδεικτικά. Για το λόγο αυτό, η ανάλυση της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση επικεντρώνεται στη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα, η οποία εκτιμάται ότι αποτελεί το 95,8% της

συνολικής δαπάνης και αποτελεί πιο αξιόπιστο μέγεθος για τη σύγκριση των κρατών-μελών, αλλά και την εξέταση του ρυθμού μεταβολής της υπό ανάλυση περιόδου.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το έτος 2007 σε εκατομμύρια € (PPS), καθώς επίσης και η δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή σε € (PPS). Υπενθυμίζουμε ότι στη συνολική δαπάνη για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα συναθροίζονται η χρηματοδότηση από διεθνείς, δημόσιες και ιδιωτικές πηγές.

Γράφημα 2.6: Σύνολο δαπανών για δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή σε € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE **Επεξεργασία δεδομένων:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Για την Ελλάδα και τη Ρουμανία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσό που παρουσιάζεται αφορά το έτος 2005.
 Για την Ουγγαρία η δαπάνη ανά μαθητή αφορά το έτος 2006.
 Για το Λουξεμβούργο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη δαπάνη ανά μαθητή.

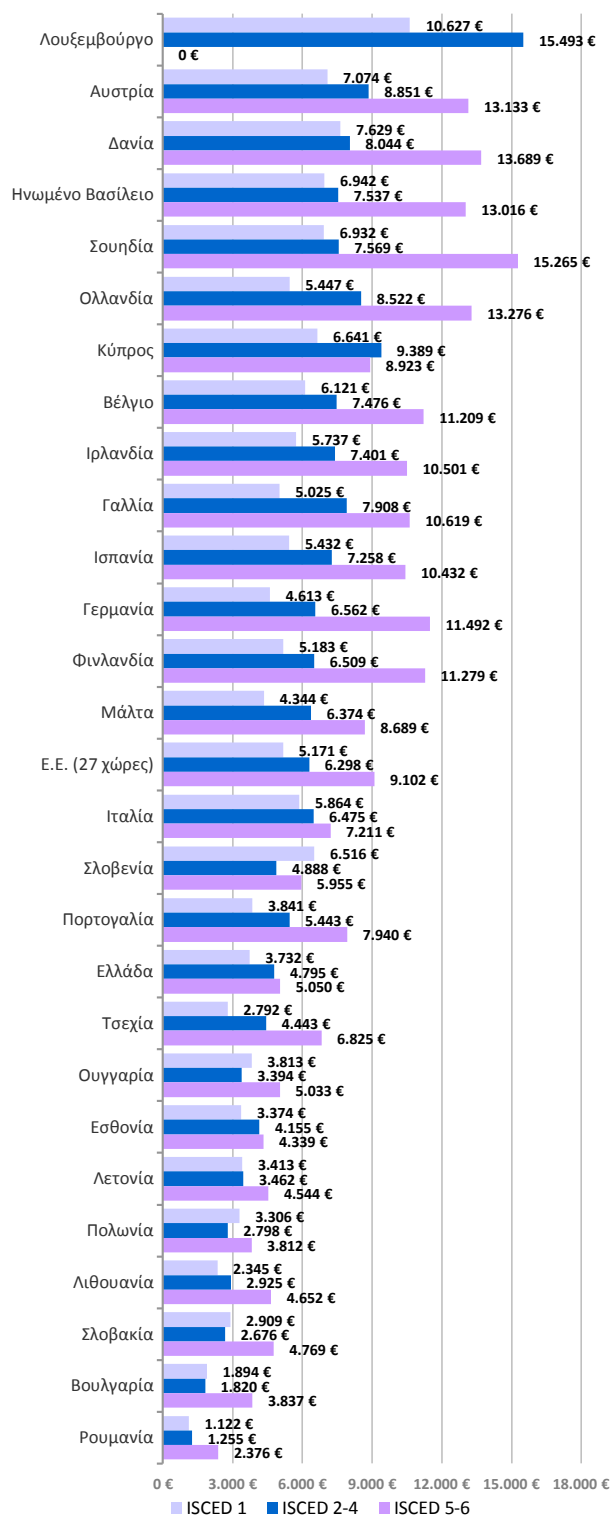
Το 2007, τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. δαπάνησαν για εκπαιδευτικά ιδρύματα **638.331,3 εκατ.€**. Το **68,3%** του ποσού αυτού δαπανήθηκε από 5 κράτη-μέλη: τη **Γερμανία** (111.613 εκατ.€), τη **Γαλλία** (102.002 εκατ.€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (97.452 εκατ.€) την **Ιταλία** (68.089 εκατ.€) και την **Ισπανία** (56.539 εκατ.€). Οι παραπάνω χώρες συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ που παράγεται στην Ε.Ε. των 27 (βλ. προηγούμενη ενότητα), και ταυτόχρονα αποτελούν τις μεγαλύτερες χώρες ως προς τον πληθυσμό τους. Επόμενο είναι, λοιπόν, να δαπανούν και υψηλότερα ποσά για την εκπαίδευση.
 Εξετάζοντας τη συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα αναλογικά με το μαθητικό πληθυσμό κάθε κράτους-μέλους, η μέση δαπάνη ανά μαθητή στην Ε.Ε.-27 το 2007 ήταν **6.250,7 €**. Ωστόσο, τα κράτη-μέλη εμφανίζονται σημαντικά διαφοροποιημένα σε σχέση με αυτό το ποσό. Συγκεκριμένα, 13 κράτη-μέλη εμφανίζουν δαπάνη ανά μαθητή υψηλότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου, όπως: η **Αυστρία** (8.694,9€), η **Δανία** (8.595,4€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7.971,5€), η **Σουη-**

δία (7.906,5€), η **Ολλανδία** (7.891,0€), η **Κύπρος** (7.708,0€), το **Βέλγιο** (7.263,8€) και η **Ιρλανδία** (7.172,4€). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη δαπάνη ανά μαθητή, όπως: η **Ρουμανία** (1.437,9€), η **Βουλγαρία** (2.290,0€), η **Σλοβακία** (3.122,0€), η **Λιθουανία** (3.174,4€), η **Πολωνία** (3.225,9€), η **Λετονία** (3.665,5 €) και η **Εσθονία** (3.674,7 €).

Η **Ελλάδα** το 2005 (δεδομένου ότι δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για πιο πρόσφατα έτη) δαπάνησε για εκπαιδευτικά ιδρύματα **9.861 εκατ.€**. Η δαπάνη που αναλογεί ανά μαθητή υπολογίζεται στα **4.485,0 €**, ποσό που αντιστοιχεί στο **79,1%** του ευρωπαϊκού μέσου όρου (5.673,4 € ανά μαθητή το 2005), κατατάσσοντας τη χώρα στην **17^η θέση** ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1, 2-4, 5-6) το έτος 2007.

Γράφημα 2.7: Δαπάνη ανά μαθητή/σπουδαστή σε € (PPS) ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1, 2-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Οι χώρες έχουν καταταχθεί με φθίνουσα σειρά ως προς τη δαπάνη ανά μαθητή/σπουδαστή για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.
Για την Ελλάδα και τη Ρουμανία τα στοιχεία αφορούν το 2005.
Για την Ουγγαρία τα στοιχεία αφορούν το έτος 2006.
Για το Λουξεμβούργο τα στοιχεία για τα ISCED 1 και 2-4 αφορούν το 2008, ενώ για τα ISCED 5-6 δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία για το έτος 2007, σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε.27 οι φοιτητές της τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης (ISCED 5-6) φαίνεται να κοστίζουν περισσότερο από τους μαθητές των προηγούμενων βαθμίδων (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση), με μοναδικές εξαιρέσεις τη Σλοβενία, και την Κύπρο. Ακολουθούν, ως προς το κόστος, οι μαθητές της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2-4), ενώ το χαμηλότερο κόστος φαίνεται να έχουν οι μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1).

Συγκεκριμένα, το 2007 η συνολική δαπάνη ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1) στην Ε.Ε. των 27 ήταν κατά μέσο όρο **5.171€**. Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν: το **Λουξεμβούργο** (10.627€), η **Δανία** (7.629€), η **Αυστρία** (7.074€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (6.942€), η **Σουηδία** (6.932€), η **Κύπρος** (6.641€) και η **Σλοβενία** (6.516€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη δαπάνη ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης: η **Ρουμανία** (1.122€), η **Βουλγαρία** (1.894€), η **Λιθουανία** (2.345€), η **Τσεχία** (2.792€) και η **Σλοβακία** (2.909€).

Την ίδια χρονιά, η συνολική δαπάνη ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας επιπέδου εκπαίδευσης (ISCED 2-4) στην Ε.Ε. των 27 ήταν **6.298€**. Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας επιπέδου εκπαίδευσης ήταν: το **Λουξεμβούργο** (15.493€), η **Κύπρος** (9.389€), η **Αυστρία** (8.851€), η **Ολλανδία** (8.522€), η **Δανία** (8.044€), η **Γαλλία** (7.908€), η **Σουηδία** (7.569€) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7.537€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη συνολική δαπάνη ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας επιπέδου εκπαίδευσης ήταν: η **Ρουμανία** (1.255€), η **Βουλγαρία** (1.820€), η **Σλοβακία** (2.676€), η **Πολωνία** (2.798€) και η **Λιθουανία** (2.925€).

Τέλος, η συνολική δαπάνη ανά σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) στην Ε.Ε. των 27 ήταν **9.102€**. Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη ανά σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν: η **Σουηδία** (15.265€), η **Δανία** (13.689€), η **Ολλανδία** (13.276€), η **Αυστρία** (13.133€) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (13.016€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη συνολική δαπάνη ανά σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν: η **Ρουμανία** (2.376€), η **Πολωνία** (3.812€), η **Βουλγαρία** (3.837€), η **Εσθονία** (4.339€), η **Λετονία** (4.544€), η **Λιθουανία** (4.652€) και η **Σλοβακία** (4.769€).

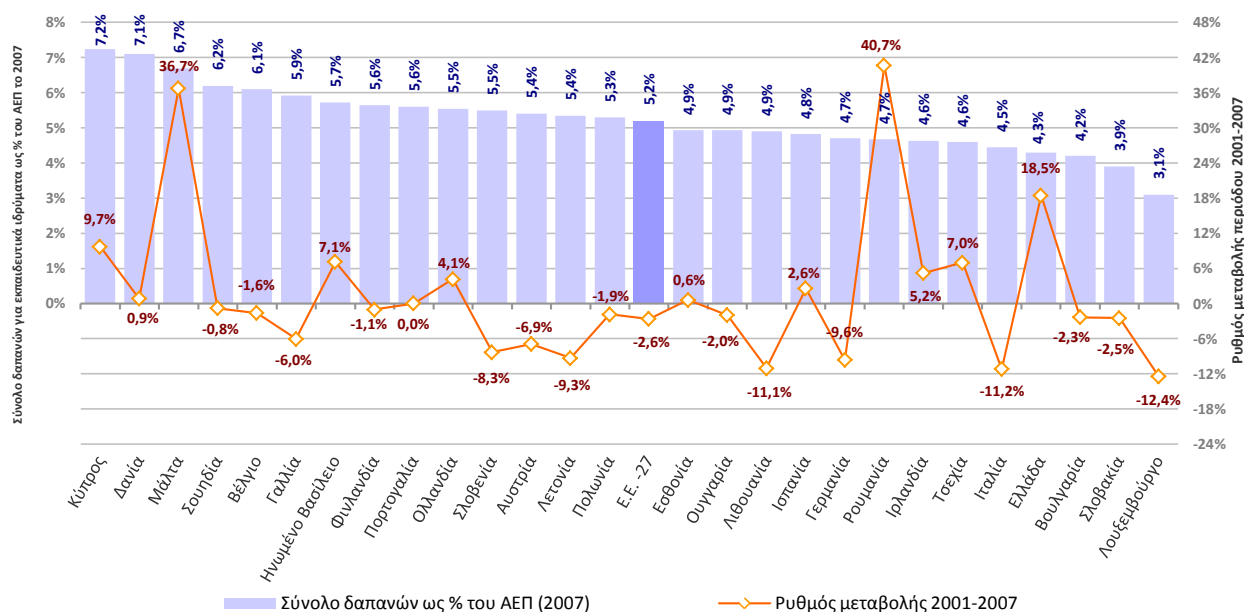
Συνολικά, η δαπάνη ανά σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά μέσο όρο **1,8 φορές** μεγαλύτερη από εκείνη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την απόκλιση αυτή να αγγίζει ακόμη και τις 2,5 φορές (Γερμανία), ενώ σημειώνεται και η περίπτωση της Σλοβενίας όπου ο μαθητής της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης κοστίζει 561€ περισσότερο από εκείνον της τριτοβάθμιας.

Στην **Ελλάδα** το 2005, η δαπάνη ανά μαθητή της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **3.732€** (17^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη), ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 4.414€ (υψηλότερος κατά 682€). Την ίδια χρονιά η δαπάνη ανά μαθητή της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **4.795€** (17^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη), ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 5.921€ (υψηλότερος κατά 1.126€). Ας σημειωθεί ότι η δαπάνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **128,5%** της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος, η δαπάνη ανά σπουδαστή της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ήταν **5.050€** (21^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη), ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος ήταν 8.324€ (υψηλότερος κατά 3.274€). Ας σημειωθεί ότι η

δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **135,3%** της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στο **105,3%** της δαπάνης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από τις παραπάνω συγκρίσεις φαίνεται αναλογικά αδύναμη η χρηματοδότηση της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τάση, ωστόσο, γενικευμένη στα περισσότερα κράτη-μέλη της Ε.Ε..

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. ως ποσοστό του ΑΕΠ για το έτος 2007, καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007.

Γράφημα 2.8: Σύνολο δαπανών για δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΕΕ *Επεξεργασία δεδομένων:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσό που παρουσιάζεται αφορά το έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής την περίοδο 2001-2005.
Για την Ουγγαρία η δαπάνη αφορά το έτος 2006, ενώ ο ρυθμός μεταβολής την περίοδο 2001-2006.

Ο ευρωπαϊκός μέσος όρος για το σύνολο των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. το έτος 2007, ήταν **5,2%**. Κατά την επταετία 2001-2007 ο ευρωπαϊκός μέσος όρος ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε ελαφρά μείωση κατά **-2,6%** (από **5,34%** το 2001 σε **5,20%** το 2007), παρότι το ίδιο χρονικό διάστημα το Α.Ε.Π. αυξήθηκε σε απόλυτες τιμές κατά **2,8 τρις €** (ποσοστιαία αύξηση κατά **13,2%**).

Τα κράτη-μέλη που παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι: η **Κύπρος** (7,2%), η **Δανία** (7,1%), η **Μάλτα** (6,7%), η **Σουηδία** (6,2%) και το **Βέλγιο** (6,1%), ενώ εκείνα με το χαμηλότερο ποσοστό δαπανών είναι: το **Λουξεμβούργο** (3,1%), η **Σλοβακία** (3,9%), η **Ουγγαρία** (4,2%), η **Ελλάδα** (4,3%) και η **Ιταλία** (4,3%).

Την περίοδο 2001-2007, 11 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (40,7%) παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ τους. Τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν: η **Ρουμανία** (40,7%), η **Μάλτα** (36,7%) η **Ελλάδα** (18,5% την περίοδο 2001-2005), η **Κύπρος** (9,7%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (7,1%) και η **Τσεχία** (7,0%). Στον αντίποδα, βρίσκονται οι χώρες που μείωσαν σημαντικά τις δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ τους, όπως: το **Λουξεμβούργο** (-12,4%), η **Ιταλία** (-11,2%), η **Λιθουανία** (-11,1%), η **Γερμανία** (-9,6%), η **Λετονία** (-9,3%) και η **Σλοβενία** (-8,3%).

Στην **Ελλάδα** το 2005 το ποσό που δαπανήθηκε για εκπαιδευτικά ιδρύματα από όλες τις πηγές ήταν 9.861 εκατ.€ και αντιστοιχούσε στο **4,3%** του ΑΕΠ της. Το ποσοστό αυτό κατατάσσει τη χώρα στην **25^η** θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.. Την περίοδο 2001-2005

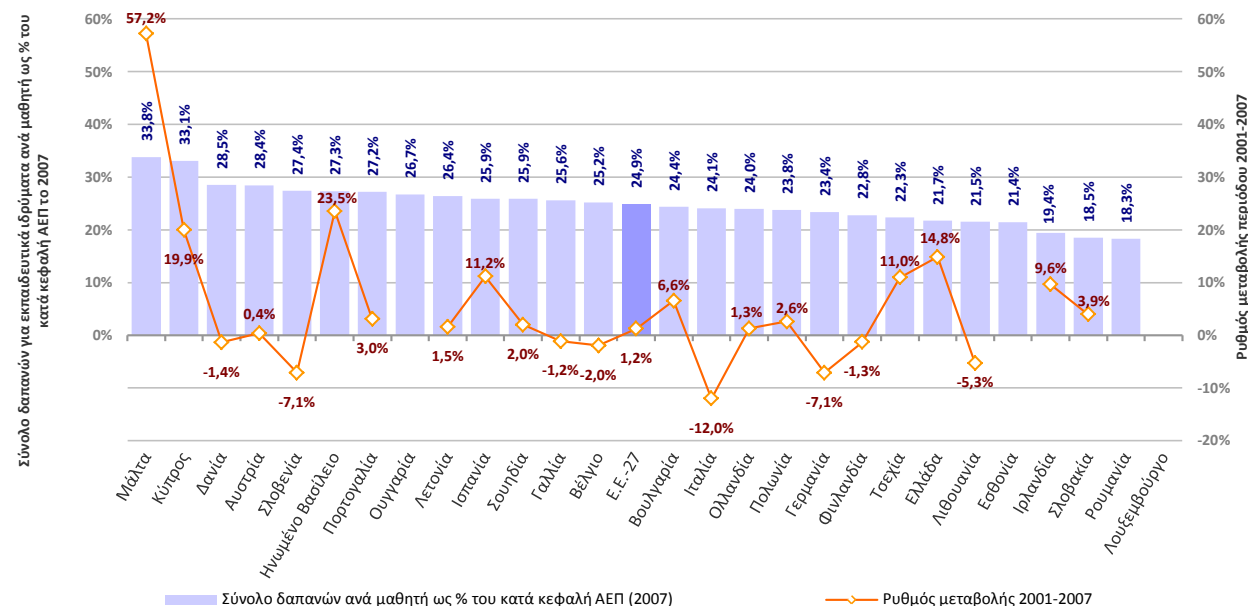
το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά **18,5%** (από 3,64% το 2001 σε 4,30% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **2^η θέση** ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη, ενώ την ίδια περίοδο το ΑΕΠ της αυξήθηκε κατά 17,0%, γεγονός που δηλώνει το ενδιαφέρον της χώρας να αυξήσει τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης σε ποσοστό υψηλότερο από την αντίστοιχη αύξηση του εθνικά παραγόμενου πλούτου.

Σύμφωνα με τη σχετική μελέτη του ΟΟΣΑ (OECD, 2009), όσο αυξάνει το ΑΕΠ, άρα όσο πιο πλούσιες είναι οι χώρες, τόσο αυξάνει και η επένδυση για την κάλυψη των δαπανών της εκπαίδευσης. Ο λόγος της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση (ανά μαθητή) ως προς το ετήσιο κατά κεφαλή ΑΕΠ αποτελεί σημαντικό δείκτη

αξιολόγησης της χρηματοδότησης της εκπαίδευσης. Ο συγκεκριμένος δείκτης συγκρίνει τη δαπάνη για την εκπαίδευση ανά μαθητή με το ετήσιο κατά κεφαλή ΑΕΠ, ή, με άλλα λόγια, το **μέσο ετήσιο κατά κεφαλή εισόδημα**. Η αξία του δείκτη έγκειται στο ότι αποδίδει το ποσοστό του ΑΕΠ ανά κάτοικο που επενδύεται κατ' έτος προκειμένου να καλυφθεί η δαπάνη της εκπαίδευσης ανά μαθητή.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το έτος 2007, καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής του ποσοστού αυτού την περίοδο 2001-2007.

Γράφημα 2.9: Σύνολο δαπανών για δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή/σπουδαστή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής περιόδου 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Το ποσοστό αφορά στο έτος 2005 και ο ρυθμός μεταβολής την περίοδο 2001-2005.
Για την Ουγγαρία το ποσοστό αφορά στο έτος 2006 και δεν μπορεί να υπολογιστεί ρυθμός μεταβολής λόγω μη διαθέσιμων στοιχείων.
Για τη Ρουμανία το ποσό αφορά στο έτος 2005 και δεν μπορεί να υπολογιστεί ρυθμός μεταβολής λόγω μη διαθέσιμων στοιχείων.

Το 2007 η δαπάνη ανά μαθητή/σπουδαστή στην Ε.Ε. των 27 χωρών αντιστοιχούσε στο **24,9%** του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ. Με άλλα λόγια, το 25% του μέσου εισοδήματος καλύπτει δαπάνες της εκπαίδευσης. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε ελαφρά αύξηση κατά **1,2%** (από 24,6% το 2001 σε 24,9% το 2007).

Τα κράτη-μέλη που παρουσίαζαν υψηλότερες του ευρωπαϊκού μέσου όρου δαπάνες ανά μαθητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ ήταν: η **Μάλτα** (33,8%), η **Κύπρος** (33,1%), η **Δανία** (28,5%) και η **Αυστρία** (28,4%), ενώ εκείνα με τη χαμηλότερη δαπάνη ήταν: η **Ρουμανία** (18,3%), η **Σλοβακία** (18,5%), η **Ιρλανδία** (19,4%), η **Εσθονία** (21,4%), η **Λιθουανία** (21,5%) και η **Ελλάδα** (21,5%). Ας σημειωθεί ότι η διαφορά μεταξύ

μέγιστης και ελάχιστης τιμής του ποσοστού είναι 15,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Την περίοδο 2001-2007, 15 από τα 23 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (65,2%), για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης ανά μαθητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους. Τη μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν: η **Μάλτα** (57,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (23,5%), η **Κύπρος** (19,9%), η **Ελλάδα** (14,8% την περίοδο 2001-2005), η **Ισπανία** (11,2%) και η **Τσεχία** (11,0%). Στον αντίποδα, βρίσκονται οι χώρες που μείωσαν τη δαπάνη ανά μαθητή ως ποσοστό του κατά κεφαλή ΑΕΠ τους, όπως: η **Ιταλία** (-12,0%), η **Γερμανία** (-7,2%), η **Σλοβενία** (-7,1%), η **Λιθουανία** (-5,3%), το **Βέλγιο** (-2,0%), η **Δανία** (-1,4%), η **Φινλανδία** (-1,3%) και η **Γαλλία** (-1,2%).

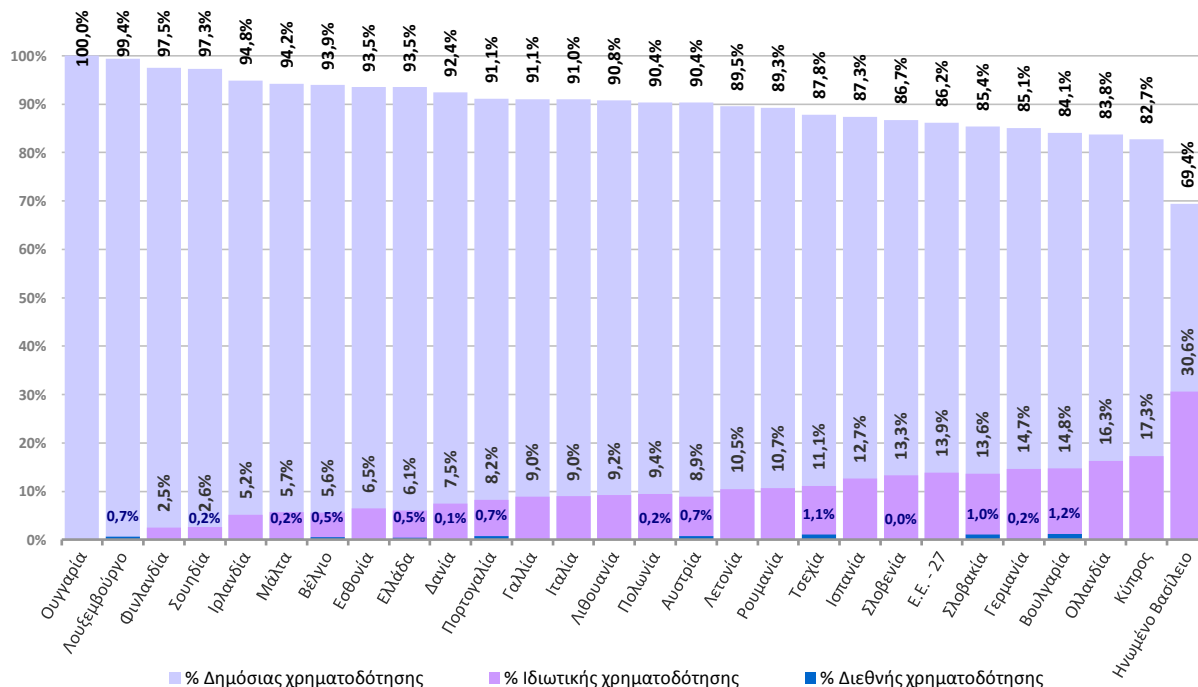
Στην **Ελλάδα** το 2005 η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ήταν 4.485€, ποσό που αντιστοιχούσε στο **21,7%** του κατά κεφαλή ΑΕΠ της, κατατάσσοντάς την στην **21^η θέση** ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε.. Την περίοδο 2001-2005 το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά **14,8%** (από 18,9% το 2001 σε 21,7% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **4^η θέση** ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη, γεγονός που κρίνεται θετικό για τη χώρα.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. ανά πηγή χρηματοδότησης (διεθνείς, δημόσιες και ιδιωτικές πηγές) το έτος 2007. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα στοιχεία για τις δαπάνες από διεθνείς πηγές χρηματοδότησης δεν είναι πλήρη, αφού διατίθενται μόνο για 14 κράτη-μέλη. Επομένως, δεν είναι δυνατό να υπολογιστεί ο σχετικός ευρωπαϊκός μέσος όρος και ταυτόχρονα οι συγκρίσεις μεταξύ κρατών-μελών θα πρέπει να θεωρηθούν ενδεικτικές.

Το μεγαλύτερο ποσοστό χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων προέρχεται από δημόσιες πηγές χρηματοδότησης. Συγκεκριμένα, το 2007 στην Ε.Ε. των 27 οι **δημόσιες πηγές** χρηματοδότησης κάλυπταν κατά μέσο όρο το **86,2%** της συνολικής χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Το ποσοστό αυτό το 2007 κυμαινόταν από **69,4%** στο Ηνωμένο Βασίλειο, έως και **100,0%** στην Ουγγαρία, η οποία, όμως, δεν διαθέτει στοιχεία για άλλες πηγές χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών της ιδρυμάτων.

Τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό κάλυψης των δαπανών από δημόσια χρηματοδότηση ήταν: η **Ουγγαρία** (100,0%), το **Λουξεμβούργο** (99,4%), η **Φινλανδία** (97,5%), η **Σουηδία** (97,3%), η **Ιρλανδία** (94,8%) και η **Μάλτα** (94,2%), ενώ τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό αντίστοιχα ήταν: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (69,4%), η **Κύπρος** (82,7%), η **Ολλανδία** (83,8%), η **Γερμανία** (85,1%) και η **Σλοβακία** (85,4%).

Γράφημα 2.10: Σύνολο δαπανών για δημόσια και ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά πηγή χρηματοδότησης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.
Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν το έτος 2005.
Για την Κύπρο τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν το 2008.

Οι **ιδιωτικές πηγές** χρηματοδότησης στην Ε.Ε. των 27 κάλυπταν κατά μέσο όρο το **13,9%** της συνολικής χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Το ποσοστό αυτό το 2007 κυμαινόταν από **2,5%** στη Φινλανδία έως και **30,6%** στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τα κράτη-μέλη με το υψηλότερο ποσοστό κάλυψης των δαπανών από ιδιωτικές πηγές ήταν: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,6%), η **Κύπρος** (17,3%), η **Ολλανδία** (16,2%), η **Βουλγαρία** (14,8%) και η **Γερμανία** (14,7%), ενώ τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό αντί-

στοιχα ήταν: η **Φινλανδία** (2,5%), η **Σουηδία** (2,6%), η **Ιρλανδία** (5,2%), το **Βέλγιο** (5,6%) και η **Μάλτα** (5,7%).

Τα στοιχεία για τις **διεθνείς πηγές** χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν είναι πλήρη και διατίθενται για μερικά από τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει ότι το ποσοστό της χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από διεθνείς πηγές χρηματοδότησης κυμαινόταν από **0,1%** στη **Δανία** και τη **Μάλτα**, έως και

1,2% στη **Βουλγαρία**. Τα αντίστοιχα ποσοστά για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη ήταν: 0,2% στη **Σουηδία**, την **Πολωνία** και τη **Γερμανία**, 0,5% στην **Ελλάδα** και το **Βέλγιο**, 0,6% στο **Λουξεμβούργο**, 0,7% στην **Αυστρία** και την **Πορτογαλία**, 1,0% στη **Σλοβακία** και 1,1% στην **Τσεχία**.

Πρέπει να σημειωθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση η ερμηνεία των παρατηρούμενων διαφοροποιήσεων θα πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή λόγω του διαφορετικού τρόπου αξιοποίησης των πηγών χρηματοδότησης της εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών-μελών. Για παράδειγμα, το Ηνωμένο Βασίλειο, χώρα που παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό χρηματοδότησης από ιδιωτικές πηγές (30,6%) και αντίστοιχα το χαμηλότερο ποσοστό χρηματοδότησης από δημόσιες πηγές (69,4%), έχει εισάγει στο εκπαιδευτικό της σύστημα το θεσμό της καταβολής διδασκτρών στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το κράτος προσφέρει οικονομική στήριξη στους σπουδαστές μέσω υποτροφιών, επιχορηγήσεων, αλλά και δανείων, προκειμένου να ανταποκριθούν στην κάλυψη των διδασκτρών τους προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ωστόσο, το κόστος αυτό καταγράφεται ως κάλυψη δαπανών από ιδιωτικές πηγές και όχι δημόσιες, αφού αυτές αφορούν όσες καταβάλλονται απευθείας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και όχι μέσω των σπουδαστών τους. Αντίστοιχα, στη Φινλανδία σε καμία βαθμίδα της εκπαίδευσης δεν καταβάλλονται διδάκτρα από τους μαθητές/σπουδαστές, ενώ η λειτουργία των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων χρηματοδοτείται απευθείας από το κράτος και δεν θεωρείται αυτό ιδιωτική χρηματοδότηση. Για το λόγο αυτό το ποσοστό χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από δημόσιες πηγές στη Φινλανδία είναι αυξημένο (97,5%) και, το αντίστοιχο των ιδιωτικών πηγών χρηματοδότησης είναι μειωμένο (2,5%).

Επομένως, το μερίδιο της ιδιωτικής χρηματοδότησης και της δημόσιας χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε μεγάλο βαθμό εξαρτάται κυρίως από: α) το εάν καταβάλλονται από τους σπουδαστές διδάκτρα, β) το ύψος των οποίων διαφοροποιείται σημαντικά από χώρα σε χώρα, γ) την αυτονομία των σχολείων να συγκεντρώνουν ιδιωτικά κεφάλαια και δ) τις μεθόδους χρηματοδότησης των επιχορηγούμενων ιδιωτικών σχολείων (Ευρυδίκη, 2009). Υπάρχουν, τέλος, κράτη-μέλη για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία ως προς την ιδιωτική χρηματοδότηση της εκπαίδευσης. Ακόμα και στην περίπτωση που αυτά είναι διαθέσιμα, το μερίδιο της χρηματοδότησης αυτής ίσως να είναι και υποτιμημένο.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αναλύεται η συνολική χρηματοδότηση για την εκπαίδευση στην Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών στις επιμέρους πηγές χρηματοδότησης (δημόσιες και ιδιωτικές) και υπολογίζεται η συνολική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα (δημόσια και ιδιωτικά) και για την εκπαίδευση συνολικά. Ως έτος αναφοράς έχει οριστεί το 2007, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, ενώ για τον υπολογισμό του ρυθμού μεταβολής ορίστηκε το διάστημα μεταξύ 2001 και 2007. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο διάγραμμα δεν έχουν επιμεριστεί δαπάνες για την Προσχολική εκπαίδευση (ISCED 0) για την οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλα τα κράτη-μέλη. Τέλος, οι δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών έχει στηριχθεί σε διαθέσιμα στοιχεία από 16 κράτη-μέλη.

Το 2009 η **συνολική δαπάνη** για την εκπαίδευση στην Ε.Ε. των 27 ήταν **666.629 εκατ.€** και αντιστοιχούσε στο **5,4%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27. Από τις τρεις βασικές πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης η **δημόσια** χρηματοδότηση κάλυψε το **96,3%** της συνολικής δαπάνης με το ποσό των **608.870 εκατ.€**, που αντιστοιχεί στο **5,0%** του ΑΕΠ.

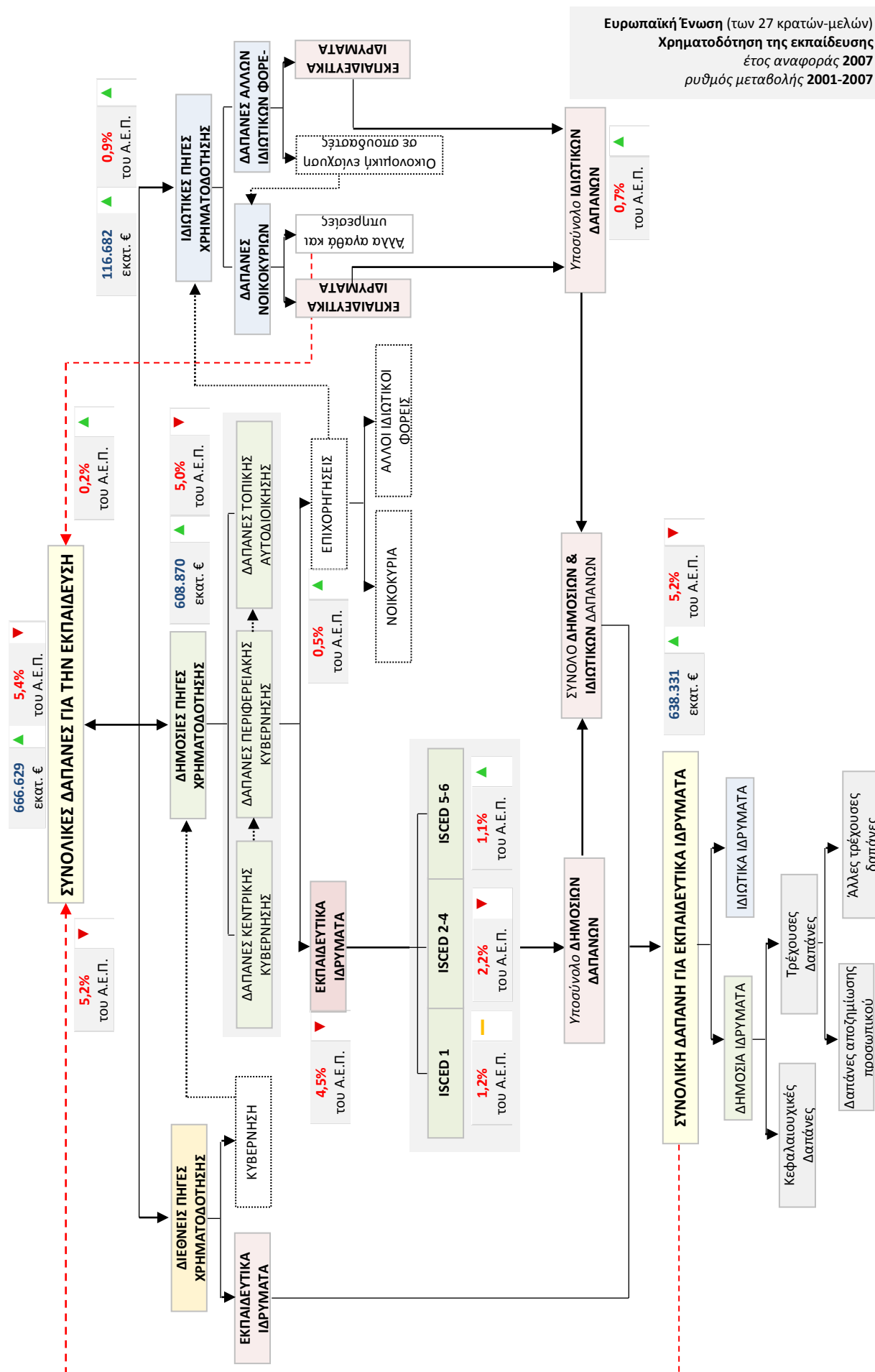
Για τις **διεθνείς** πηγές χρηματοδότησης, ωστόσο, δεν αναφέρονται στοιχεία για την άμεση χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων από αυτές, ενώ η χρηματοδότηση των κυβερνήσεων διεθνείς πηγές ενσωματώνεται στη δημόσια χρηματοδότηση.

Από τις **δημόσιες** πηγές χρηματοδότησης το **90,0%** καλύπτει δαπάνες των **εκπαιδευτικών ιδρυμάτων**, ενώ το υπόλοιπο **10,0%** αποτελούν **επιχορηγήσεις** του κράτους προς τα νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς για τις ανάγκες της εκπαίδευσης, οι οποίες για την αποφυγή διπλού υπολογισμού ενσωματώνονται στις ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης.

Οι **ιδιωτικές** πηγές χρηματοδότησης το 2007 διέθεσαν συνολικά το ποσό των **116.682 εκατ.€**, που αντιστοιχεί στο **0,9%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27. Από αυτό το ποσό, το **22,2%** (**0,2%** του ΑΕΠ) αφορά δαπάνες των νοικοκυριών για **αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης** (εκτός της δαπάνης για συμμετοχή των μελών των νοικοκυριών σε εκπαιδευτικά ιδρύματα). Ως εκ τούτου, το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών (νοικοκυριών και άλλων φορέων) για την κάλυψη δαπανών των **εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** αντιστοιχεί στο **0,7%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27.

Από τη **δημόσια** χρηματοδότηση των **εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** το **26,7%**, που αντιστοιχεί στο **1,2%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27, κάλυψε ανάγκες της **Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 1), το **48,9%** που αντιστοιχεί στο **2,2%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27, κάλυψε ανάγκες της **Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 2-4), ενώ το **24,4%**, που αντιστοιχεί στο **1,1%** του ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27, κάλυψε ανάγκες της **Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (ISCED 5-6).

Συνολικά, από **όλες τις πηγές χρηματοδότησης**, η δαπάνη για τη λειτουργία **εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** το 2007 ανήλθε στο ποσό των **638.331 εκατ.€** που αντιστοιχεί στο **5,2%** του ΑΕΠ.

Την περίοδο 2001-2007 το ΑΕΠ της Ε.Ε. των 27 **αυξήθηκε** κατά **21,3%** από 9.588.079,5εκατ.€ το 2001 σε 12.397.945,1εκατ.€ το 2007. Την ίδια περίοδο, και παρά την **αύξηση** κατά **26,5%** που κατέγραψε η συνολική χρηματοδότηση των δαπανών για την εκπαίδευση, οι δαπάνες αυτές ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψαν **μείωση** κατά **2,2%**, από 5,5% του ΑΕΠ το 2001 σε 5,4% το 2007. Η μείωση αυτή αποτυπώνεται σε όλη τη δημόσια χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, παρότι οι επιχορηγήσεις προς τα νοικοκυριά και τους άλλους ιδιωτικούς φορείς παρουσίασαν **αύξηση** κατά **92,0%**, από 0,3% του ΑΕΠ το 2001 σε 0,5% το 2007. **Αύξηση**, τέλος, κατά **25,0%**, από 0,18% του ΑΕΠ το 2001 σε 0,2% το 2007, παρουσίασαν και οι **δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης** (εκτός της φοίτησης σε εκπαιδευτικά ιδρύματα).

Τέλος, ως προς τη **δημόσια χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων** ανά βαθμίδα εκπαίδευσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ποσοστό της χρηματοδότησης της **Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1)** ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμεινε **σταθερό** την περίοδο 2001-2007 (1,2%), το ποσοστό της χρηματοδότησης της **Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 2-4)** κατέγραψε **μείωση** κατά **3,1%**, από 2,3% το 2001 του ΑΕΠ σε 2,2% το 2007, ενώ το ποσοστό χρηματοδότησης της **Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6)** **αυξήθηκε** κατά **3,7%**, από 1,08% του ΑΕΠ το 2001 σε 1,12% το 2007.

Στις επόμενες ενότητες αναλύονται το σύνολο των **δημοσίων δαπανών** και το σύνολο των **ιδιωτικών δαπανών** για την εκπαίδευση. Οι δαπάνες που καλύπτονται από διεθνείς πηγές χρηματοδότησης δεν είναι δυνατόν να αναλυθούν περαιτέρω, λόγω του περιορισμένου αριθμού των διαθέσιμων στοιχείων.

2.3.2 Δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση

Οι **δημόσιες δαπάνες** για την εκπαίδευση διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες: α) **τις άμεσες δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα** (δημόσια και ιδιωτικά) και β) **τις επιχορηγήσεις και μεταβιβάσεις σε σπουδαστές/νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς**.

Στην πρώτη κατηγορία περιλαμβάνονται **πληρωμές που πραγματοποιούνται απευθείας από το δημόσιο τομέα** και των τριών επιπέδων διοίκησης (κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό) για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και πληρωμές που πραγματοποιούν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αξιοποιώντας την κρατική χρηματοδότηση.

Στη δεύτερη κατηγορία δαπανών περιλαμβάνονται οι κρατικές **επιχορηγήσεις σε νοικοκυριά ή/και σπουδαστές**, δηλαδή υποτροφίες και άλλες επιδοτήσεις, επιδόματα τέκνου που σχετίζονται άμεσα με τη σπουδαστική ιδιότητα, ειδικές παροχές σε είδος ή σε χρήμα, φοιτητικά δάνεια για την κάλυψη σπουδών και του κόστους διαβίωσης, καθώς και οι **μεταβιβάσεις σε άλλους ιδιωτικούς φορείς** (εμπορικές επιχειρήσεις και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς), δηλαδή φορείς που προσφέρουν εκπαίδευση ενηλίκων, επιχορηγήσεις για προγράμματα κατάρτισης στον εργασιακό χώρο, ή για προγράμματα μαθητείας.

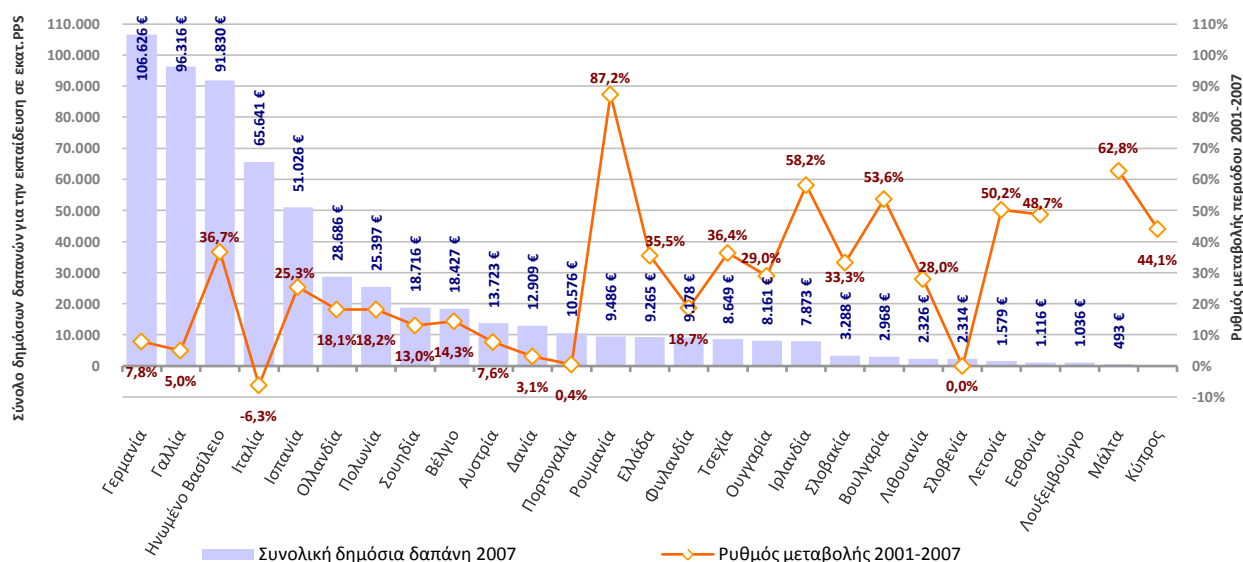
Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση σε εκατομμύρια € (PPS), για όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. για το έτος 2007, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την περίοδο 2001-2007. Ας σημειωθεί ότι ο ρυθμός μεταβολής των δαπανών για την εκπαίδευση έχει υπολογιστεί με βάση τις δαπάνες σε **σταθερές τιμές**, προκειμένου να εξαλειφθεί η διαχρονική μεταβολή των τιμών και να αποδοθεί η πραγματική αύξηση ή μείωση των δαπανών αυτών.

Το 2007 οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση της Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών συνολικά υπολογίζονται στα **608.870 εκατ.€**. Την περίοδο 2001-2007 το ποσό αυτό παρουσίασε πραγματική αύξηση κατά **13,4%** (από 476.002 εκατ.€ το 2001 σε 608.870 εκατ.€ το 2007).

Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση το 2007 ήταν: η **Γερμανία** (106.626 εκατ.€, η **Γαλλία** (96.316 εκατ.€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (91.830 εκατ.€), η **Ιταλία** (65.641 εκατ.€) και η **Ισπανία** (51.026 εκατ.€). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση: η **Μάλτα** (493 εκατ.€), το **Λουξεμβούργο** (1.036 εκατ.€), η **Εσθονία** (1.116 εκατ.€), η **Λετονία** (1.579 εκατ.€) κ.α.

Από το γράφημα είναι εμφανές ότι ο ρυθμός μεταβολής των δαπανών για την εκπαίδευση, ακόμα και μεταξύ ισοδυνάμων ως προς τις δαπάνες χωρών δεν είναι ανάλογος του μεγέθους της δαπάνης που καταβάλλουν. Από τη σύγκριση κρατών-μελών με ισοδύναμο επίπεδο δαπάνης και ταυτόχρονα διαφοροποιημένο ρυθμό μεταβολής, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Γερμανία με δαπάνη 106.626 εκατ.€ και με χαμηλό ρυθμό μεταβολής 7,8% σε σύγκριση με το Ηνωμένο Βασίλειο που παρουσιάζει δαπάνη 91.830 εκατ.€ και ρυθμό μεταβολής πολύ υψηλότερο 36,7%. Στην κατηγορία κρατών-μελών με χαμηλό ποσό δαπάνης και διαφορετικοποιημένο ρυθμό μεταβολής σημειώνεται η περίπτωση της Ρουμανίας και της Φινλανδίας, των οποίων το ποσό δαπάνης είναι 9.406 εκατ.€ και 9.178 εκατ.€, ενώ ο ρυθμός μεταβολής τους είναι 87,2% και 18,7% αντίστοιχα. Επομένως, ο διαφοροποιημένος ρυθμός μεταβολής της δημόσιας δαπάνης μεταξύ ισοδυνάμων κρατών μελών, αποδίδει την πολιτική τους πρόθεση για σημαντική, ή μη, αύξηση του ποσοστού της δημόσιας χρηματοδότησης στην κατεύθυνση της αναβάθμισης των εκπαιδευτικών συστημάτων.

Γράφημα 2.11: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση (σε εκατομμύρια € - PPS) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και (πραγματικός) ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσό αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005.

Την περίοδο 2001-2007 τα 26 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. παρουσίασαν αύξηση του συνόλου των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση (θετικός ρυθμός μεταβολής), εκτός από την Ιταλία που την ίδια περίοδο παρουσίασε μείωση των δημοσίων δαπανών κατά 6,3%. Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: η **Ρουμανία** (87,2%), η **Μάλτα** (62,8%), η **Ιρλανδία** (58,2%), η **Βουλγαρία** (53,6%), η **Λετονία** (50,2%), η **Εσθονία** (48,7%) και η **Κύπρος** (44,1%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με χαμηλούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους, όπως: η **Ιταλία** (-6,3%), η **Πορτογαλία** (0,4%), η **Δανία** (3,1%), η **Γαλλία** (5,0%), η **Αυστρία** (7,6%) και η **Γερμανία** (7,8%). Το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση στην **Ελλάδα** το 2005 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για μεταγενέστερα έτη) ήταν **9.265 εκατ.€**, ποσό που την κατατάσσει στην **13^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση παρουσίασε πραγματική αύξηση κατά **35,5%** (από 6.556 εκατ.€ το 2001 σε 9.265 εκατ.€ το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **4^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005. Στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2003) διατυπώνεται με σαφήνεια η άποψη της για το νέο πρότυπο επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση θέτοντας τρεις βασικές προκλήσεις για τα κράτη-μέλη:

- **Επάρκεια επενδύσεων** (νέες επενδύσεις στην εκπαίδευση και κατάρτιση, στις οποίες θα συμπεριλαμβάνονται στοχοθετημένες δημόσιες δαπάνες, αλλά και υψηλότερες ιδιωτικές επενδύσεις που θα συμπληρώνουν τη δημόσια χρηματοδότηση),
- **Αποδοτικότερη χρήση των υφιστάμενων πόρων**, με ταυτόχρονη αντιμετώπιση των παραγόντων - ενδεί-

ξων μη αποδοτικών επενδύσεων (όπως, υψηλά ποσοστά αποτυχίας, σχολικής διαρροής και ανεργίας των αποφοίτων, υπερβολικά μεγάλη διάρκεια σπουδών, χαμηλά επίπεδα επιδόσεων), και

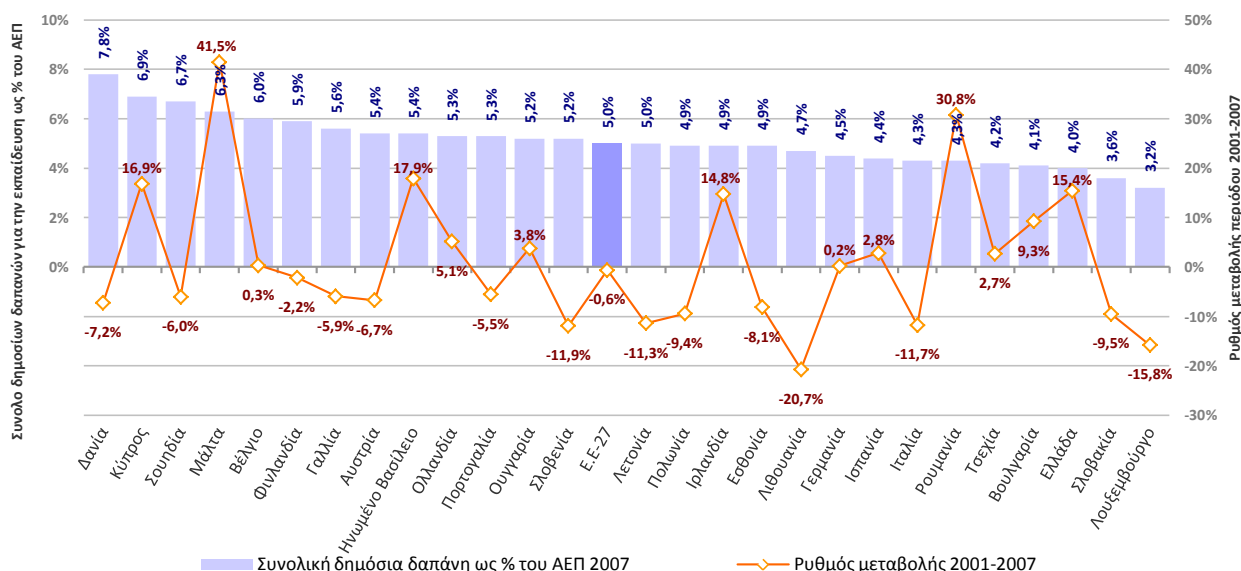
- **Αποτελεσματική διαχείριση των πόρων**, μέσω εκπαιδευτικής αποκέντρωσης, συμπράξεων και καλύτερου συντονισμού.

Τα κράτη-μέλη φαίνεται ότι έχουν ανταποκριθεί στο κάλεσμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εξασφαλίσουν υψηλό επίπεδο δημοσίων επενδύσεων που απαιτούνται από το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, αυξάνοντας μέσα στην επταετία 2001-2007 τις δημόσιες δαπάνες τους κατά 13,4%, με μόνη εξαίρεση την Ιταλία που παρουσίασε πραγματική μείωση της τάξης του -6,3%.

Μια σύγκριση μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε. ως προς τις δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση, που δεν επηρεάζεται από το ισχυρά διαφοροποιημένο ύψος του ποσού της δαπάνης κάθε χώρας, αποτελεί η αναγωγή τους σε ποσοστό επί του ΑΕΠ της χώρας (βλ. Γράφημα 2.12), όπως και η αναγωγή τους επί της συνολικής δημόσιας δαπάνης (βλ. Γράφημα 2.13). Το 2007 οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση της Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν **4,96%**. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε μείωση κατά **-0,6%** (από 4,99% το 2001 σε 4,96% το 2007).

Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2007 ήταν: η **Δανία** (7,8%), η **Κύπρος** (6,9%), η **Σουηδία** (6,7%), η **Μάλτα** (6,3%) και το **Βέλγιο** (6,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ: το **Λουξεμβούργο** (3,2%), η **Σλοβακία** (3,6%), η **Ελλάδα** (4,0% το 2005), η **Βουλγαρία** (4,1%) κ.α.

Γράφημα 2.12: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE | Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Το ποσοστό που παρουσιάζεται αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005.

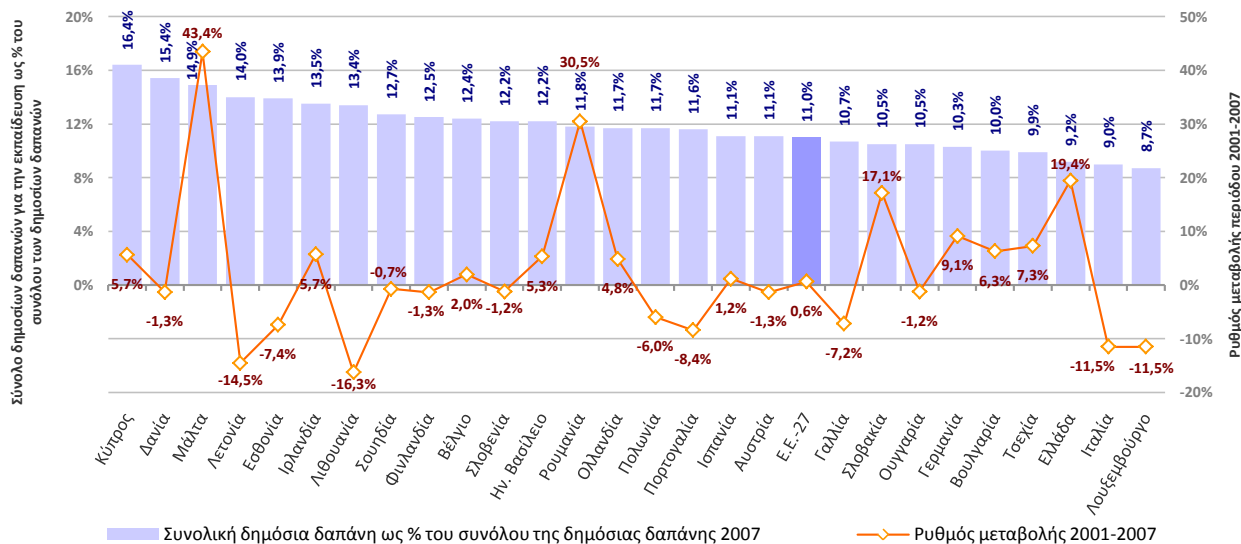
Από το γράφημα είναι εμφανές ότι ο ρυθμός μεταβολής των δαπανών για την εκπαίδευση, ως ποσοστό του ΑΕΠ, δεν σχετίζεται με το ύψος του ποσοστού των κρατών-μελών, αφού εμφανίζονται κράτη-μέλη, όπως η Δανία, με πολύ υψηλό ποσοστό δαπανών και ταυτόχρονα χαμηλό -ή και αρνητικό- συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη μέλη ρυθμό μεταβολής.

Την περίοδο 2001-2007 τα 13 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (48,1%) παρουσίασαν αύξηση του δείκτη «σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ». Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: η **Μάλτα** (41,5%), η **Ρουμανία** (30,8%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (17,9%), η **Κύπρος** (16,9%), η **Ελλάδα** (15,4% την περίοδο 2001-2005), και η **Ιρλανδία** (14,8%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-

μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του δείκτη, όπως: η **Λιθουανία** (-20,7%), το **Λουξεμβούργο** (-15,8%), η **Σλοβενία** (-11,9%), η **Ιταλία** (-11,7%) και η **Λετονία** (-11,3%) κ.α.

Το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση στην **Ελλάδα** ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για μεταγενέστερα έτη) ήταν **4,0%**, ποσό που την κατατάσσει στην **24^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. για την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση κατά **15,4%** (από 3,5% το 2001 σε 4,0% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **5^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005.

Γράφημα 2.13: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE | Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσοστό που παρουσιάζεται αφορά το έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής την περίοδο 2001-2005.

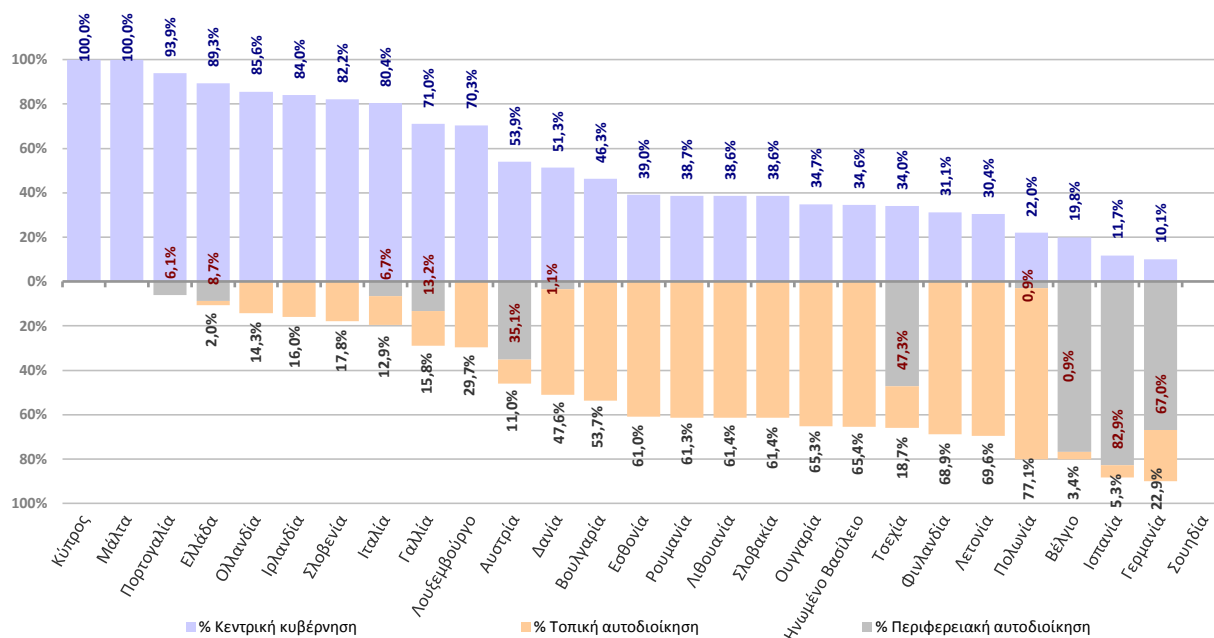
Το 2007 οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση της Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας δαπάνης των κρατών-μελών ήταν **11,0%**. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **0,7%** (από 10,9% το 2001 σε 11,0% το 2007). Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών τους το 2007 ήταν: η **Κύπρος** (16,4%), η **Δανία** (15,4%), η **Μάλτα** (14,9%), η **Λετονία** (14,0%), η **Εσθονία** (13,9%) και η **Ιρλανδία** (13,5%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών τους: το **Λουξεμβούργο** (8,7%), η **Ιταλία** (9,0%), η **Ελλάδα** (9,2% το 2005), η **Τσεχία** (9,9%), η **Βουλγαρία** (10,0%) κ.α.

Την περίοδο 2001-2007 τα 13 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (48,1%) παρουσίασαν αύξηση του δείκτη «σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών». Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: η **Μάλτα** (43,4%), η **Ρουμανία** (30,5%), η **Ελλάδα** (19,4% την περίοδο 2001-2005) και η **Σλοβακία** (17,1%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του δείκτη, όπως: η **Λιθουανία** (-16,3%), η **Λετονία** (-14,5%), το **Λουξεμβούργο** (-11,5%) και η **Ιταλία** (-11,5%).

Το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση στην **Ελλάδα** ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών της το 2005 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για μεταγενέστερα έτη) ήταν **9,2%**, ποσοστό που την κατατάσσει στην **25^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. για την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το σύνολο των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του συνόλου των δημοσίων δαπανών παρουσίασε αύξηση κατά **19,4%** (από 7,7% το 2001 σε 9,2% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **3^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005.

Στο ακόλουθο γράφημα αποδίδεται το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ανά επίπεδο διοίκησης (κεντρική κυβέρνηση, περιφερειακή αυτοδιοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση σύμφωνα με την κατανομή της τελικής χρηματοδότησης στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. για το έτος 2007. Η διαφορά της αρχικής από την τελική χρηματοδότηση έγκειται στη μεταφορά κονδυλίων από ένα διοικητικό επίπεδο σε κάποιο άλλο (μεταβιβάσεις της κεντρικής κυβέρνησης στις περιφέρειες και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις ή μεταβιβάσεις της περιφερειακής διοίκησης στην τοπική αυτοδιοίκηση). Επομένως, η τελική χρηματοδότηση αναφέρεται στις δαπάνες που καταβλήθηκαν τελικά από κάθε διοικητικό επίπεδο, αφού προηγουμένως έχουν λάβει χώρα εκατέρωθεν μεταβιβάσεις.

Γράφημα 2.14: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ανά επίπεδο διοίκησης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν το έτος 2005.

Από το γράφημα γίνεται εμφανές ότι οι δαπάνες για την εκπαίδευση ανά επίπεδο διοίκησης διαφοροποιούνται σημαντικά ανάμεσα στα κράτη-μέλη, γεγονός που αντανάκλα τις διαφορετικές διοικητικές δομές των κρατών-μελών. Στην πλειονότητα των κρατών-μελών οι δαπάνες για την εκπαίδευση πραγματοποιούνται, είτε

από την κεντρική κυβέρνηση, είτε από την τοπική αυτοδιοίκηση, ενώ σε λιγότερες από τις μισές χώρες μετέχει και η περιφερειακή αυτοδιοίκηση.

Το μερίδιο των δαπανών που πραγματοποιούνται απευθείας από την κεντρική κυβέρνηση κυμαίνεται μεταξύ 10,1% (Γερμανία) έως και 100,0% (Κύπρος και

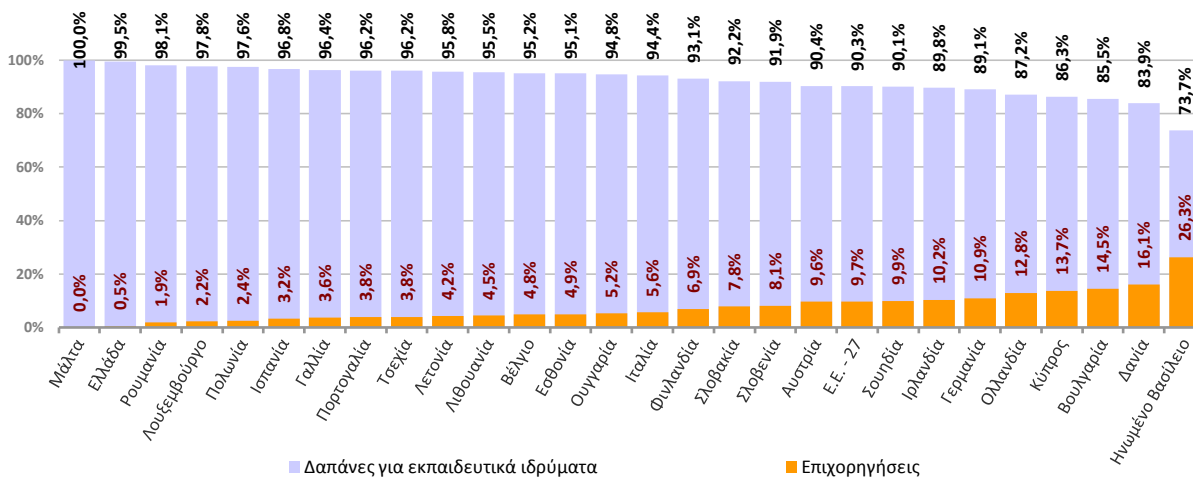
Μάλτα). Συγκεκριμένα, κράτη-μέλη με μη ανεπτυγμένο περιφερειακό σύστημα διοίκησης, δηλαδή με υψηλό ποσοστό δαπανών που πραγματοποιούνται από την κεντρική κυβέρνηση (πάνω από 80%) είναι: η **Κύπρος** (100,0%), η **Μάλτα** (100,0%), η **Πορτογαλία** (93,9%), η **Ελλάδα** (89,3%), η **Ολλανδία** (85,6%), η **Ιρλανδία** (84,0%), η **Σλοβενία** (82,2%) και η **Ιταλία** (80,4%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με **αποκεντρωμένο σύστημα διοίκησης**, δηλαδή με χαμηλό ποσοστό συμμετοχής (κάτω από 35%) της κεντρικής κυβέρνησης στο σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση: η **Γερμανία** (10,1%), η **Ισπανία** (11,7%), το **Βέλγιο** (19,8%), η **Πολωνία** (22,0%), η **Λετονία** (30,4%), η **Φινλανδία** (31,1%), η **Τσεχία** (34,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (34,6%) και η **Ουγγαρία** (34,7%).

Δαπάνες που πραγματοποιούνται και από την **περιφερειακή αυτοδιοίκηση** καταγράφονται μόνο σε 11 κράτη-μέλη: στην **Ισπανία** (82,9%), το **Βέλγιο** (76,8%), τη **Γερμανία** (67,0%), την **Τσεχία** (47,3%), την **Αυστρία** (35,1%), τη **Γαλλία** (13,2%), και με μικρότερα ποσοστά στην **Ελλάδα** (8,7%), την **Ιταλία** (6,7%), την **Πορτογαλία** (6,1%), τη **Δανία** (1,1%) και την **Πολωνία** (0,9%). Ας σημειωθεί ότι στη Γερμανία, το Βέλγιο και την Ισπανία το περιφερειακό επίπεδο (Lander: κοινότητες και αυτόνομες κοινότητες αντίστοιχα) αποτελεί την ανωτάτου επιπέδου εκπαιδευτική αρχή (Ευρυδίκη, 2009).

Το μερίδιο των δαπανών που πραγματοποιούνται από την **τοπική αυτοδιοίκηση** κυμαίνεται μεταξύ 2,0% (Ελλάδα) έως και 77,1% (Πολωνία). Συγκεκριμένα, κράτη-μέλη με υψηλό ποσοστό δαπανών που πραγματοποιούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση (πάνω από 60%) είναι: η **Πολωνία** (77,1%), η **Λετονία** (69,6%), η **Φινλανδία** (68,9%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (65,4%), η **Ουγγαρία** (65,3%), η **Λιθουανία** (61,4%), η **Σλοβακία** (61,4%), η **Ρουμανία** (61,3%) και η **Εσθονία** (61,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με χαμηλό ποσοστό συμμετοχής (κάτω από 15%) της τοπικής αυτοδιοίκησης στο σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση: η **Ελλάδα** (2,0%), το **Βέλγιο** (3,4%), η **Ισπανία** (5,3%), η **Αυστρία** (11,0%), η **Ιταλία** (12,9%) και η **Ολλανδία** (14,3%).

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ανά **κατηγορία δαπάνης** (δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα και μεταβιβάσεις στον ιδιωτικό τομέα) στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. για το έτος 2007. Ας σημειωθεί ότι η πλειονότητα των κρατών-μελών δεν διαθέτει στοιχεία για τις μεταβιβάσεις σε άλλους ιδιωτικούς φορείς, επομένως τα ποσοστά που παρουσιάζονται στο γράφημα για τις επιχορηγήσεις του δημοσίου αφορούν κατά κύριο λόγο την οικονομική ενίσχυση των νοικοκυριών και των σπουδαστών.

Γράφημα 2.15: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ανά κατηγορία δαπάνης στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE

Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2005.

Για τη Μάλτα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις κρατικές επιχορηγήσεις του ιδιωτικού τομέα και γι' αυτό παρουσιάζεται ότι το 100% των δημοσίων δαπανών αφορούν σε δαπάνες προς εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των δημοσίων δαπανών αφορά τις δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα. Συγκεκριμένα, το 2007 στην Ε.Ε. των 27 οι δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα κάλυπταν κατά μέσο το **90,1%** της συνολικής δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, ενώ μόλις το **9,9%** αφορούσε μεταβιβάσεις σε νοικοκυριά/σπουδαστές και άλλους ιδιωτικούς φορείς. Τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά οικονομικών μεταβιβάσεων στον ιδιωτικό τομέα ήταν: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (26,3%), η **Δανία** (16,1%), η **Βουλγαρία**

(14,5%), η **Κύπρος** (13,7%), η **Ολλανδία** (12,8%), η **Γερμανία** (10,9%) και η **Ιρλανδία** (10,2%).

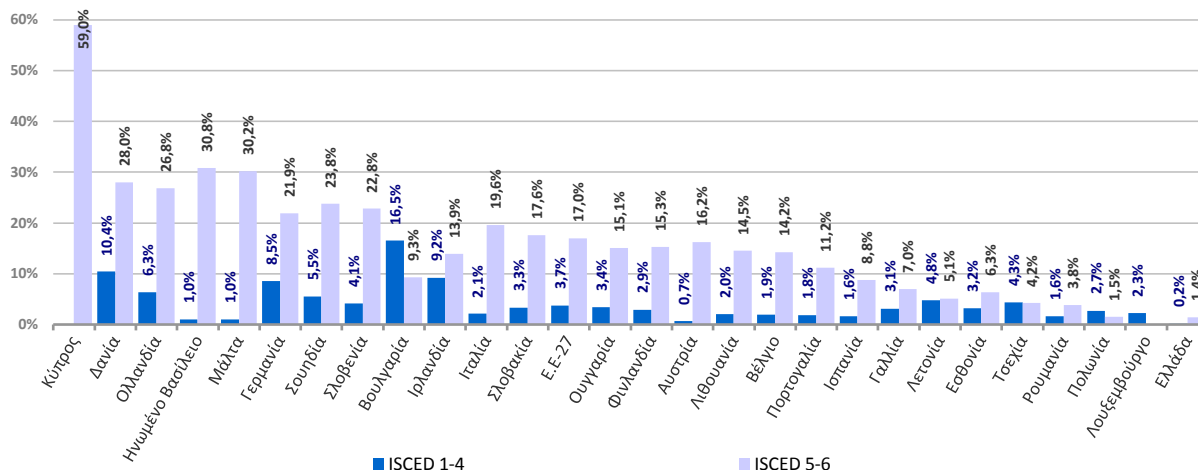
Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τα χαμηλότερα ποσοστά οικονομικών μεταβιβάσεων στον ιδιωτικό τομέα, όπως: η **Ελλάδα** (0,5%), η **Ρουμανία** (1,9%), το **Λουξεμβούργο** (2,2%), η **Πολωνία** (2,4%), η **Ισπανία** (3,2%), η **Γαλλία** (3,6%), η **Πορτογαλία** και η **Τσεχία** με ποσοστό 3,8%.

Ένα κομμάτι της κατηγορίας των επιχορηγήσεων του δημοσίου τομέα προς τον ιδιωτικό τομέα αποτελεί η

οικονομική στήριξη των μαθητών/σπουδαστών (υποτροφίες, δάνεια, οικογενειακά επιδόματα κ.α.). Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη του δημοσίου για οικονομική στήριξη μαθη-

τών/σπουδαστών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1-4, 5-6) ως ποσοστό της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης του επιπέδου εκπαίδευσης ISCED στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007.

Γράφημα 2.16: Δημόσιες δαπάνες για οικονομική στήριξη μαθητών/σπουδαστών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1-4,5-6) ως ποσοστό επί της συνολικής δημόσιας χρηματοδότησης του επιπέδου εκπαίδευσης ISCED στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ Έπεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2005.

Για τη Μάλτα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007. Τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2003 (ISCED 1-4) και στο 2004 (ISCED 5-6).

Δεν διατίθενται στοιχεία για την Κύπρο (ISCED 1-4) και για το Λουξεμβούργο (ISCED 5-6).

Από το παραπάνω γράφημα είναι εμφανές ότι στο σύνολο των κρατών-μελών της Ε.Ε.-27 και συγκεκριμένα στα 24 από τα 27 (88,9%) το ποσοστό των δημοσίων δαπανών για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) που αφορούν σε οικονομική στήριξη των σπουδαστών/φοιτητών είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο για την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1-4). Η συγκεκριμένη διαφορά μεταξύ των παραπάνω επιπέδων της εκπαίδευσης, ως μέση τιμή της Ε.Ε.-27 είναι 10,8 ποσοστιαίες μονάδες. Την υψηλότερη τιμή κατά το έτος 2007 παρουσιάστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου το ποσοστό της δαπάνης για οικονομική ενίσχυση των φοιτητών στη τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν κατά 29,8 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στον αντίποδα βρίσκονται τρεις χώρες όπου η τάση αυτή αντιστρέφεται υπέρ της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, στη Βουλγαρία η ενίσχυση των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι κατά 7,8 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερη από την αντίστοιχη των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ακολουθούν δυο ακόμα χώρες, η Πολωνία (διαφορά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες) και η Τσεχία (διαφορά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες).

Μελετώντας ξεχωριστά την κατανομή των κρατών μελών ανά επίπεδο εκπαίδευσης (ISCED 1-4, 5-6) παρατηρούμε ότι το 2007 το ποσοστό των δημοσίων δαπανών για την οικονομική στήριξη των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-4) της Ε.Ε.-27 ήταν **3,7%**. Την περίοδο 2001-2007 το

ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **27,6%** (από 2,9% το 2001 σε 3,7% το 2007).

Τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά των δημοσίων δαπανών για την οικονομική στήριξη των μαθητών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-4) ήταν: η **Βουλγαρία** (16,5%), η **Δανία** (10,4%), η **Ιρλανδία** (9,2%), η **Γερμανία** (8,5%), η **Ολλανδία** (6,3%) και η **Σουηδία** (5,5%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη τα χαμηλότερα αντίστοιχα ποσοστά: η **Ελλάδα** (0,2%), η **Αυστρία** (0,7%), η **Μάλτα** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** με ποσοστό 1,0%, η **Ρουμανία** και η **Ισπανία** με ποσοστό 1,6%, η **Πορτογαλία** (1,8%) και το **Βέλγιο** (1,9%).

Κατά το ίδιο έτος το ποσοστό των δημοσίων δαπανών για την οικονομική στήριξη των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 5-6) της Ε.Ε.-27 ήταν **17,0%** (4,6 φορές μεγαλύτερο από αντίστοιχο ποσοστό της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **29,8%** (από 13,1% το 2001 σε 17,0% το 2007), δηλαδή ελαφρά υψηλότερη (κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες) από την αντίστοιχη της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα κράτη-μέλη με τα υψηλότερα ποσοστά των δημοσίων δαπανών για την οικονομική στήριξη των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED 1-4) ήταν: η **Κύπρος** (59,0%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,8%), η **Μάλτα** (30,2%), η **Δανία** (28,0%), η **Ολλανδία** (26,8%), η **Σουηδία** (23,8%), η **Σλοβενία** (22,8%), η **Γερμανία** (21,9%) και η **Ιταλία** (19,6%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη τα χαμηλότερα αντίστοιχα ποσοστά: η **Ελλάδα** (1,4%), η **Πολωνία** (1,5%), η **Ρουμανία** (3,8%),

η **Τσεχία** (4,2%), η **Λετονία** (5,1%), η **Εσθονία** (6,3%), η **Γαλλία** (7,0%), η **Ισπανία** (8,8%), η **Βουλγαρία** (9,3%) και η **Πορτογαλία** (11,2%).

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED, ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη μέλη της Ε.Ε. για το έτος 2007.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το μεγαλύτερο ποσοστό των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση αφορά τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη-τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 2-4), ακολουθεί η πρωτοβάθμια (ISCED 1), ενώ το μικρότερο ποσοστό δαπάνεται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6).

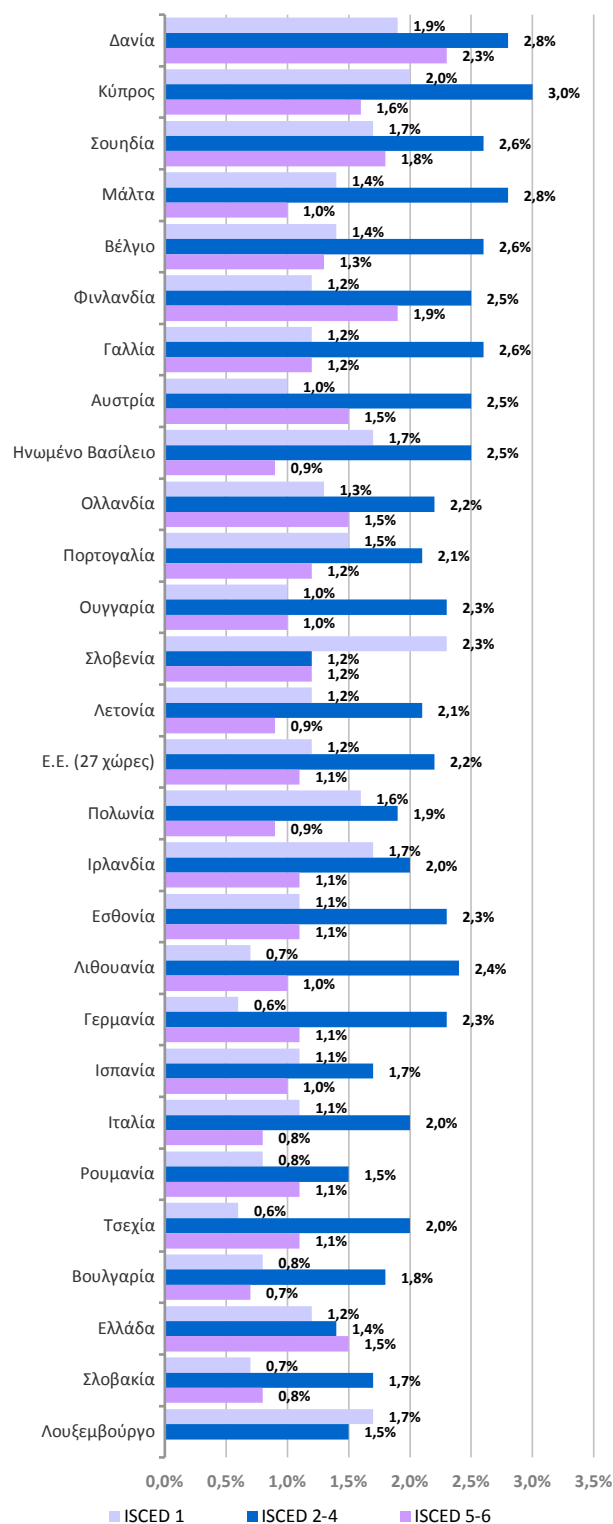
Συγκεκριμένα, το 2007 η δημόσια δαπάνη για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 1) στην Ε.Ε. των 27 αντιστοιχούσε κατά μέσο στο **1,2%** του ΑΕΠ. Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν: η **Σλοβενία** (2,3%), η **Κύπρος** (2,0%), η **Δανία** (1,9%), η **Ιρλανδία**, το **Λουξεμβούργο**, η **Σουηδία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** με ποσοστό 1,7%, ενώ τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν: η **Τσεχία** και η **Γερμανία** με ποσοστό 0,6%, η **Σλοβακία** και η **Λιθουανία** με ποσοστό 0,7%, η **Βουλγαρία** και η **Ρουμανία** με ποσοστό 0,8%.

Την ίδια χρονιά, η δημόσια δαπάνη για τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 2-4) στην Ε.Ε. των 27 αντιστοιχούσε κατά μέσο όρο στο **2,2%** του ΑΕΠ. Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση ήταν: η **Κύπρος** (3,0%), η **Μάλτα** και η **Δανία** με ποσοστό 2,8%, η **Σουηδία**, το **Βέλγιο** και η **Γαλλία** με ποσοστό 2,6%, ενώ τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμιου επιπέδου εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν: η **Σλοβενία** (1,2%), η **Ελλάδα** (1,4%), το **Λουξεμβούργο** και η **Ρουμανία** με ποσοστό 1,5%, η **Ισπανία** και η **Σλοβακία** με ποσοστό 1,7% και η **Βουλγαρία** (1,8%).

Τέλος, η δημόσια δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ε.Ε. των 27 αντιστοιχούσε κατά μέσο όρο στο **1,1%** του ΑΕΠ. Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν: η **Δανία** (2,3%), η **Φινλανδία** (1,9%), η **Σουηδία** (1,8%), η **Κύπρος** (1,6%), η **Αυστρία**, η **Ελλάδα** και η **Ολλανδία** με ποσοστό 1,5%, ενώ τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν: η **Βουλγαρία** (0,7%), η **Ιταλία** και η **Σλο-**

βακία με ποσοστό 0,8%, η **Πολωνία**, η **Λετονία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** με ποσοστό 0,9%.

Γράφημα 2.17: Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1, 2-4, 5-6) ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΟΕ Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Οι χώρες έχουν καταταχθεί με φθίνουσα σειρά ως προς το σύνολο της δημόσιας δαπάνης για όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ.
Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν το έτος 2005.
Για το Λουξεμβούργο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6).

Συνοπτικά, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τέσσερις ομάδες κρατών-μελών:

- Κράτη-μέλη που δαπανούν υψηλά ποσοστά του ΑΕΠ (δηλαδή ανήκουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης) σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης: **Δανία, Κύπρος, Σουηδία, Βέλγιο**
- Εκείνες που δαπανούν χαμηλά ποσοστά του ΑΕΠ (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης) σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης: **Σλοβακία, Ισπανία, Ιταλία**
- Κράτη-μέλη που, ενώ η συνολική δημόσια δαπάνη τους ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι χαμηλή (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης), οι δαπάνες τους για κάποια επίπεδα εκπαίδευσης είναι ανάμεσα στις πιο υψηλές (δηλαδή ανή-

κουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης), γεγονός που αποτελεί ένδειξη της διαφοροποίησης των προτεραιοτήτων που θέτει κάθε κράτος-μέλος στη χάραξη της εθνικής εκπαιδευτικής του πολιτικής: **Λουξεμβούργο** (ISCED 1), **Λιθουανία** (ISCED 2-4), **Ελλάδα** (ISCED 5-6).

- Κράτη-μέλη που, ενώ η συνολική δημόσια δαπάνη τους ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι υψηλή (δηλαδή ανήκουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης), οι δαπάνες τους για κάποια επίπεδα εκπαίδευσης είναι ανάμεσα στις πιο χαμηλές (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης): **Μάλτα** (ISCED 5-6), **Ηνωμένο Βασίλειο** (ISCED 5-6), **Αυστρία** (ISCED 1).

2.3.3 Ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση

Οι **ιδιωτικές δαπάνες** για την εκπαίδευση καλύπτονται από δύο πηγές χρηματοδότησης: α) τα **νοικοκυριά** και β) τους άλλους **ιδιωτικούς φορείς** (ιδιωτικές επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί κ.α.). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν ανήκουν στην κατηγορία των ιδιωτικών φορέων που χρηματοδοτούν την εκπαίδευση επειδή αποτελούν φορείς παροχής υπηρεσιών εκπαίδευσης. Επομένως, το σύνολο της χρηματοδότησης των δαπανών των ιδιωτικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων καλύπτεται από δημόσιες, ιδιωτικές και διεθνείς πηγές όπως ορίστηκαν σε προηγούμενες ενότητες.

Οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση διακρίνονται σε δυο βασικές κατηγορίες: α) τις **άμεσες δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα** (δημόσια και ιδιωτικά) και β) τις **δαπάνες για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης**.

Στην πρώτη κατηγορία δαπανών περιλαμβάνεται κυρίως η **καταβολή διδάκτρων από τα νοικοκυριά στα εκπαιδευτικά ιδρύματα** (δίδακτρα φοίτησης, πληρωμές που καταβάλλονται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα για άλλες εκπαιδευτικές υπηρεσίες όπως εγγραφή, κόστος εργαστηρίων ή εκπαιδευτικού υλικού, μεταφοράς μαθητών, στέγασης, διατροφής και υπηρεσιών υγείας), καθώς επίσης και **άμεσες πληρωμές στα εκπαιδευτικά ιδρύματα από άλλους ιδιωτικούς φορείς** (συνεισφορές ή επιδοτήσεις τεχνικών και επαγγελματικών σχολών, πληρωμές ιδιωτικών εταιριών στα πανεπιστήμια στα πλαίσια συμβάσεων για διεξαγωγή ερευνών, προγραμμάτων κατάρτισης ή άλλων υπηρεσιών, επιχορηγήσεις ή δωρεές σε εκπαιδευτικά ιδρύματα από μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς, πληρωμές ενοικίων από ιδιωτικούς φορείς, κληροδοτήματα από ιδιωτικούς φορείς, δαπάνες από ιδιώτες εργοδότες για κατάρτιση μαθητευόμενων ή άλλων συμμετεχόντων σε εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιούνται ταυτόχρονα και στο σχολείο και στους χώρους εργασίας και δημόσιες επιχορηγήσεις σε άλλους ιδιωτικούς φορείς για

παροχή προγραμμάτων κατάρτισης στον εργασιακό χώρο). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι δαπάνες των μαθητών/σπουδαστών ή των νοικοκυριών για εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορεί να προέρχονται, είτε από ίδιους πόρους, είτε από υποτροφίες, ή άλλες μορφές οικονομικής ενίσχυσης από το κράτος, ή άλλους ιδιωτικούς φορείς. Επειδή τα στοιχεία για τις δαπάνες που προέρχονται από τους άλλους ιδιωτικούς φορείς είναι περιορισμένα, τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή αφορούν κατά κύριο λόγο τις δαπάνες των νοικοκυριών.

Η δεύτερη κατηγορία δαπανών, δηλαδή οι δαπάνες που επιβαρύνουν τα νοικοκυριά για αγορά εκπαιδευτικών αγαθών και υπηρεσιών, περιλαμβάνει⁵:

α) **δαπάνες για αγορά αγαθών που «απαιτούνται» άμεσα ή έμμεσα από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και «επιβάλλονται» από αυτά** (π.χ. εκπαιδευτικά υλικά, βιβλία, εγχειρίδια που δεν παρέχονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, σχολικά είδη, σχολικές στολές, αθλητικός εξοπλισμός κ.ά.),

β) **δαπάνες για αγορά αγαθών που δεν «απαιτούνται» άμεσα για τη φοίτηση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και δεν «επιβάλλονται» από αυτά** (π.χ. πρόσθετα βιβλία, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, λογισμικά εκμάθησης για οικιακή χρήση κ.ά.), και

γ) **δαπάνες για εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών** (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δαπάνες για ιδιαίτερα μαθήματα αφορούν αποκλειστικά τα μαθήματα εκείνα που ως σκοπό έχουν τη υποστήριξη των μαθητών/σπουδαστών για τη φοίτησή τους στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Δεν περιλαμβάνουν, επομένως, δαπάνες για εκμάθηση ξένων

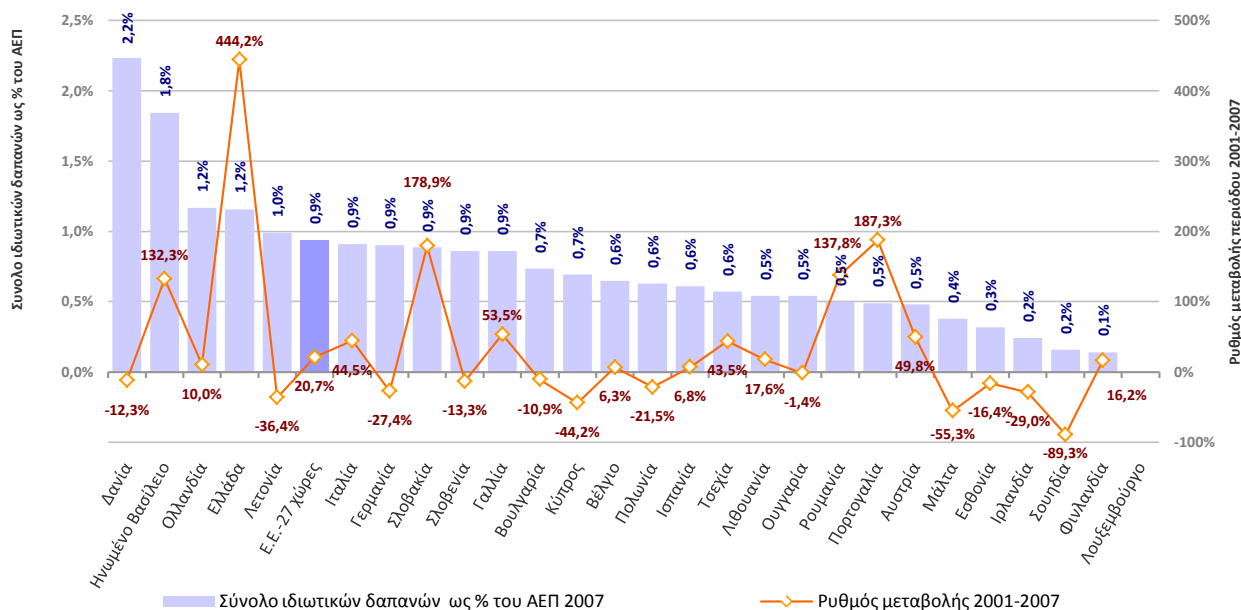
⁵ Τα στοιχεία για τη δεύτερη κατηγορία δαπανών συλλέγονται από την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Household Budget Surveys).

γλωσσών και ευρύτερα προγράμματα γενικής εκπαίδευσης (χορός, μουσική, γυμναστική κ.ά.).

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ κάθε χώρας, καθώς επίσης και ο ρυθμός

μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007. Υπενθυμίζουμε ότι για τον υπολογισμό των συνολικών **ιδιωτικών δαπανών** για την εκπαίδευση δεν λαμβάνεται υπόψη η οικονομική ενίσχυση των μαθητών/σπουδαστών, αφού αποτελεί εσωτερική ροή των άλλων ιδιωτικών φορέων προς τα νοικοκυριά.

Γράφημα 2.18: Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.
Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005.
Για την Ουγγαρία το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2006, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2006.
Για την Πολωνία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2002-2007.
Για τη Λιθουανία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2003-2007.
Για την Εσθονία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2005-2007.

Το 2007 οι ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση στην Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν **0,9%**. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **20,7%** (από 0,78% το 2001 σε 0,94% το 2007).

Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2007 ήταν: η **Δανία** (2,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,8%), η **Ολλανδία** και η **Ελλάδα** με ποσοστό 1,2%, και η **Λετονία** (1,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες ιδιωτικές δαπάνες: η **Φινλανδία** (0,1%), η **Σουηδία** και η **Ιρλανδία** με ποσοστό 0,2%, η **Εσθονία** (0,3%), η **Μάλτα** (0,4%), η **Αυστρία**, η **Πορτογαλία**, **Ρουμανία**, η **Ουγγαρία** και η **Λιθουανία** με ποσοστό 0,5%. Την περίοδο 2001-2007 τα 14 από τα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (53,8%), για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν αύξηση των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ. Όπως φαίνεται και από το γράφημα τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ρυθμό μεταβολής του μεγέθους με τον τελευταίο να κυμαίνεται από -87,1% (Σουηδία) έως και 444,2% (Ελλάδα). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων το ποσοστό της ιδιωτικής δαπάνης είναι ιδιαίτερα χαμηλό (μεταξύ 0,1% και 2,2%) με αποτέλε-

σμα η ποσοστιαία ετήσια μεταβολή του εύλογα να μεταφράζεται σε υψηλά ποσοστά. Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: η **Ελλάδα** (444,2%), η **Πορτογαλία** (187,3%), η **Σλοβακία** (178,9%), η **Ρουμανία** (137,8%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (132,3%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του δείκτη, όπως: η **Σουηδία** (-89,3%), η **Μάλτα** (-55,3%), η **Κύπρος** (-44,2%), η **Λετονία** (-36,4%), η **Ιρλανδία** (-29,0%), **Γερμανία** (-27,4%) και η **Πολωνία** (-21,5%) κ.α.

Το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση στην **Ελλάδα** ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για μεταγενέστερα έτη) ήταν **1,16%**, ποσό που την κατατάσσει στην **5^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. για την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση κατά **444,2%** (από 0,21% το 2001 σε 1,16% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **1^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005.

Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα παρουσιαζόμενα ποσά για τα κράτη-μέλη, καθώς και οι ρυθμοί μεταβολής, δεν πρέπει να θεωρηθούν απόλυτα συγκρι-

σιμα αλλά ως ενδεικτικά, διότι τα στοιχεία για τις δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης είναι περιορισμένα. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Ελλάδας ο ρυθμός μεταβολής (444,2%) δεν αποδίδει την πραγματική εικόνα, αφού για το 2001 δεν υπάρχουν στοιχεία για τις «δαπάνες για εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών» και για τις «δαπάνες για αγορά αγαθών που δεν προϋποτίθενται άμεσα για τη φοίτηση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ή δεν επιβάλλονται από αυτά». Παρόμοια προβλήματα παρουσιάζονται και σε άλλα κράτη-μέλη.

Για το λόγο αυτό στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση των 14 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση (όλες οι πηγές χρηματοδότησης). Επειδή τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα αναφέρονται στο 2005, τα στοιχεία του ακόλουθου γραφήματος αναφέρονται στο έτος 2005 προκειμένου να συγκρίνουμε την Ελλάδα με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη.

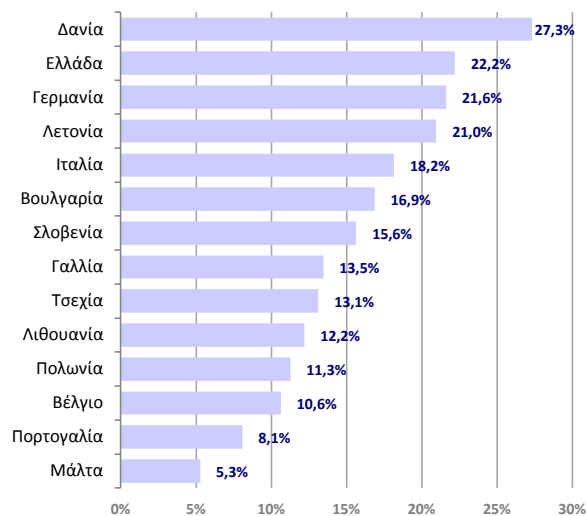
Το 2005 το ποσοστό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στις συνολικές δαπάνες για την εκπαίδευση κυμαίνονταν από 5,3% στη **Μάλτα** έως και 27,3% στη **Δανία**, με μέση τιμή των 14 κρατών-μελών στο 15,5%.

Στην **Ελλάδα** το ποσό που δαπανήθηκε για την εκπαίδευση από τα νοικοκυριά και άλλους ιδιωτικούς φορείς ήταν **2.643,7 εκατ.€ (PPS)** και αντιστοιχούσε στο **22,2%** των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση, ποσοστό που κατατάσσει τη χώρα 2^η θέση ανάμεσα στα 14 κράτη-μέλη. Με άλλα λόγια, ο ιδιωτικός τομέας πληρώνει περίπου το 1/5 της συνολικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης.

Άλλα κράτη-μέλη με υψηλά ποσοστά ιδιωτικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης είναι: η **Δανία** (27,3%), η

Γερμανία (21,6%), η **Λετονία** (21,0%), η **Ιταλία** (18,2%) και η **Βουλγαρία** (16,9%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με χαμηλά ποσοστά συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα: η **Μάλτα** (5,3%), η **Πορτογαλία** (8,1%), το **Βέλγιο** (10,6%) και η **Πολωνία** (11,3%).

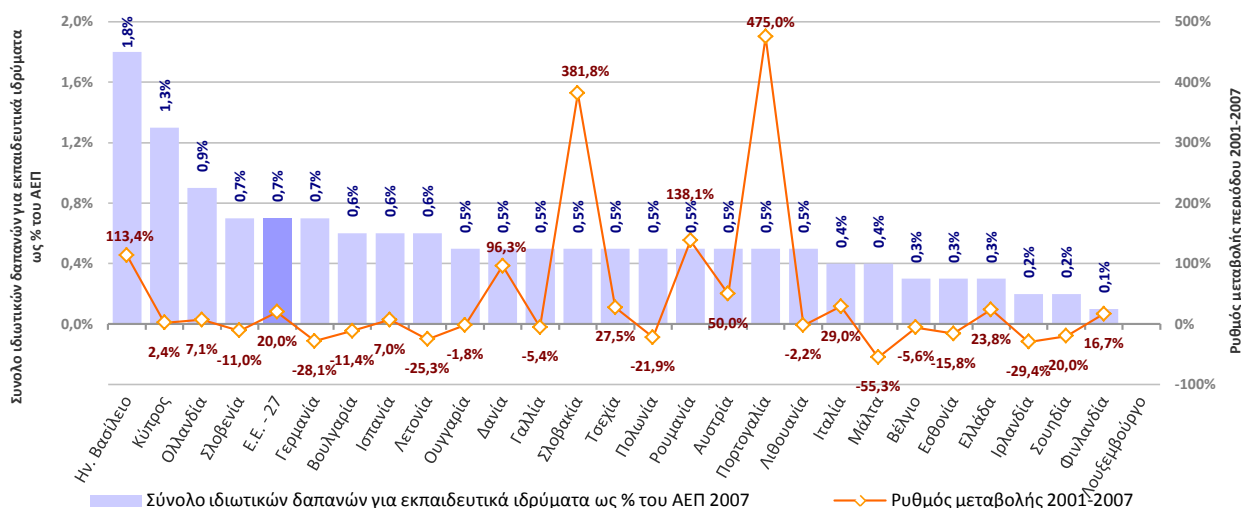
Γράφημα 2.19: Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση στα 14 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στο ακόλουθο γράφημα παρουσιάζεται η ιδιωτική δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα, για την οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία και, επομένως, οι συγκρίσεις μεταξύ των κρατών-μελών είναι ασφαλέστερες. Συγκεκριμένα, στο γράφημα αποδίδεται το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα (δημόσια και ιδιωτικά) ως ποσοστό του ΑΕΠ κάθε χώρας, καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007.

Γράφημα 2.20: Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – ΟΥΕ Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005.

Για την Ουγγαρία το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2006, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2006.

Για την Πολωνία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2002-2007.

Για τη Λιθουανία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2003-2007.

Για την Εσθονία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2005-2007.

Το 2007 οι ιδιωτικές δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα στην Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν **0,72%**. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **20,0%** (από 0,60% το 2001 σε 0,72% το 2007).

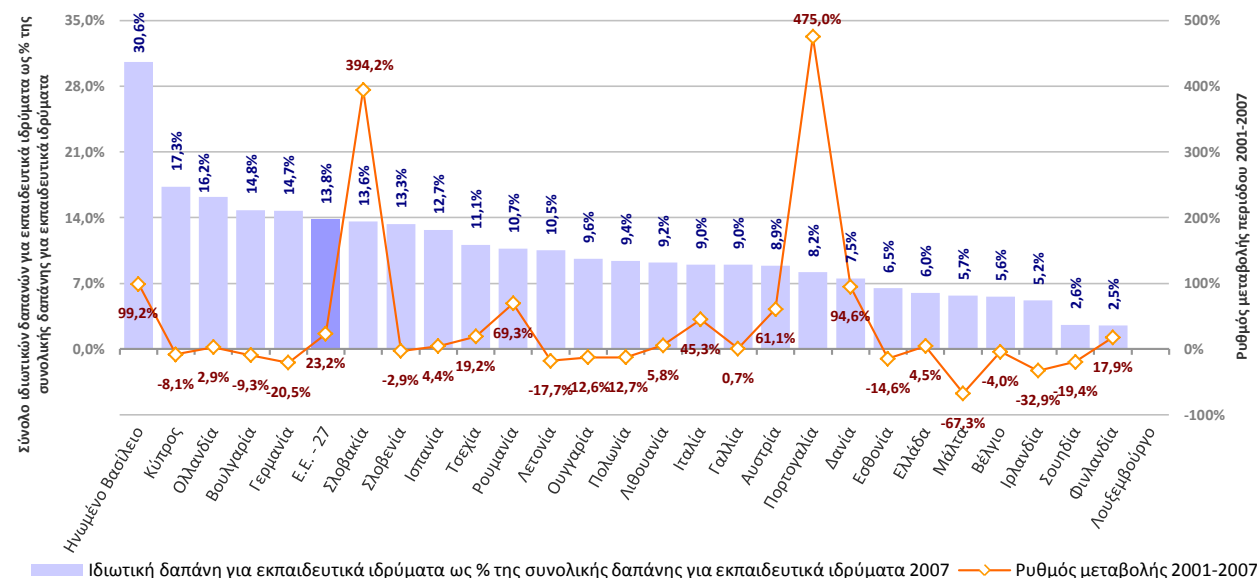
Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2007 ήταν: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,8%), η **Κύπρος** (1,3%), η **Ολλανδία** (0,9%), **Σλοβενία** και η **Γερμανία** με ποσοστό 0,7%. Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ: η **Φινλανδία** (0,1%), η **Σουηδία** και η **Ιρλανδία** με ποσοστό 0,2%, η **Ελλάδα**, η **Εσθονία** και το **Βέλγιο** με ποσοστό 0,3% κ.α. Την περίοδο 2001-2007 τα 13 από τα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (50,0%), για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν αύξηση των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Όπως φαίνεται και από το γράφημα τα κράτη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ρυθμό μεταβολής του μεγέθους με τον τελευταίο να κυμαίνεται από -55,3% (Μάλτα) έως και 475,0% (Πορτογαλία). Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων το ποσοστό της ιδιωτικής δαπάνης είναι ιδιαίτερα χαμηλό (μεταξύ 0% και 1%) με αποτέλεσμα η ποσοστιαία ετήσια μεταβολή του εύλογα να

μεταφράζεται σε υψηλά ποσοστά. Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: η **Πορτογαλία** (475,0%), η **Σλοβακία** (381,8%), η **Ρουμανία** (138,1%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (113,4%) και η **Δανία** (96,3%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του δείκτη, όπως: η **Μάλτα** (-55,3%), η **Ιρλανδία** (-29,4%), η **Γερμανία** (-28,1%), η **Λετονία** (-25,3%), η **Πολωνία** (-21,9%), η **Σουηδία** (-20,0%) κ.α.

Το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα στην **Ελλάδα** ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2005 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για μεταγενέστερα έτη) ήταν **0,26%**, ποσό που την κατατάσσει στην **24^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. για την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση κατά **23,8%** (από 0,21% το 2001 σε 0,26% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **9^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό επί της συνολικής δαπάνης, στην οποία περιλαμβάνονται και οι τρεις πηγές της χρηματοδότησης για εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς επίσης και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007.

Γράφημα 2.21: Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του συνόλου των δαπανών (όλες οι πηγές χρηματοδότησης) για εκπαιδευτικά ιδρύματα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2007 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους την περίοδο 2001-2007

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE **Επεξεργασία δεδομένων:** ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
 Για την Ελλάδα δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2007 και το ποσοστό που αναφέρεται στο έτος 2005, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2005.
 Για την Κύπρο το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2008, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2008.
 Για την Ουγγαρία το ποσοστό αναφέρεται στο έτος 2006, ενώ ο ρυθμός μεταβολής στην περίοδο 2001-2006.
 Για την Πολωνία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2002-2007.
 Για τη Λιθουανία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2003-2007.
 Για την Εσθονία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2005-2007.

Το 2007 το ποσοστό της δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα από ιδιωτικές πηγές χρηματοδότησης ήταν **13,8%** για το σύνολο της Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών. Την περίοδο 2001-2007 το ποσοστό αυτό παρουσίασε

αύξηση κατά **23,2%** (από 11,2% το 2001 σε 13,8% το 2007). Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό της συνολικής

δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα το 2007 ήταν: το **Ηνωμένο Βασίλειο** (30,6%), η **Κύπρος** (17,3%), η **Ολλανδία** (16,2%), η **Βουλγαρία** (14,8%) και η **Γερμανία** (14,7%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες ιδιωτικές δαπάνες για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για εκπαιδευτικά ιδρύματα: η **Φινλανδία** (2,5%), η **Σουηδία** (2,6%), η **Ιρλανδία** (5,2%), το **Βέλγιο** (5,6%), η **Μάλτα** (5,7%) κ.α.

Την περίοδο 2001-2007 σε 16 από τα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (61,5%) το ποσοστό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στη δαπάνη για εκπαιδευτικά ιδρύματα παρουσίασε αύξηση. Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους ήταν: η **Πορτογαλία** (475,0%), η **Σλοβακία** (394,2%), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (99,2%), η **Δανία** (94,6%), η **Ρουμανία** (69,3%) και η **Αυστρία** (61,1%) κ.ά.. Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους, δηλαδή κράτη-μέλη στα οποία το ποσοστό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στο συνολικό κόστος των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων μειώθηκε, όπως: η **Μάλτα** (-67,3%), η **Ιρλανδία** (-32,9%), η **Γερμανία** (-20,5%), η **Σουηδία** (-19,4%), η **Λετονία** (-17,7%), η **Εσθονία** (-14,6%) κ.α.

Στην **Ελλάδα** το 2005 στη χρηματοδότηση από τον ιδιωτικό τομέα (νοικοκυριά και άλλοι ιδιωτικοί φορείς) αναλογούσε το **6,0%** του συνολικού κόστους των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, ποσοστό που την κατατάσσει στην **22^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη της Ε.Ε. για την ίδια χρονιά. Την περίοδο 2001-2005, το ποσοστό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στο σύνολο των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα παρουσίασε ελαφρά αύξηση κατά **4,5%** (από 5,8% το 2001 σε 6,0% το 2005), ρυθμός μεταβολής που την κατατάσσει στην **11^η** θέση ανάμεσα στα 26 κράτη-μέλη την περίοδο 2001-2005.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται το σύνολο των **δαπανών των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης** των 13 κρατών-μελών, για τα οποία διατίθενται πλήρη στοιχεία, ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση (όλες οι πηγές χρηματοδότησης) και ως ποσοστό του ΑΕΠ το έτος 2005.

Το 2005 το ποσοστό των δαπανών των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης επί της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση κυμαινόταν από 0,8% στην **Πορτογαλία** έως και 21,3% στη **Δανία**, με μέση τιμή των 13 κρατών-μελών στο **6,5%**.

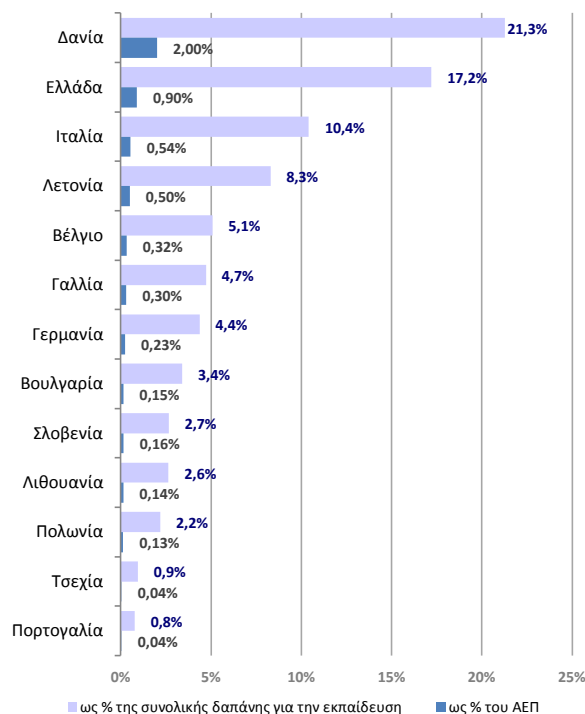
Στην **Ελλάδα** το ποσό που δαπανήθηκε από τα νοικοκυριά για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης ήταν **2.047,5 εκατ.€ (PPS)** και αντιστοιχούσε στο **17,2%** των συνολικών δαπανών για την εκπαίδευση, ποσοστό που κατατάσσει τη χώρα 2^η θέση ανάμεσα στα 13 κράτη-μέλη.

Άλλα κράτη-μέλη με υψηλά ποσοστά δαπανών των νοικοκυριών είναι: η **Ιταλία** (10,4%), η **Λετονία** (8,3%)

και το **Βέλγιο** (5,1%). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με χαμηλά ποσοστά δαπανών των νοικοκυριών: η **Πορτογαλία** (0,8%), η **Τσεχία** (0,9%), η **Πολωνία** (2,2%), η **Λιθουανία** (2,6%) και η **Σλοβενία** (2,7%).

Η συγκεκριμένη δαπάνη ενδεικτικά αποδίδεται και ως ποσοστό του ΑΕΠ (Γράφημα 2.22). Από το γράφημα, είναι εμφανές ότι δεν υπάρχει καμία μεταβολή στην κατάταξη των χωρών.

Γράφημα 2.22: Σύνολο δαπανών των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση και ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 13 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE Πτεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Στις δαπάνες των νοικοκυριών για την αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης περιλαμβάνονται τρεις κατηγορίες δαπανών:

- δαπάνες για αγορά αγαθών που «απαιτούνται» (άμεσα ή έμμεσα) από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και «επιβάλλονται» από αυτά,**
- δαπάνες για αγορά αγαθών που δεν «απαιτούνται» άμεσα για τη φοίτηση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα και δεν «επιβάλλονται» από αυτά, και**
- δαπάνες για εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα).**

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελευταία κατηγορία, δηλαδή η δαπάνη των νοικοκυριών για πρόσθετη ιδιωτική διδασκαλία των μαθητών (private tutoring). Δυστυχώς, τα διαθέσιμα στοιχεία είναι περιορισμένα. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό των δαπανών για εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών επί του συνόλου των δαπανών των νοικοκυριών για αγορά άλλων αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης

παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών-μελών. Ενδεικτικά, στην Κύπρο το 2005 το ποσοστό της συγκεκριμένης κατηγορίας δαπάνης διαμορφώθηκε στο **72,1%**, στη Βουλγαρία στο **49,9%**, στη Γαλλία στο **20,0%**, στην Πολωνία στο **9,4%**, στη Λιθουανία στο **5,4%**, στην Ιταλία στο **3,7%**, στη Σλοβενία στο **2,2%** και στο Βέλγιο στο **1,4%**. Στη Δανία, τη Λετονία και τη Μάλτα το ποσοστό είναι ασήμαντο. Ενώ για την Τσεχία, τη Γερμανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία η δαπάνη δεν μπορεί να διακριθεί στις επιμέρους κατηγορίες. Ωστόσο, η δαπάνη για εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών στην Ελλάδα το 2005 εκτιμάται ότι αντιστοιχούσε στο 19,2% (840,9 εκατ.€) του συνόλου των δαπανών των νοικοκυριών (ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ, 2006α). Επιπλέον, έρευνα του 2000 σε 3.500 περίπου πρωτοετείς έλληνες φοιτητές από οκτώ πανεπιστήμια έδειξε ότι πάνω από το 80% των φοιτητών είχε παρακολουθήσει φροντιστήριο για την προετοιμασία των πανελλαδικών εξετάσεων, ένα 50% είχε πληρώσει για ιδιαίτερα μαθήματα, ενώ ένας στους τρεις είχε πληρώσει και για τις δύο μορφές πρόσθετης διδασκαλίας (Psacharopoulos & Papakonstantinou, 2005).

Σύμφωνα με σχετική ανεξάρτητη μελέτη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο **“The challenge of shadow education – Private tutoring and its implications for policy makers in European Union”** (NESSE, 2011) συνάγεται ότι η εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών (φροντιστήρια, ιδιαίτερα μαθήματα) δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό φαινόμενο, αφού αποτελεί πραγματικότητα σε αρκετά κράτη-μέλη της Ε.Ε., χωρίς ωστόσο να έχει τις ίδιες διαστάσεις σε καθένα από αυτά. Συγκεκριμένα, οι χώρες του νότου εμφανίζουν υψηλά ποσοστά εξωσχολικής υποστήριξης με επικεφαλής την Ελλάδα και την Κύπρο. Εκτενές είναι το φαινόμενο και στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Στη Δυτική Ευρώπη η εξωσχολική υποστήριξη παρουσιάζει σημαντική αύξηση την τελευταία δεκαετία, ενώ στις Σκανδιναβικές χώρες το φαινόμενο δεν λαμβάνει

ιδιαίτερα σημαντικές διαστάσεις, αφού τα κράτη αυτά προσφέρουν υψηλής ποιότητας εκπαιδευτικές παροχές, ικανές για να εκπληρώσουν τις προσδοκίες των οικογενειών.

Η αδυναμία κάποιων εκπαιδευτικών συστημάτων να παρέχουν υψηλής ποιότητας εκπαίδευση δεν αποτελεί, ωστόσο, το μοναδικό παράγοντα για την ανάπτυξη του φαινομένου, αφού σε αρκετές περιπτώσεις στο φαινόμενο συμβάλει ο «εξετασιοκεντρικός» προσανατολισμός του εκπαιδευτικού συστήματος και, συνακόλουθα ο υψηλός ανταγωνισμός μεταξύ των μαθητών. Στη συγκεκριμένη μελέτη, μεταξύ άλλων, υπογραμμίζεται ότι αν το φαινόμενο αφεθεί στις δυνάμεις της αγοράς, τότε όχι μόνο θα διατηρήσει, αλλά και θα διευρύνει τις υπάρχουσες εκπαιδευτικές ανισότητες, αφού οικογένειες με υψηλά εισοδήματα θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μεγαλύτερη και υψηλότερης ποιότητας εξωσχολική υποστήριξη. Ταυτόχρονα, οι συγγραφείς της μελέτης τονίζουν την ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης του φαινομένου προτάσσοντας τις αδυναμίες και τους περιορισμούς των διαθέσιμων στοιχείων, γεγονός που υποδεικνύει ότι μέχρι πρότινος η εξωσχολική υποστήριξη των μαθητών σπάνια συμπεριλαμβανόταν στο πεδίο αναφοράς τόσο των πολιτικών όσο και των ερευνητών.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι στην ιδιωτική δαπάνη για την εκπαίδευση περιλαμβάνεται μέρος μόνο της δαπάνης που καταβάλουν τα νοικοκυριά για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης, όπως αυτή αποτυπώνεται στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών, η οποία σημειωτέον δεν διεξάγεται κατ'έτος. Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζεται το σύνολο των δαπανών των νοικοκυριών για αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης αναλυμένο ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία από την Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών (2005) και τους Εθνικούς Λογαριασμούς.

2.4 Δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι δαπάνες των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (Household Budget Surveys HBSs). Η έρευνα είναι δειγματοληπτική και διεξάγεται σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε κάθε πέντε έτη. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή αφορούν τις δαπάνες των νοικοκυριών το 2005. Οι κατηγορίες των αγαθών και υπηρεσιών που καταγράφονται στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών προκύπτουν με βάση την ταξινόμηση COICOP-HBS 1997 (Classification of Individual Consumption by Purpose adapted for the Household Budget Surveys – revision of 1997). Οι δαπάνες για την εκπαίδευση υπάγονται στον **κωδικό 10 – Εκπαίδευση**, ο οποίος διακρίνεται σε πέντε υποκατηγορίες με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (1997):

- **10.1 Προσχολική και Πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0 & 1):** στην οποία περιλαμβάνονται και τα προγράμματα αλφαριθμητισμού για μαθητές ηλικίας μεγαλύτερης από εκείνη της φοίτησης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- **10.2 Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2 & 3)** στην οποία περιλαμβάνονται και προγράμματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για νέους και ενήλικες που δεν πραγματοποιούνται σε μονάδες της τυπικής εκπαίδευσης.
- **10.3 Μετα-δευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 4):** στην οποία περιλαμβάνονται και προγράμματα μεταδευτεροβάθμιας μη τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για νέους και ενήλικες που δεν πραγματοποιούνται σε μονάδες της τυπικής εκπαίδευσης.
- **10.4 Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5 & 6):** περιλαμβάνει το πρώτο και το δεύτερο επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (προπτυχιακό και μεταπτυχιακό/διδακτορικό επίπεδο)
- **10.5 Εκπαίδευση που δεν μπορεί να ταξινομηθεί:** περιλαμβάνει εκπαιδευτικά προγράμματα κυρίως για ενήλικες, όπως είναι της επαγγελματικής κατάρτισης, της εκπαίδευσης σε θέματα πολιτισμικής ανάπτυξης κ.α.. Δεν περιλαμβάνονται στην υποκατηγορία μαθήματα οδήγησης ή ιδιωτικά μαθήματα άθλησης ή ανάπτυξης ενδιαφερόντων (χόμπυ).

Θα πρέπει να διευκρινιστεί, ωστόσο, ότι ο κωδικός 10 καλύπτει **μόνο υπηρεσίες εκπαίδευσης**. Δεν περιλαμβάνει δαπάνες για αγορά εκπαιδευτικών υλικών, όπως είναι τα βιβλία, η γραφική ύλη, τα σχολικά είδη ή οι βοηθητικές υπηρεσίες της εκπαίδευσης (υπηρεσίες υγείας, μεταφοράς, διατροφής και στέγασης μαθητών). Παράλληλα, επειδή είναι αδύνατον να απομονωθούν επιμέρους κωδικοί δαπανών για την εκ-

παίδευση και οι οποίοι δεν υπάγονται στον κωδικό 10, η προσέγγιση των δαπανών των νοικοκυριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο περιορίζεται μόνο στις παραπάνω υποκατηγορίες. Επομένως, η εικόνα για τις δαπάνες των νοικοκυριών στην ενότητα αυτή δεν θα πρέπει να θεωρηθεί πλήρης και ακριβής. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των δαπανών των ελληνικών νοικοκυριών παρουσιάζεται στο 3^ο Κεφάλαιο της παρούσας μελέτης, όπου η ανάλυση επικεντρώνεται σε όλες τις κατηγορίες δαπανών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης από τα νοικοκυριά, προκειμένου να υπολογιστεί η συνολική δαπάνη που καταβάλλουν τα νοικοκυριά για την εκπαίδευση.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποδίδεται η συνολική καταναλωτική δαπάνη ανά χώρα, η δαπάνη για εκπαίδευση, καθώς και το ποσοστό της δαπάνης για εκπαίδευση επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης.

Πίνακας 2.4: Συνολική ετήσια καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών δαπάνη για την εκπαίδευση σε εκατομμύρια € (PPS) στην Ε.Ε. των 27 χωρών το έτος 2008

	Συνολική καταναλωτική δαπάνη	Δαπάνη για την εκπαίδευση	
		Ποσό	Ποσοστό επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης
Ε.Ε. (27 χώρες)	7.046.034 εκατ.€	73.892 εκατ.€	1,05%
Ελλάδα	181.239 εκατ.€	5.848 εκατ.€	3,23%
Κύπρος	13.234 εκατ.€	392 εκατ.€	2,96%
Λετονία	14.067 εκατ.€	332 εκατ.€	2,36%
Ρουμανία	88.606 εκατ.€	1.790 εκατ.€	2,02%
Ηνωμένο Βασίλειο	1.103.515 εκατ.€	15.812 εκατ.€	1,43%
Σλοβακία	36.190 εκατ.€	505 εκατ.€	1,40%
Ισπανία	642.792 εκατ.€	8.612 εκατ.€	1,34%
Σλοβενία	20.855 εκατ.€	262 εκατ.€	1,26%
Μάλτα	4.111 εκατ.€	51 εκατ.€	1,23%
Ιρλανδία	84.504 εκατ.€	1.031 εκατ.€	1,22%
Πολωνία	220.330 εκατ.€	2.633 εκατ.€	1,19%
Πορτογαλία	111.936 εκατ.€	2.277 εκατ.€	1,14%
Ουγγαρία	57.471 εκατ.€	613 εκατ.€	1,07%
Ιταλία	937.825 εκατ.€	8.622 εκατ.€	0,92%
Αυστρία	152.077 εκατ.€	1.340 εκατ.€	0,88%
Γερμανία	1.339.850 εκατ.€	11.560 εκατ.€	0,86%
Βουλγαρία	16.160 εκατ.€	137 εκατ.€	0,84%
Λιθουανία	20.826 εκατ.€	174 εκατ.€	0,84%
Γαλλία	1.083.796 εκατ.€	8.452 εκατ.€	0,78%
Τσεχία	75.469 εκατ.€	553 εκατ.€	0,73%
Δανία	110.699 εκατ.€	787 εκατ.€	0,71%
Λουξεμβούργο	14.347 εκατ.€	97 εκατ.€	0,67%
Ολλανδία	265.131 εκατ.€	1.494 εκατ.€	0,56%
Εσθονία	8.690 εκατ.€	46 εκατ.€	0,53%
Βέλγιο	173.287 εκατ.€	852 εκατ.€	0,49%
Φινλανδία	91.454 εκατ.€	401 εκατ.€	0,44%
Σουηδία	152.154 εκατ.€	449 εκατ.€	0,30%

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts

Οι χώρες είναι ταξινομημένες κατά φθίνουσα σειρά με βάση το ποσοστό της δαπάνης για την εκπαίδευση επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης.

Για την Πορτογαλία τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2007.

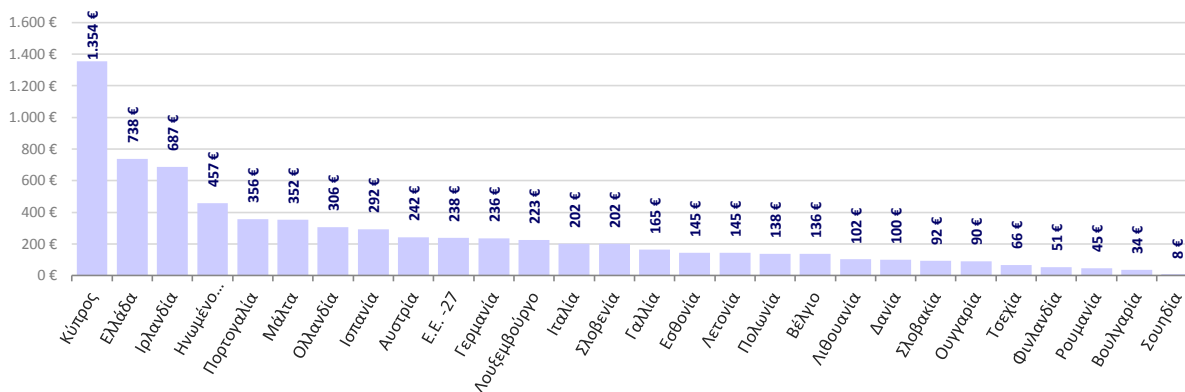
Για τη Βουλγαρία τα στοιχεία αναφέρονται στο έτος 2005.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η **μέση ετήσια δαπάνη ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης** των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. το έτος 2005.

Το 2005 η μέση ετήσια δαπάνη ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης στην Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών ήταν **238€**. Είναι εμφανές από το γράφημα ότι τα κρά-

τη-μέλη διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ τους ως προς τα ποσά που καταβάλουν τα νοικοκυριά για υπηρεσίες εκπαίδευσης, με τη μέση ετήσια δαπάνη να κυμαίνεται από μόλις **8€** στη Σουηδία, έως και **1.354€** στην Κύπρο.

Γράφημα 2.23: Μέση ετήσια δαπάνη ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης σε € (PPS) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys

Τα κράτη-μέλη με μέση ετήσια δαπάνη για εκπαίδευση ανά νοικοκυριό το 2005 ήταν: η **Κύπρος** (1.354€), η **Ελλάδα** (738€), η **Ιρλανδία** (687€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (457€), η **Πορτογαλία** (356€), η **Μάλτα** (352€) και η **Ολλανδία** (306€). Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη δαπάνη ανά νοικοκυριό: η **Σουηδία** (8€), η **Βουλγαρία** (34€), η **Ρουμανία** (45€), η **Φινλανδία** (51€), η **Τσεχία** (66€), η **Ουγγαρία** (90€) και η **Σλοβακία** (92€).

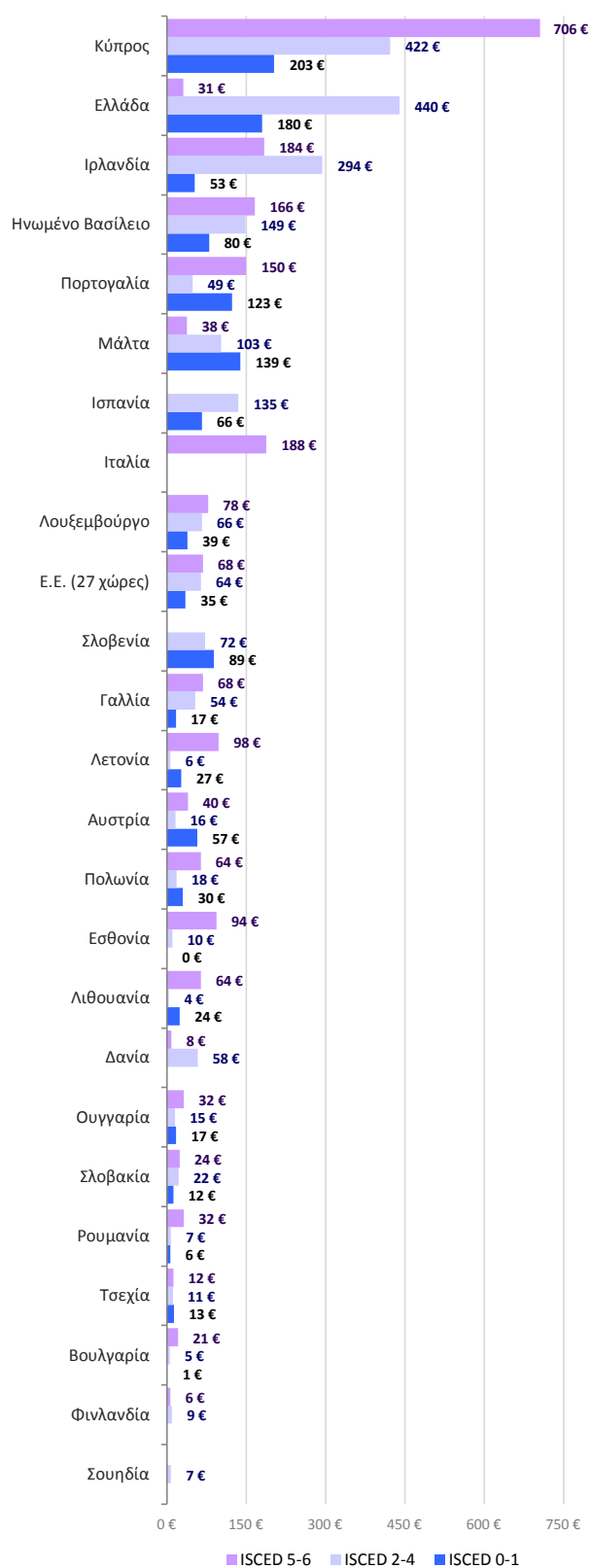
Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για υπηρεσίες εκπαίδευσης ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-1, 2-4, 5-6) το έτος 2005. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το έτος 2005, κατά μέσο όρο στην Ε.Ε. των 27 τα νοικοκυριά δαπανούν περισσότερα χρήματα για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με την πρωτοβάθμια. Συγκεκριμένα, σε 15 από τα 25 κράτη-μέλη (60,0%) η μέση δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι η υψηλότερη σε σχέση με τα υπόλοιπα επίπεδα εκπαίδευσης, με το ποσοστό που της αναλογεί να κυμαίνεται μεταξύ 41,4% (Σλοβακία) και 100,0% (Ιταλία). Ακολουθούν, ως προς το ύψος της δαπάνης η δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-4), ενώ στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αναλογούν τα χαμηλότερα ποσά δαπάνης.

Συγκεκριμένα, το 2005 η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-1) στην Ε.Ε. των 27 ήταν κατά μέσο όρο **35€**. Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη για πρωτοβάθμια εκπαίδευση ανά νοικοκυριό ήταν: η **Κύπρος** (203€), η **Ελλάδα** (180€), η **Μάλτα** (139€), η **Πορτογαλία** (123€), η **Σλοβενία** (89€) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (80€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη δαπάνη ανά νοικοκυριό για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση: η **Εσθονία** (0€), η **Βουλγαρία** (1€), η **Ρουμανία** (6€), η **Σλοβακία** (12€) και η **Τσεχία** (13€).

Την ίδια χρονιά, η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για τη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια επιπέδου εκπαίδευση (ISCED 2-4) στην Ε.Ε. των 27 ήταν **64€** (κατά 83% υψηλότερη δαπάνης για πρωτοβάθμια εκπαίδευση). Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση ανά νοικοκυριό ήταν: η **Ελλάδα** (440€), η **Κύπρος** (422€), η **Ιρλανδία** (294€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (149€), η **Ισπανία** (135€) και η **Μάλτα** (103€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη δαπάνη ανά νοικοκυριό για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: η **Λιθουανία** (4€), η **Βουλγαρία** (5€), η **Λετονία** (6€), η **Σουηδία** (7€), η **Ρουμανία** (7€) και η **Φινλανδία** (9€).

Τέλος, η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) στην Ε.Ε. των 27 ήταν κατά μέσο όρο **68€** (κατά 94% και κατά 6% υψηλότερη της δαπάνης για την πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια αντίστοιχα). Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη για τριτοβάθμια εκπαίδευση ανά νοικοκυριό ήταν: η **Κύπρος** (706€), η **Ιταλία** (188€), η **Ιρλανδία** (184€), το **Ηνωμένο Βασίλειο** (166€) και η **Πορτογαλία** (150€), ενώ τα κράτη-μέλη με τη χαμηλότερη μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό ήταν: η **Φινλανδία** (6€), η **Δανία** (8€), η **Τσεχία** (12€), η **Βουλγαρία** (21€), η **Σλοβακία** (24€) και η **Ελλάδα** (31€). Συνολικά, η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κατά μέσο όρο **3,3 φορές** μεγαλύτερη από εκείνη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την απόκλιση αυτή να αγγίζει ακόμη και τις 21 φορές (Βουλγαρία). Σημειώνονται, ωστόσο, και τέσσερα κράτη-μέλη που δεν ακολουθούν τον παραπάνω κανόνα (Ελλάδα, Τσεχία, Αυστρία, Μάλτα), δηλαδή εμφανίζουν υψηλότερες δαπάνες για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με την τριτοβάθμια, με τη δαπάνη για την πρωτοβάθμια να είναι κατά μέσο όρο 3,0 φορές μεγαλύτερη από την αντίστοιχη για την τριτοβάθμια.

Γράφημα 2.24: Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό σε € (PPS) ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED (0-1, 2-4, 5-6) στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys

Οι χώρες έχουν καταταχθεί με φθίνουσα σειρά ως προς τη συνολική μέση δαπάνη για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης.

Στα στοιχεία του γραφήματος δεν περιλαμβάνονται οι δαπάνες για υπηρεσίες εκπαίδευσης που δεν μπορεί να ταξινομηθεί σε κάποιο επίπεδο ISCED.

Στο Βέλγιο, τη Γερμανία και την Ολλανδία το σύνολο των δαπανών για την εκπαίδευση επιμερίζεται σε επίπεδα εκπαίδευσης ISCED.

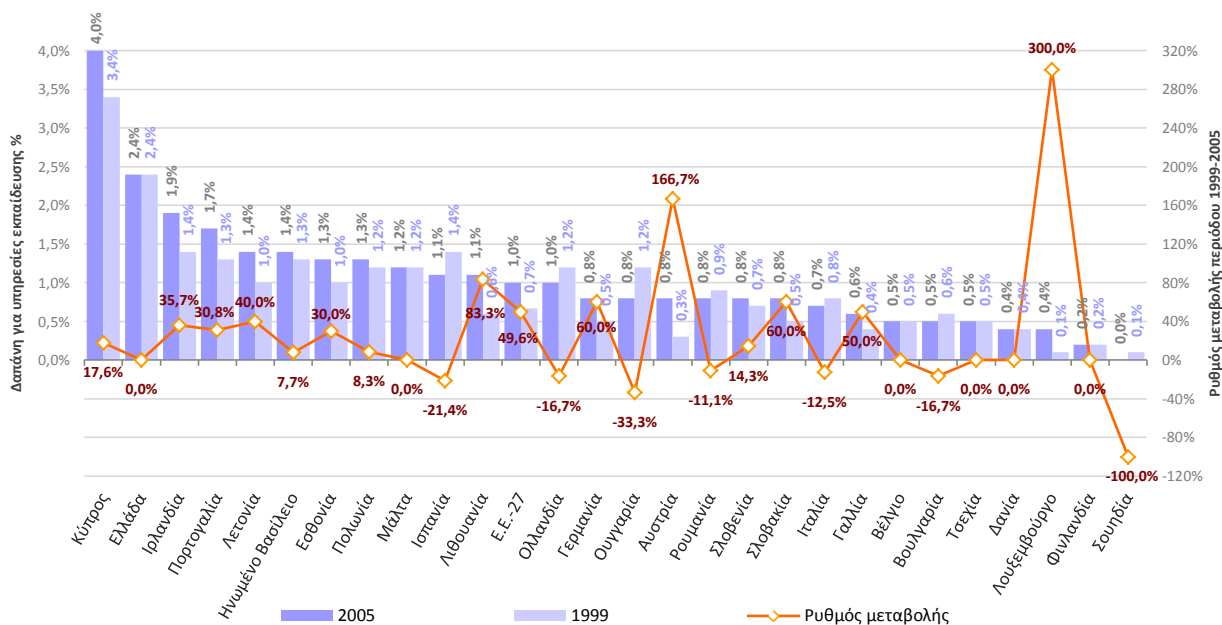
Στην **Ελλάδα** το 2005, η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση ήταν **180€** (2^η θέση ανάμεσα στα 24 κράτη-μέλη), ποσό **πενταπλάσιο** του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (35€). Την ίδια χρονιά η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ήταν **440€** (1^η θέση ανάμεσα στα 24 κράτη-μέλη), ποσό επταπλάσιο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (64€). Ας σημειωθεί ότι η δαπάνη για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αντιστοιχεί στο **244,0%** της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος, η μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν **31€** (16^η θέση ανάμεσα στα 24 κράτη-μέλη), ποσό που αντιστοιχεί στο 45,6% του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (68€). Ας σημειωθεί ότι η δαπάνη για την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα αντιστοιχεί στο **17,0%** της δαπάνης για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και στο **7,0%** της δαπάνης για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Συνοπτικά, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τέσσερις ομάδες κρατών-μελών:

- Κράτη-μέλη με νοικοκυριά που δαπανούν **υψηλά** ποσά (δηλαδή ανήκουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης) για **όλα τα επίπεδα** εκπαίδευσης: **Κύπρος, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ισπανία και Σλοβενία.**
- Κράτη-μέλη με νοικοκυριά που δαπανούν **χαμηλά** ποσά (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης) για **όλα τα επίπεδα** εκπαίδευσης: **Φινλανδία, Τσεχία, Βουλγαρία, Ρουμανία και Ουγγαρία**
- Κράτη-μέλη στα οποία, ενώ η συνολική μέση δαπάνη των νοικοκυριών είναι **χαμηλή** (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης), οι δαπάνες τους για **κάποια επίπεδα** εκπαίδευσης είναι ανάμεσα στις πιο **υψηλές** (δηλαδή ανήκουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης): **Εσθονία** (ISCED 5-6) και **Δανία** (ISCED 2-4).
- Κράτη-μέλη στα οποία, ενώ η συνολική μέση δαπάνη των νοικοκυριών είναι **υψηλή** (δηλαδή ανήκουν στην πρώτη δεκάδα στη σειρά κατάταξης), οι δαπάνες τους για **κάποια επίπεδα** εκπαίδευσης είναι ανάμεσα στις πιο **χαμηλές** (δηλαδή ανήκουν στην τελευταία δεκάδα στη σειρά κατάταξης): **Μάλτα** (ISCED 5-6) και **Ελλάδα** (ISCED 5-6).

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη των νοικοκυριών για αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης ως προς το σύνολο των δαπανών των νοικοκυριών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1999 και 2005, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής του μεγέθους τη συγκεκριμένη περίοδο.

Γράφημα 2.25: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. τα έτη 1999 και 2005 και ρυθμός μεταβολής του μεγέθους

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys

Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Το 2005 στην Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών οι δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αντιστοιχούσαν στο **1,0%** της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών. Την περίοδο 1999-2005 το ποσοστό αυτό παρουσίασε αύξηση κατά **79,8%** (από 0,6% το 1999 σε 1,0% το 2005). Τα κράτη-μέλη με τις υψηλότερες δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό των συνολικών δαπανών τους το 2005 ήταν: η **Κύπρος** (4,0%), η **Ελλάδα** (2,4%), η **Ιρλανδία** (1,9%), η **Πορτογαλία** (1,7%), η **Λετονία** και το **Ηνωμένο Βασίλειο** με ποσοστό 1,4%. Στον αντίποδα βρίσκονται τα κράτη-μέλη με τις χαμηλότερες δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση: η **Σουηδία** (0,0%), η **Φινλανδία** (0,2%), το **Λουξεμβούργο** και η **Δανία** με 0,4%, και η **Τσεχία** η **Βουλγαρία** και το **Βέλγιο** με ποσοστό 0,5%.

Την περίοδο 1999-2005 τα 14 από τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (51,2%) παρουσίασαν αύξηση του ποσοστού των δαπανών τους που αφορά υπηρεσίες εκπαίδευσης, τα 6 από τα 27 (22,2%) διατήρησαν αμετάβλητο το ποσοστό αυτό, ενώ τα 7 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν μείωση του ποσοστού αυτού.

Τα κράτη-μέλη με τους υψηλότερους ρυθμούς μεταβολής ήταν: το **Λουξεμβούργο** (300,0%), η **Αυστρία** (166,7%), η **Λιθουανία** (83,3%), η **Σλοβακία** και η **Γερμανία** με ρυθμό μεταβολής 60,0%, η **Γαλλία** (50,0%) και η **Λετονία** (40,0%). Στον αντίποδα βρίσκονται κράτη-μέλη με αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους, όπως: η **Σουηδία** (-100,0%), η **Ουγγαρία** (-33,3%), η **Ισπανία** (-21,4%), η **Ολλανδία** και η **Βουλγαρία** με ρυθμό μεταβολής -16,7%, η **Ιταλία** (-12,5%) και η **Ρουμανία** (-11,1%).

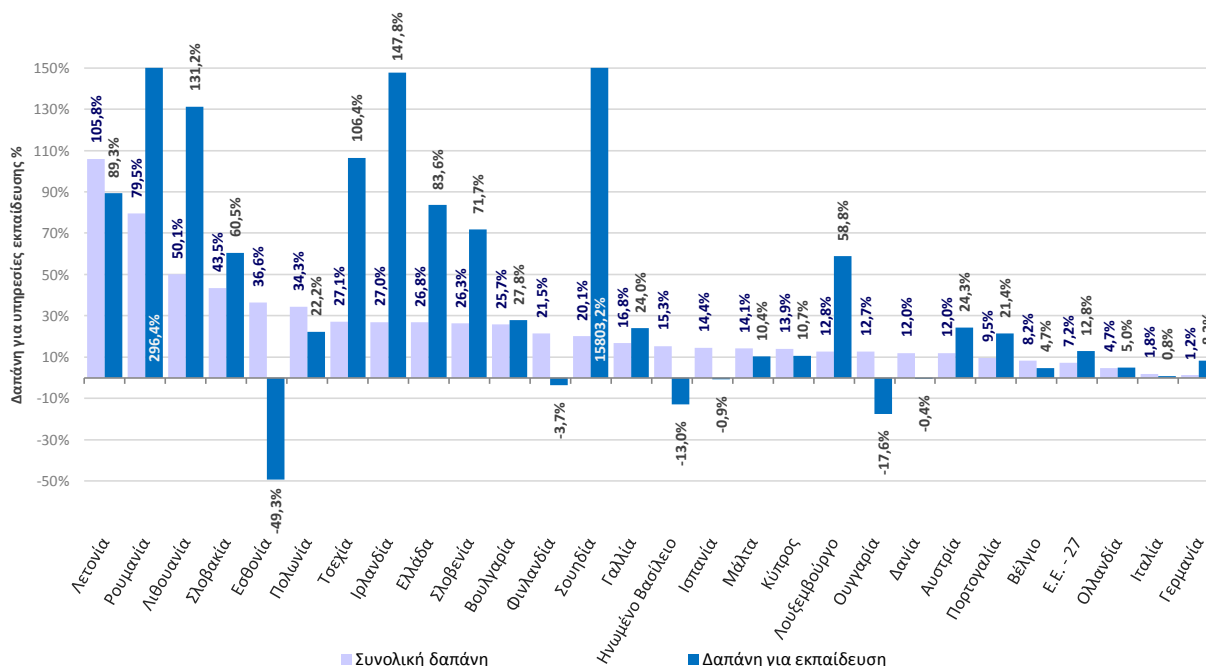
Η δαπάνη των **ελληνικών νοικοκυριών** για αγορά υπηρεσιών εκπαίδευσης αντιστοιχούσε στο **2,4%** της

συνολικής καταναλωτικής δαπάνης τους το 2005, ποσοστό που κατατάσσει την Ελλάδα στη **2^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. Την περίοδο 1999-2005, το ποσοστό των δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση παρέμεινε **αμετάβλητο**.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται ο ρυθμός μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών την περίοδο 2001-2009, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης την ίδια περίοδο στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. σύμφωνα με τα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών. Η ταυτόχρονη μελέτη των δύο αυτών ρυθμών μεταβολής επιτρέπει τη διασύνδεση της κατεύθυνσης (αύξηση, μείωση) μεταξύ των ρυθμών μεταβολής. Στις περιπτώσεις που η κατεύθυνση συμπίπτει, εύλογα μπορεί να θεωρηθεί ότι η κατεύθυνση της μεταβολής των δαπανών για την εκπαίδευση ακολουθεί τη γενική κατεύθυνση της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης του νοικοκυριού, αλλά και αντιστρόφως.

Την περίοδο 2001-2009 η συνολική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. με μέσο ρυθμό αύξησης **7,2%**. Την ίδια περίοδο, ωστόσο, η δαπάνη των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης παρουσιάζει αυξομειώσεις στα 27 κράτη-μέλη με τον μέσο ρυθμό μεταβολής της Ε.Ε. να ισούται με **12,8%**. Με άλλα λόγια, στην Ε.Ε. η δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση παρουσίασε αύξηση **υψηλότερη κατά 5,6 ποσοστιαίες μονάδες** της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης.

Γράφημα 2.26: Ρυθμοί μεταβολής της δαπάνης για την εκπαίδευση και της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. την περίοδο 2001-2009

Πηγή δεδομένων: Eurostat – National Accounts *Επεξεργασία δεδομένων:* ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Για την Ιρλανδία και τη Σλοβακία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2001-2008
Για τη Λετονία και την Πορτογαλία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2001-2007
Για τη Βουλγαρία ο ρυθμός μεταβολής αναφέρεται στην περίοδο 2001-2005

Στην **Ελλάδα** την περίοδο 2001-2009 η συνολική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών παρουσίασε αύξηση κατά **26,8%**, ποσοστό που κατατάσσει τη χώρα στην **9^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη. Ενώ, την ίδια περίοδο η δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αυξήθηκε κατά **83,6%** (ρυθμός μεταβολής υψηλότερος κατά 56,8 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το ρυθμό μεταβολής της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης), ποσοστό που κατατάσσει την χώρα στην **7^η** θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη. Συνοπτικά, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει τρεις ομάδες κρατών-μελών:

- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν μείωση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης: **Εσθονία, Ουγγαρία, Ηνωμένο Βασίλειο, Φινλανδία, Ισπανία και Δανία.**
- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης μεγαλύτερη της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης: **Σουηδία, Ρουμανία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Τσεχία, Ελλάδα, Σλοβενία, Σλοβακία, Λουξεμβούργο, Βουλγαρία, Αυστρία, Γαλλία, Πορτογαλία, Γερμανία και Ολλανδία.**
- Κράτη-μέλη που παρουσίασαν αύξηση της δαπάνης των νοικοκυριών για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης μικρότερη της αντίστοιχης της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης: **Λετονία, Πολωνία, Κύπρος, Μάλτα, Βέλγιο και Ιταλία.**

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης κατά βαθμό αστικότητας στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ως **αστικές** περιοχές αποδίδονται οι (πυκνοκατοικημένες) περιοχές με τουλάχιστον 500 κατοίκους/χλμ², ως **ημιαστικές** εκείνες με πυκνότητα μεταξύ 100 και 499 κατοίκους/χλμ² και ως **αγροτικές** εκείνες με λιγότερο από 100 κατοίκους/χλμ² (αραιοκατοικημένες περιοχές).

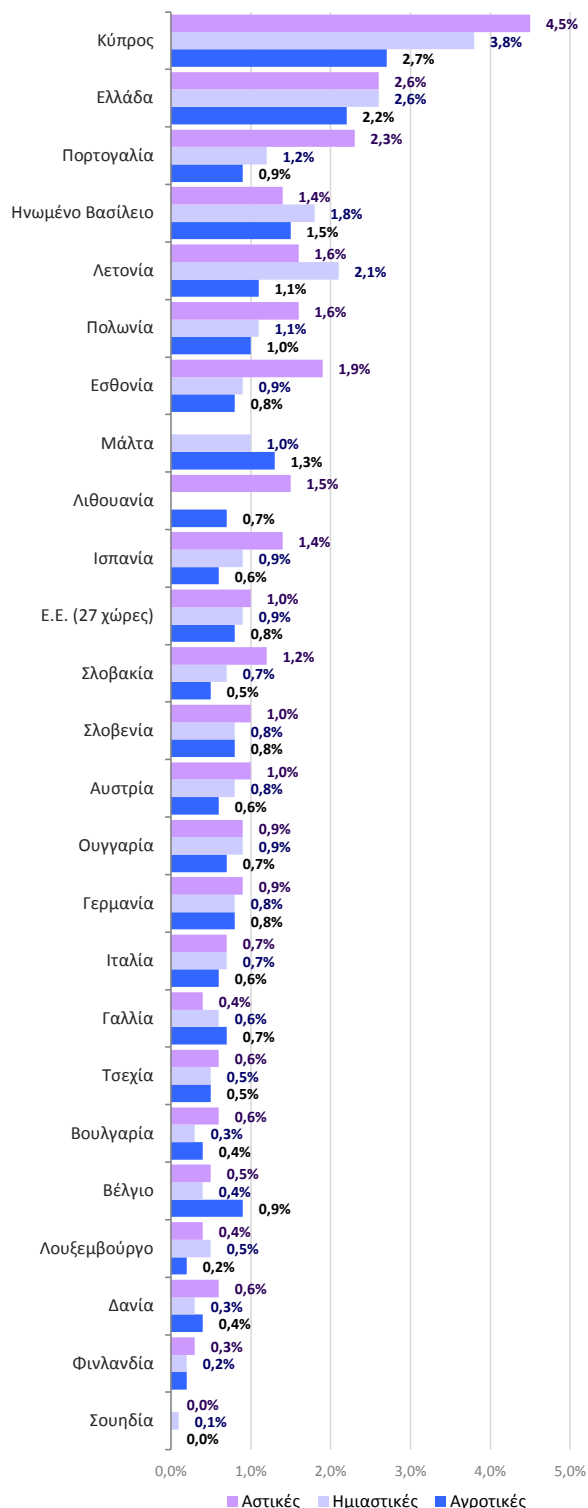
Το 2005 και στο σύνολο των κρατών-μελών της ΕΕ-27, η υψηλότερη δαπάνη των νοικοκυριών για εκπαίδευση, ως ποσοστό επί της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών, καταγράφεται στις **αστικές περιοχές (1,0%)** και ακολουθούν οι **ημιαστικές περιοχές** με ποσοστό **0,9%** και οι αγροτικές με ποσοστό **0,8%**.

Τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη των νοικοκυριών για εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών στις **αστικές περιοχές** το 2005 ήταν: η **Κύπρος** (4,5%), η **Ελλάδα** (2,6%), η **Πορτογαλία** (2,3%) η **Εσθονία** (1,9%), η **Πολωνία** και η **Λετονία** με 1,6%, ενώ τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό δαπάνης για εκπαίδευση ήταν: η **Σουηδία** (0,0%), η **Φινλανδία** (0,3%), η **Γαλλία** (0,4%), το **Λουξεμβούργο** (0,4%) και το **Βέλγιο** (0,5%).

Την ίδια χρονιά, τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη των νοικοκυριών για εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών στις **ημιαστικές περιοχές** ήταν: η **Κύπρος** (3,8%), η **Ελλάδα** (2,6%), η **Λετονία** (2,1%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,8%), ενώ τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό

δαπάνης για εκπαίδευση ήταν: η **Σουηδία** (0,1%), η **Φινλανδία** (0,2%), η **Βουλγαρία** (0,3%), η **Δανία** (0,3%), το **Βέλγιο** (0,4%), η **Τσεχία** και το **Λουξεμβούργο** με ποσοστό 0,5%.

Γράφημα 2.27: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών κατά βαθμό αστικότητας στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys
Οι χώρες έχουν καταταχθεί με φθίνουσα σειρά ως προς τη συνολική μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό.
Δεν υπάρχουν στοιχεία για την Ιρλανδία, Ολλανδία και Ρουμανία.

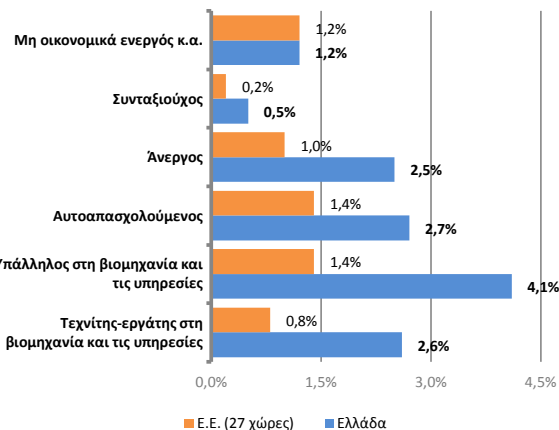
Τέλος, τα κράτη-μέλη με την υψηλότερη δαπάνη των νοικοκυριών για εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών στις αγροτικές περιοχές ήταν: η **Κύπρος** (2,7%), η **Ελλάδα** (2,2%) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (1,5%), ενώ τα κράτη-μέλη με το χαμηλότερο ποσοστό δαπάνης για εκπαίδευση ήταν: η **Σουηδία** (0,1%), η **Φινλανδία** (0,2%), το **Λουξεμβούργο** (0,2%), η **Βουλγαρία** (0,4%), η **Δανία** (0,4%), η **Τσεχία** και η **Σλοβακία** με ποσοστό 0,5%.

Συνολικά, σε 20 από τα 24 κράτη-μέλη (**83,3%**), η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης είναι υψηλότερη στις αστικές περιοχές, με τη διαφορά αυτή (σε σχέση με τις αγροτικές) να κυμαίνεται από 0,1 έως και 1,8 ποσοστιαίες μονάδες (Κύπρος). Σημειώνονται, ωστόσο, και τρία κράτη-μέλη που δεν ακολουθούν τον παραπάνω κανόνα (Ηνωμένο Βασίλειο, Βέλγιο και Γαλλία), δηλαδή η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης, ως ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης είναι υψηλότερη στις αγροτικές περιοχές από τις αστικές.

Στην **Ελλάδα** το 2005, η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης ήταν **2,6%** στις **αστικές** και **ημιαστικές** περιοχές και ελαφρά χαμηλότερη στις **αγροτικές** περιοχές **2,2%** (2^η θέση ανάμεσα στα 24 κράτη-μέλη), ποσοστό **2,5 φορές μεγαλύτερο** του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως **ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης κατά κατηγορία απασχόλησης του υπευθύνου του νοικοκυριού** το έτος 2005 στην Ελλάδα και την Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών.

Γράφημα 2.28: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών κατά κατηγορία απασχόλησης του υπευθύνου του νοικοκυριού στην Ε.Ε. των 27 και την Ελλάδα το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys

Το 2005, σε όλες τις κατηγορίες απασχόλησης, με εξαίρεση την κατηγορία «Μη οικονομικά ενεργός», το ποσοστό της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες

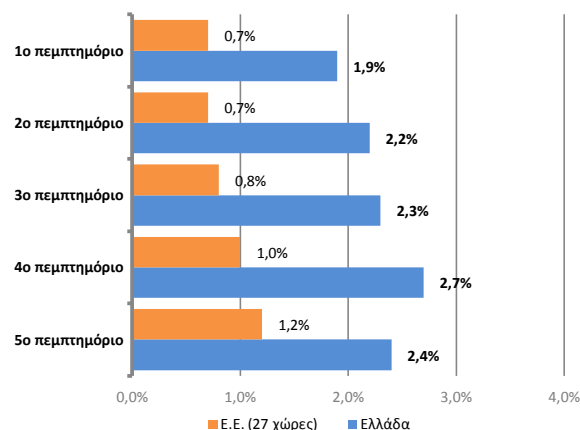
εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης στην Ελλάδα υπερέχει του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο εύρος διαφοράς καταγράφεται στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Υπάλληλος** (non manual worker) στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, με το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **1,4%**, ενώ στην Ελλάδα **4,1%** (υψηλότερο κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες). Στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Τεχνίτη-Εργάτη** (manual worker) στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **0,8%**, ενώ στην Ελλάδα **2,6%** (υψηλότερο κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες). Στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Άνεργο** το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **1,0%**, ενώ στην Ελλάδα **2,5%** (υψηλότερο κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες). Στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Αυτοαπασχολούμενο** το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **1,4%**, ενώ στην Ελλάδα **2,7%** (υψηλότερο κατά 1,3 ποσοστιαίες μονάδες). Στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Συνταξιούχο** το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **0,2%**, ενώ στην Ελλάδα **0,5%** (υψηλότερο κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες). Τέλος, στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Μη οικονομικά ενεργό** το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 συμπίπτει με εκείνο της Ελλάδας και ισούται με **1,2%**.

Συνολικά, το υψηλότερο ποσοστό δαπάνης για εκπαίδευση, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη των 27, καταγράφεται στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Υπάλληλο στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες**, ενώ το χαμηλότερο στα νοικοκυριά με υπεύθυνο **Συνταξιούχο**.

Στο γράφημα που ακολουθεί αποδίδεται η δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως **ποσοστό της συνολικής τους δαπάνης κατά τάξη εισοδήματος του νοικοκυριού** το έτος 2005 στην Ελλάδα και την Ε.Ε. των 27 κρατών-μελών

Τα νοικοκυριά κάθε κράτους-μέλους κατανέμονται σε πέντε ισοπληθείς ομάδες με βάση το ύψος του εισοδήματός τους. Το 20% των νοικοκυριών με το χαμηλότερο εισόδημα ανήκει στο 1^ο πεμπτημόριο, το επόμενο 20% των νοικοκυριών ανήκει στο 2^ο πεμπτημόριο κ.ο.κ.

Γράφημα 2.29: Δαπάνη των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης των νοικοκυριών κατά τάξη εισοδήματος του νοικοκυριού στην Ε.Ε. των 27 και την Ελλάδα το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – Household Budget Surveys

Το 2005, σε **όλες** τάξεις εισοδήματος, το ποσοστό της δαπάνης των νοικοκυριών για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης στην Ελλάδα **υπερέχει** του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου. Συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο εύρος διαφοράς καταγράφεται στα νοικοκυριά που ανήκουν στο **4^ο** πεμπτημόριο, με το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **1,0%**, ενώ στην Ελλάδα **2,7%** (υψηλότερο κατά 1,7 ποσοστιαίες μονάδες). Το χαμηλότερο εύρος διαφοράς καταγράφεται στα νοικοκυριά που ανήκουν στο **1^ο** και **5^ο** πεμπτημόριο, με το ποσοστό της δαπάνης στην Ε.Ε. των 27 να είναι **0,7%** και **1,2%** αντίστοιχα, ενώ στην Ελλάδα **1,9%** και **2,4%** αντίστοιχα (υψηλότερο κατά 1,2 ποσοστιαίες μονάδες).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ε.Ε. των 27 το ύψος της δαπάνης για υπηρεσίες εκπαίδευσης ως ποσοστό της συνολικής δαπάνης εμφανίζεται ευθέως ανάλογο με το εισόδημα των νοικοκυριών, αφού τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα παρουσιάζουν και χαμηλό ποσοστό δαπανών για την εκπαίδευση ενώ καθώς αυξάνεται το εισόδημα των νοικοκυριών αυξάνεται και το ποσοστό της δαπάνης για υπηρεσίες εκπαίδευσης. Στην Ελλάδα δεν παρατηρείται ακριβώς το ίδιο φαινόμενο, αφού τα νοικοκυριά του 4^{ου} πεμπτημορίου παρουσιάζουν ποσοστό δαπανών για υπηρεσίες εκπαίδευσης (2,7%) υψηλότερο του αντίστοιχου των νοικοκυριών του 5^{ου} πεμπτημορίου (2,4%).

2.5 Συγκριτική παράθεση μεγεθών και δεικτών για την εκπαίδευση μεταξύ των μελών της ΕΕ-27

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς της μεταβλητής κατά κεφαλή ΑΕΠ (μετ. 1) των κρατών-μελών της ΕΕ-27 και τριών μεταβλητών **ΕΙΣΡΟΩΝ για την εκπαίδευση** (χρηματοδότηση της εκπαίδευσης) και συγκεκριμένα, στο **σύνολο των δημοσίων δαπανών για**

την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ (μετ. 2), στο ποσοστό των επιχορηγήσεων (νοικοκυριά και άλλοι ιδιωτικοί φορείς) επί του συνόλου των δημοσίων δαπανών για εκπαίδευση (μετ. 3), καθώς και στο σύνολο των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή (μετ. 4).

Πίνακας 2.5: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΙΣΡΟΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 1-4)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Κατά κεφαλή ΑΕΠ			Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ			Ποσοστό επιχορηγήσεων επί του συνόλου των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση			Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή		
	2001	2009	Ρυθμός μεταβολής 2001-2009	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007
	Μεταβλητή 1			Μεταβλητή 2			Μεταβλητή 3			Μεταβλητή 4		
Μέση Τιμή	17.411 €	23.089 €	32,6%	5,1%	5,1%	-0,3%	6,8%	7,3%	8,5%	4.472 €	5.680 €	27,0%
Διάμεσος	15.400 €	23.200 €	50,6%	5,1%	5,0%	-1,2%	5,7%	5,2%	-8,9%	4.648 €	6.321 €	36,0%
Τυπική Απόκλιση	12.296 €	10.311 €	-16,1%	1,2%	1,0%	-10,2%	4,4%	5,8%	29,5%	1.828 €	2.097 €	14,7%
Συντ. διακύμανσης	0,71	0,45	-36,8%	0,23	0,20	-9,9%	0,66	0,78	19,4%	0,41	0,37	-9,7%
Μέγιστη τιμή	51.100 €	64.000 €	25,2%	8,4%	7,8%	-7,2%	19,8%	26,3%	33,1%	7.306 €	8.695 €	19,0%
Ελάχιστη τιμή	2.000 €	10.400 €	420,0%	3,3%	3,2%	-3,1%	1,1%	0,5%	-54,8%	1.326 €	1.438 €	8,4%
Λόγος max/min	25,55	6,15	-75,9%	2,60	2,49	-4,3%	18,09	53,22	194,3%	5,51	6,05	9,8%
Εύρος (max-min)	49.100 €	53.600 €	9,2%	5,2%	4,7%	-9,8%	18,7%	25,9%	38,3%	5.980 €	7.257 €	21,4%
Top5	34.260 €	36.460 €	6,4%	6,7%	6,8%	0,7%	13,9%	16,7%	20,3%	6.648 €	8.212 €	23,5%
Ενδιάμεση κατηγορία	16.618 €	22.376 €	34,7%	5,1%	5,0%	-1,7%	6,1%	6,3%	2,7%	4.647 €	5.836 €	25,6%
Bottom5	3.260 €	12.140 €	272,4%	3,7%	3,8%	4,8%	1,8%	1,5%	-16,0%	1.842 €	2.650 €	43,9%
Λόγος t5/b5	10,51	3,00	-71,4%	1,84	1,76	-3,9%	7,60	10,89	43,3%	3,61	3,10	-14,1%
Δείκτης συνοχής	29,4%	55,3%	88,4%	77,3%	79,6%	2,9%	34,4%	21,7%	-37,0%	59,1%	63,1%	6,7%
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	23 από τα 27			3 από τα 27			4 από τα 27			22 από τα 25		
	85,2%			11,1%			14,8%			88,0%		

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ' έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ' έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες). Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών. Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001-2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Για το Λουξεμβούργο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το ISCED 5-6, κι επομένως δεν μπορεί να υπολογιστεί η δαπάνη ανά μαθητή για όλα τα επίπεδα συνολικά.

Μεταβλητή (2): Για την Ελλάδα τα ποσοστά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005.

Μεταβλητή (3): Για την Ελλάδα τα ποσοστά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005 και για τη Μάλτα τα έτη 2001 και 2004.

Μεταβλητή (4): Για την Ελλάδα και τη Ρουμανία τα ποσά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005 και για την Ουγγαρία στα έτη 2001 και 2006.

Πηγή δεδομένων: Eurostat. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του ονομαστικού κατά κεφαλή ΑΕΠ προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2009 η μέση τιμή των 27 κρατών-μελών αυξήθηκε κατά **32,6%** (από 17.411€ το 2001 σε **23.089€** το 2009).
- Η διάμεσος του κατά κεφαλή ΑΕΠ παρουσίασε μεγαλύτερη αύξηση συγκριτικά με τη μέση τιμή (αύξηση κατά **50,6%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα **23.200€** το 2009 από 15.400€ το 2001. Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ το 2001 η διάμεσος ήταν κατά 2.011€ χαμηλότερη της μέσης τιμής των 27 κρατών-μελών, το 2009 η τιμή της είναι κατά 111€ υψηλότερη του μέσου όρου. Το γεγονός αυτό θα πει ότι το 2001 όταν η μέση τιμή του κατά κεφαλή ΑΕΠ ήταν 17.411€ το 50% των κρατών-μελών παρουσίαζαν κατά κεφαλή ΑΕΠ χαμηλότερο των 15.400€, ενώ το 2009 η εικόνα αυτή αντιστράφηκε με το 50% των

κρατών-μελών να παρουσιάζουν κατά κεφαλή ΑΕΠ υψηλότερο των 23.300€, όταν ο μέσος όρος είναι 23.089€.

- Θετικό είναι το γεγονός ότι η διασπορά των τιμών του κατά κεφαλή ΑΕΠ παρουσίασε μείωση μέσα στην περίοδο 2001-2009, αφού η **τυπική απόκλιση μειώθηκε κατά 16,1%** (από 12.296€ το 2001 σε **10.311€** το 2009).
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε επίσης μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 36,8%** (από 0,71 το 2001 σε **0,45** το 2009). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στη σημαντικά υψηλότερη αύξηση του μέσου όρου της κατηγορίας bottom5 σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 6,4% (από 34.260€ το 2001 σε 36.460€ το 2009), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυ-

ξήθηκε κατά 272,4% (από 3.260€ το 2001 σε 12.140€ το 2009). Επομένως, ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 10,5 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2009 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 71,4% και διαμορφώθηκε στις 3,0 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται ακόμα σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς το γεγονός της σημαντικής της μείωσης την περίοδο 2001-2009.

- Ο **δείκτης συνοχής**, κατά την περίοδο 2001-2009 παρουσίασε **αύξηση** κατά **88,4%**, από 29,4% το 2001 (τιμή που υποδεικνύει την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή) σε **55,3%** το 2009 (τιμή που θεωρείται οριακή).
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του κατά κεφαλή ΑΕΠ για την περίοδο 2001-2009 είναι **85,2%**, δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2009.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **συνόλου των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (από 5,12% το 2001 μειώθηκε σε **5,11%** το 2007).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού της δημόσιας δαπάνης επί του ΑΕΠ **μειώθηκε** ελαφρά κατά **1,2%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **5,0%** το 2007 από 5,1% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται** κατά **9,9%** (από 0,23 το 2001 σε **0,20** το 2007). Η διαφορά μεταξύ των πέντε υψηλότερων και των πέντε χαμηλότερων τιμών της κατάταξης μειώθηκε μέσα στην επταετία. Το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 1,84 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, ενώ το 2007 ο λόγος αυτός μειώθηκε κατά 3,9% και διαμορφώθηκε στις 1,76 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται οριακά σημαντική, ενώ ως θετικό υπογραμμίζεται το γεγονός της μείωσής της κατά την περίοδο 2001-2007. Η τάση μείωσης των διαφοροποιήσεων αποτυπώνεται και από το δείκτη συνοχής, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε αύξηση κατά 2,9%, από 77,3% το 2001 σε 79,6% το 2007, τιμές που υποδεικνύουν ότι τα κράτη μέλη δεν διαφοροποιούνται σημαντικά γύρω από τη μέση τιμή.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση επί του ΑΕΠ για την περίοδο 2001-2007 είναι **11,1%**, δηλαδή μόλις 3 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους

τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού των επιχορηγήσεων επί του συνόλου της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών **αυξήθηκε** κατά **8,5%** (από 6,8% το 2001 σε **7,3%** το 2007).
- Αντίθετα, η **διάμεσος** του ποσοστού των επιχορηγήσεων παρουσίασε **μείωση** κατά **8,9%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα 5,7% το 2007 από 5,2% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε αύξηση, με το **συντελεστή διακύμανσης να αυξάνεται** κατά **19,4%** (από 0,66 το 2001 σε **0,78** το 2007). Η αύξηση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας top5 αυξήθηκε ενώ ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 μειώθηκε. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 20,3% (από 13,9% το 2001 σε 16,7% το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 μειώθηκε κατά 16,0% (από 1,8% το 2001 σε 1,5% το 2007). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών διευρύνθηκε μέσα στην επταετία. Το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 7,6 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, ενώ το 2007 ο λόγος αυτός αυξήθηκε κατά 43,3% και διαμορφώθηκε στις 10,89 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται πολύ σημαντική, ενώ αρνητικό είναι και το γεγονός της διεύρυνσής της κατά την περίοδο 2001-2007.
- Η τάση διεύρυνσης των διαφοροποιήσεων αποτυπώνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **μείωση** κατά **43,3%**, από 34,4% το 2001 σε **21,7%** το 2007, τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού επιχορηγήσεων για την περίοδο 2001-2007 είναι **14,8%**, δηλαδή μόλις 4 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **συνόλου των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών αυξήθηκε κατά **27,0%** (από 4.472€ ανά μαθητή το 2001 σε **5.680€** ανά μαθητή το 2007).
- Η **διάμεσος** της δαπάνης ανά μαθητή παρουσίασε μεγαλύτερη αύξηση συγκριτικά με τη μέση τιμή (αύ-

ξηση κατά **36,0%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα **6.321€** το 2007 από 4.648€ το 2001.

- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε ελαφρά μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 9,7%** (από 0,41 το 2001 σε **0,37** το 2007). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στην υψηλότερη αύξηση του μέσου όρου της κατηγορίας bottom5 σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 23,5% (από 6.648€ το 2001 σε 8.212€ το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 43,9% (από 1.842€ το 2001 σε 2.650€ το 2007). Επομένως, ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 3,61 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 14,1% και διαμορφώθηκε στις 3,10 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται ακόμα σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην επταετία.

- Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **αύξηση κατά 6,7%**, από 59,1% το 2001 σε **63,1%** το 2007 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτριων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** της συνολικής δαπάνης ανά μαθητή για την περίοδο 2001-2007 είναι **88,0%**, δηλαδή 22 από τα 25 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών **σύνολο των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή και βαθμίδα εκπαίδευσης** (μετ. 5 ISCED 1 πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μετ. 6 ISCED 2-4 δευτεροβάθμια & μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, και μετ. 7 τριτοβάθμια εκπαίδευση ISCED 5-6).

Πίνακας 2.6: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΙΣΡΟΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 5-7)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 1			Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 2-4			Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 5-6		
	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007
	Μεταβλητή 5			Μεταβλητή 6			Μεταβλητή 7		
Μέση Τιμή	3.509 €	4.914 €	40,0%	4.586 €	6.053 €	32,0%	7.234 €	8.379 €	15,8%
Διάμεσος	3.678 €	5.025 €	36,6%	4.852 €	6.475 €	33,5%	7.386 €	8.314 €	12,6%
Τυπική Απόκλιση	1.578 €	2.076 €	31,6%	2.075 €	2.962 €	42,8%	3.153 €	3.750 €	18,9%
Συντ. διακύμανσης	0,45	0,42	-6,0%	0,45	0,49	8,2%	0,44	0,45	2,7%
Μέγιστη τιμή	6.445 €	10.627 €	64,9%	7.196 €	15.493 €	115,3%	13.214 €	15.265 €	15,5%
Ελάχιστη τιμή	900 €	1.122 €	24,7%	999 €	1.255 €	25,6%	2.751 €	2.376 €	-13,6%
Λόγος max/min	7,16	9,47	32,2%	7,20	12,35	71,4%	4,80	6,43	33,8%
Εύρος (max-min)	5.545 €	9.505 €	71,4%	6.197 €	14.239 €	129,8%	10.463 €	12.889 €	23,2%
Top5	5.619 €	7.841 €	39,5%	7.066 €	10.060 €	42,4%	11.471 €	13.676 €	19,2%
Ενδιάμεση κατηγορία	3.551 €	4.847 €	36,5%	4.799 €	5.979 €	24,6%	7.165 €	8.161 €	13,9%
Bottom5	1.292 €	2.212 €	71,3%	1.553 €	2.295 €	47,7%	3.176 €	3.782 €	19,1%
Λόγος t5/b5	4,35	3,54	-18,5%	4,55	4,38	-3,6%	3,61	3,62	0,1%
Δείκτης συνοχής	55,0%	57,7%	4,9%	54,8%	51,1%	-6,8%	56,4%	55,2%	-2,1%
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	21 από τα 25 84,0%			18 από τα 25 72,0%			13 από τα 25 52,0%		

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ'έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ'έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες).

Ο δείκτης **συναχής** εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Ο δείκτης **αυξητικής εξέλιξης** αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του Δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001 -2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Μεταβλητές (5) - (7): Για την Ελλάδα και τη Ρουμανία τα ποσά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005 και για την Ουγγαρία στα έτη 2001 και 2006.

Για το Λουξεμβούργο δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το ISCED 5-6, κι επομένως δεν μπορεί να υπολογιστεί η δαπάνη ανά μαθητή για όλα τα επίπεδα συνολικά.

Πηγή δεδομένων: Eurostat [Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **συνόλου των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή του επιπέδου ISCED 1** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών αυξήθηκε κατά **40,0%**

(από 3.509€ ανά μαθητή το 2001 σε **4.914€** ανά μαθητή το 2007).

- Η **διάμεσος** της δαπάνης ανά μαθητή παρουσίασε μικρότερη αύξηση συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση κατά 36,6%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα **5.025€** το 2007 από 3.678€ το 2001.

- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε ελαφρά μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 6,0%** (από 0,45 το 2001 σε **0,42** το 2007). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στην υψηλότερη αύξηση του μέσου όρου της κατηγορίας bottom5 σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 39,5% (από 5.619€ το 2001 σε 7.841€ το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 71,3% (από 1.292€ το 2001 σε 2.212€ το 2007). Επομένως, ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 4,35 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 18,5% και διαμορφώθηκε στις 3,54 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται ακόμα σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην επταετία.
- Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **ελαφρά αύξηση** κατά **4,9%**, από 55,0% το 2001 σε **57,7%** το 2007 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** της συνολικής δαπάνης ανά μαθητή για την περίοδο 2001-2007 είναι **84,0%**, δηλαδή 21 από τα 25 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **συνόλου των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή των επιπέδων ISCED 2-4** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών **αυξήθηκε** κατά **32,0%** (από 4.586€ ανά μαθητή το 2001 σε **6.053€** ανά μαθητή το 2007).
- Η **διάμεσος** της δαπάνης ανά μαθητή παρουσίασε ελαφρά μεγαλύτερη αύξηση συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **33,5%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα **4.852€** το 2007 από 6.475€ το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε ελαφρά αύξηση, με το **συντελεστή διακύμανσης να αυξάνεται** κατά **8,2%** (από 0,45 το 2001 σε **0,42** το 2007), καθιστώντας τις διαφοροποιήσεις των κρατών-μελών οριακά σημαντικές. Ωστόσο, από τη μελέτη των πέντε υψηλότερων και πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότερη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 42,4% (από 7.066€ το 2001 σε 10.060€ το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 47,7% (από 1.553€ το 2001 σε 2.295€ το 2007). Επομένως, ενώ το 2001 η μέση

τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 4,55 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 6,8% και διαμορφώθηκε στις 4,38 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται σημαντική και είναι υψηλότερη της αντίστοιχης του επιπέδου ISCED 1 κατά 0,84 φορές.

- Ο **δείκτης συνοχής** διαμορφώνεται σε **οριακά επίπεδα** την περίοδο 2001-2007, ενώ αρνητικό είναι το γεγονός ότι παρουσίασε **ελαφρά αύξηση** κατά **6,8%**, από 54,8% το 2001 σε **51,1%** το 2007 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).
- Ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** της συνολικής δαπάνης ανά μαθητή για την περίοδο 2001-2007 είναι **72,0%**, δηλαδή 18 από τα 25 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.
- Ως προς τη συνολική δαπάνη ανά μαθητή των επιπέδων ISCED 2-4, συγκριτικά με την αντίστοιχη του επιπέδου ISCED 1, τα κράτη μέλη εμφανίζονται περισσότερο διαφοροποιημένα, ο βαθμός συνοχής τους φαίνεται να μειώνεται μέσα στην επταετία, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζουν ελαφρά μικρότερη σταθερότητα στην αυξητική εξέλιξη της δαπάνης ανά μαθητή.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **συνόλου των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή των επιπέδων ISCED 5-6** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών **αυξήθηκε** κατά **15,8%** (από 7.234€ ανά μαθητή το 2001 σε **8.379€** ανά μαθητή το 2007).
- Η **διάμεσος** της δαπάνης ανά μαθητή παρουσίασε ελαφρά μικρότερη **αύξηση** συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **12,6%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα **8.314€** το 2007 από 7.386€ το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή κινείται σε οριακά επίπεδα μέσα στην επταετία, με το **συντελεστή διακύμανσης να παραμένει σχεδόν αμετάβλητος** (από 0,44 το 2001 αυξήθηκε σε **0,45** το 2007). Αμετάβλητη σχεδόν παραμένει και η διαφορά μεταξύ των πέντε υψηλότερων και των πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, αφού ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε αύξηση ίση σχεδόν με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 19,2% (από 11.471€ το 2001 σε 13.676€ το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 19,1% (από 3.176€ το 2001 σε 3.782€ το 2007). Επομένως, ο λόγος top5/bottom5 παρέμεινε επίσης αμετάβλητος (ρυθμός μεταβολής 0,1%) και κυμαίνεται σε υψηλά επίπεδα μέσα στην επταετία. Το 2008 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 3,62 φορές υψηλότερη

της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5. Η διαφορά αυτή είναι κατά 0,08 φορές υψηλότερη της αντίστοιχης του επιπέδου ISCED 1 και κατά 0,76 φορές χαμηλότερη της αντίστοιχης των επιπέδων ISCED 2-4.

- Ο δείκτης συνοχής διαμορφώνεται σε οριακά επίπεδα την περίοδο 2001-2007, παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση κατά **2,1%**, από 56,4% το 2001 σε **55,2%** το 2007 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).
- Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης της συνολικής δαπάνης ανά μαθητή των επιπέδων ISCED 5-6 για την περίοδο 2001-2007 είναι **52,0%**, δηλαδή 13 από τα 25 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.
- Ως προς τη συνολική δαπάνη ανά μαθητή των επιπέδων ISCED 5-6, συγκριτικά με την αντίστοιχη τα άλλων επιπέδων, τα κράτη-μέλη εμφανίζονται περισσότερο διαφοροποιημένα σε σχέση με το επίπεδο ISCED 1 και λιγότερο διαφοροποιημένα σε σχέση

με τα επίπεδα ISCED 2-4. Ο βαθμός συνοχής των κρατών-μελών παρέμεινε αμετάβλητος μέσα στην επταετία, ενώ ως προς τη δαπάνη ανά μαθητή ISCED 1 παρουσίασε αύξηση και ως προς τη δαπάνη ανά μαθητή ISCED 2-4 παρουσίασε μείωση. Τέλος, τα κράτη-μέλη στο σύνολό τους εμφανίζουν τη μικρότερη σταθερότητα στην αυξητική εξέλιξη της δαπάνης ανά μαθητή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση σε σχέση με τις προηγούμενες βαθμίδες.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών σύνολο ιδιωτικών δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ως ποσοστό του ΑΕΠ (μετ. 8), ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επί της συνολικής χρηματοδότησης (μετ. 9), μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση (μετ. 10), δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης τους (μετ. 11).

Πίνακας 2.7: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΙΣΡΟΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 8-11)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ			Ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επί της συνολικής χρηματοδότησης			Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση			Δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης τους		
	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	1999	2005	Ρυθμός μεταβολής 2001-2005	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007
	Μεταβλητή 8			Μεταβλητή 9			Μεταβλητή 10			Μεταβλητή 11		
Μέση Τιμή	0,73%	0,75%	3,3%	9,6%	10,4%	8,3%	185 €	258 €	39,8%	1,0%	1,2%	20,3%
Διάμεσος	0,59%	0,64%	8,2%	8,9%	9,3%	4,7%	99 €	165 €	66,7%	0,9%	1,1%	22,2%
Τυπική Απόκλιση	0,56%	0,47%	-15,4%	5,4%	5,7%	5,6%	212 €	284 €	33,8%	0,5%	0,7%	29,4%
Συντ. διακύμανσης	0,77	0,63	-18,1%	0,56	0,55	-2,4%	1,15	1,10	-4,3%	0,54	0,59	7,6%
Μέγιστη τιμή	2,55%	2,23%	-12,3%	18,8%	30,6%	62,8%	996 €	1.354 €	35,9%	2,3%	3,2%	39,1%
Ελάχιστη τιμή	0,01%	0,14%	850,0%	1,4%	2,5%	73,8%	25 €	8 €	-68,0%	0,0%	0,3%	:
Λόγος max/min	172,72	15,95	-90,8%	13,15	12,33	-6,3%	39,84	169,25	324,8%	:	10,67	:
Εύρος (max-min)	2,53%	2,09%	-17,3%	17,4%	28,1%	61,9%	971 €	1.346 €	38,6%	2,3%	2,9%	26,1%
Top5	1,61%	1,48%	-8,1%	17,3%	18,7%	7,9%	532 €	718 €	34,9%	1,8%	2,3%	22,8%
Ενδιάμεση κατηγορία	0,63%	0,68%	7,7%	9,3%	9,7%	3,9%	127 €	186 €	47,2%	0,9%	1,0%	17,9%
Bottom5	0,15%	0,25%	69,6%	2,7%	4,3%	61,4%	34 €	41 €	20,7%	0,4%	0,5%	27,8%
Λόγος t5/b5	11,04	5,98	-45,8%	6,51	4,35	-33,1%	15,75	17,61	11,8%	5,11	4,91	-3,9%
Δείκτης συνοχής	23,1%	37,0%	60,3%	44,0%	45,4%	3,1%	-14,9%	-10,0%	32,9%	45,6%	41,4%	-9,1%
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	2 από τα 26			3 από τα 26			:			1 από τα 27		
	7,7%			11,5%			:			3,7%		

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ' έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ' έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες).

Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001-2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Μεταβλητές (8) – (9): Για την Ελλάδα τα ποσοστά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005, για την Ουγγαρία στα έτη 2001 και 2006, για την Πολωνία στα έτη 2002-2007 και στη Λιθουανία στα έτη 2003-2007.

Πηγή δεδομένων: Eurostat Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **σύνολου των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** του ποσοστού της ιδιωτικής δαπάνης επί του ΑΕΠ των 27 κρατών-μελών παρέμεινε σχεδόν **αμε-**

- τάβλητη** (από 0,73% το 2001 αυξήθηκε οριακά σε **0,75%** το 2007).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού της ιδιωτικής δαπάνης επί του ΑΕΠ **αυξήθηκε** κατά **18,1%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **0,64%** το 2007 από 0,59% το 2001.
 - Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται** κατά **18,1%** (από 0,77 το 2001 σε **0,63** το 2007). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας top5 μειώθηκε ενώ ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 μειώθηκε κατά 8,1% (από 1,61% το 2001 σε 1,48% το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 69,6% (από 0,15% το 2001 σε 0,25% το 2007). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε μέσα στην επταετία. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 11,04 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 45,8% και διαμορφώθηκε στις 5,98 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται πολύ σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη σημαντική μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην επταετία.
 - Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **αύξηση** κατά **60,3%**, από 23,1% το 2001 σε **37,0%** το 2007, τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.
 - Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση επί του ΑΕΠ για την περίοδο 2001-2007 είναι **7,7%**, δηλαδή μόλις 2 από τα 26 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού της ιδιωτικής χρηματοδότησης των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επί της συνολικής χρηματοδότησής τους** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** του ποσοστού συμμετοχής των ιδιωτών στη χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων των 27 κρατών-μελών αυξήθηκε κατά **8,3%** (από 9,6% το 2001 σε **10,4%** το 2007).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού συμμετοχής των ιδιωτών στη χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αυξήθηκε με μικρότερο ρυθμό συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **4,7%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **9,3%** το 2007 από 8,9% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή κινείται σε οριακά επίπεδα μέσα στην επταετία, με το **συντελεστή διακύμανσης να παραμένει σχεδόν αμετάβλητος** (από 0,56 το 2001 μειώθηκε σε **0,55** το 2007). Από τη μελέτη των πέντε υψηλότερων και πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότερη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 7,9% (από 17,3% το 2001 σε 18,7% το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 61,4% (από 2,7% το 2001 σε 4,3% το 2007). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε μέσα στην επταετία. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 6,51 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 33,1% και διαμορφώθηκε στις 4,35 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται αρκετά σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη σημαντική μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην επταετία.
- Η τάση αυτή αποτυπώνεται ελαφρά και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **αύξηση** κατά **3,1%**, από 44,0% το 2001 σε **45,4%** το 2007, τιμές, ωστόσο, που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικότερων διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού συμμετοχής των ιδιωτών στη χρηματοδότηση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για την περίοδο 2001-2007 είναι **11,5%**, δηλαδή μόλις 3 από τα 26 κράτη-μέλη, για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών της **μέσης δαπάνης ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1999-2005 η **μέση τιμή** της δαπάνης ανά νοικοκυριό των 27 κρατών-μελών αυξήθηκε κατά 39,8% (από 185€ ανά νοικοκυριό το 1999 σε **258€** το 2005).
- Η **διάμεσος** της μέσης δαπάνης ανά νοικοκυριό αυξήθηκε με μεγαλύτερο ρυθμό συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **66,7%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα 165€ το 2005 από **99€** το 1999.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή κινείται σε υψηλά επίπεδα μέσα στην επταετία, με το **συντελεστή διακύμανσης να παρουσιάζει ελαφρά μείωση** κατά **4,3%** (από 1,15 το 1999 μειώθηκε σε **1,10** το 2005). Από τη μελέτη των πέντε υψηλότερων και πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε χαμηλότερη αύξηση σε σχέση με την α-

ντίστοιχη της top5, με αποτέλεσμα η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών να διευρύνεται. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 34,9% (από 532€ το 1999 σε 718€ το 2005), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 20,7% (από 34€ το 1999 σε 41€ το 2005). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών αυξήθηκε μέσα στην επταετία. Ενώ το 1999 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 15,75 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2005 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) αυξήθηκε κατά 11,8% και διαμορφώθηκε στις 17,61 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται πολύ σημαντική, ενώ αρνητικό είναι και το γεγονός ότι τείνει να διευρύνεται με τις χώρες που πληρώνουν τα υψηλότερα ποσά να αυξάνουν τη δαπάνη τους με ταχύτερους ρυθμούς από εκείνες που πληρώνουν τα χαμηλότερα ποσά για την εκπαίδευση.

- Ο δείκτης συνοχής κατά την περίοδο 1999-2005 παρουσίασε **αύξηση** κατά **32,9%**, από -14,9% το 1999 σε **-10,0%** το 2007, τιμές, ωστόσο, που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικότερων διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών της **δαπάνης των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής τους δαπάνης** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2007 η **μέση τιμή** του ποσοστού των δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών **αυξήθηκε** κατά **20,3%** (από 1,0% το 2001 σε **1,2%** το 2007).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού των δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση αυξήθηκε με μεγαλύτερο ρυθμό συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **22,2%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **1,1%** το 2007 από 0,9% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή κινείται σε οριακά επίπεδα μέσα στην επταετία, με το **συντελεστή διακύμανσης** να παρουσιάζει **ελαφρά αύξηση** κατά **7,6%** (από 0,54 το 2001 σε 0,59 το 2007). Από τη μελέτη των πέντε υψηλότερων και πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότερη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 22,8% (από 1,8% το 2001 σε 2,3% το 2007), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 27,8% (από 0,4% το 2001 σε 0,5% το 2007). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε μέσα στην επταετία. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 5,11 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2007 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 3,9% και διαμορφώθηκε στις 4,91 φορές, διαφορά που θεωρείται αρκετά σημαντική.

- Ο **δείκτης συνοχής** κατά την περίοδο 2001-2007 παρουσίασε **μείωση** κατά **9,1%**, από 45,6% το 2001 σε **41,4%** το 2007, τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.
- Τέλος, ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης του ποσοστού των δαπανών για την εκπαίδευση επί της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών για την περίοδο 2001-2007 είναι 3,7%, δηλαδή μόλις 1 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του μεγέθους τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2007.

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών **μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ανά βαθμίδα εκπαίδευσης** (μετ. 12 ISCED 1 πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μετ. 13 ISCED 2-4 δευτεροβάθμια & μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, και μετ. 14 τριτοβάθμια εκπαίδευση ISCED 5-6).

Ως προς τις **δαπάνες των νοικοκυριών ανά επίπεδο εκπαίδευσης ISCED** δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 1999, και επομένως η ανάλυση περιορίζεται στη μελέτη των στατιστικών δεικτών μόνο του 2005:

- Οι **συντελεστές διακύμανσης** κυμαίνονται σε **πολύ υψηλά επίπεδα** σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Τα κράτη-μέλη να παρουσιάζουν τις υψηλότερες διαφοροποιήσεις γύρω από τη μέση τιμή στη δαπάνη για τριτοβάθμια (ISCED 5-6) με τιμή του συντελεστή διακύμανσης 1,50 και για δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-4) εκπαίδευση με τιμή του συντελεστή διακύμανσης 1,49, ενώ για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση ο συντελεστής παίρνει τιμή 1,02.
- Ο **λόγος των πέντε υψηλότερων τιμών προς τις πέντε χαμηλότερες** κυμαίνεται επίσης σε **πολύ υψηλά επίπεδα**. Συγκεκριμένα, ως προς τη δαπάνη για πρωτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 0-1) η μέση τιμή της κατηγορίας top5 (147€) είναι κατά **22,94** φορές υψηλότερη της αντίστοιχης της κατηγορίας bottom5 (6€). Ως προς τη δαπάνη για δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 2-4) η μέση τιμή της κατηγορίας top5 (288€) είναι κατά **19,66** φορές υψηλότερη της αντίστοιχης της κατηγορίας bottom5 (6€). Ως προς τη δαπάνη για τριτοβάθμια εκπαίδευση (ISCED 5-6) η μέση τιμή της κατηγορίας top5 (279€) είναι κατά **19,63** φορές υψηλότερη της αντίστοιχης της κατηγορίας bottom5 (14€).
- Τέλος, ο **δείκτης συνοχής**, ο οποίος βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης λαμβάνει **αρνητικές τιμές** σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης εκτός της τριτοβάθμιας: **-2,0%** στα ISCED 0-1, **-49,2%** στα ISCED 2-4 και **50,0%** στα ISCED 5-6. Οι τιμές αυτές υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικότερων διαφοροποιήσεων μεταξύ των κρατών-μελών ως προς τη δαπάνη για εκπαίδευση.

Πίνακας 2.8: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΙΣΠΡΟΣΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 12-14)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 0-1			Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 2-4			Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 5-6		
	1999	2005	Ρυθμός μεταβολής 2001-2005	1999	2005	Ρυθμός μεταβολής 2001-2005	1999	2005	Ρυθμός μεταβολής 2001-2005
	Μεταβλητή 12			Μεταβλητή 13			Μεταβλητή 14		
Μέση Τιμή	:	59 €	:	:	86 €	:	:	100 €	:
Διάμεσος	:	35 €	:	:	22 €	:	:	64 €	:
Τυπική Απόκλιση	:	60 €	:	:	128 €	:	:	150 €	:
Συντ. διακύμανσης	:	1,02	:	:	1,49	:	:	1,50	:
Μέγιστη τιμή	:	203 €	:	:	440 €	:	:	706 €	:
Ελάχιστη τιμή	:	0 €	:	:	4 €	:	:	6 €	:
Λόγος max/min	:		:	:	110,00	:	:	117,67	:
Εύρος (max-min)	:	203 €	:	:	436 €	:	:	700 €	:
Top5	:	147 €	:	:	288 €	:	:	279 €	:
Ενδιάμεση κατηγορία	:	41 €	:	:	39 €	:	:	58 €	:
Bottom5	:	6 €	:	:	6 €	:	:	14 €	:
Λόγος t5/b5	:	22,94	:	:	49,66	:	:	19,63	:
Δείκτης συνοχής	:	-2,0%	:	:	-49,2%	:	:	-50,0%	:
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	:		:	:		:	:		:

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ' έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ' έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες).

Ο δείκτης **συνοχής** εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Ο δείκτης **αυξητικής εξέλιξης** αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του Δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001 -2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Μεταβλητή (13): Για την Ελλάδα τα ποσοστά αναφέρονται στα έτη 2001 και 2005, για την Ουγγαρία στα έτη 2001 και 2006, για την Πολωνία στα έτη 2002-2007, στη Λιθουανία στα έτη 2003-2007 και στην Κύπρο στα έτη 2001-2008

Πηγή δεδομένων: Eurostat Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Συνολικά, από την παραπάνω ανάλυση των μεταβλητών **ΕΙΣΠΡΟΣΕΣ** στην εκπαίδευση (χρηματοδότηση της επένδυσης) στα κράτη-μέλη της ΕΕ-27 την περίοδο 2001-2009 προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Σύμφωνα με το **δείκτη συνοχής**, την **υψηλότερη** συνοχή εμφανίζουν τα κράτη-μέλη στο **σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ** (τιμή δείκτη **79,6%** το 2007) και στο **σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή** (τιμή δείκτη **63,1%** το 2007). Αντίθετα, **ύπαρξη εντονότατων διαφοροποιήσεων** εμφανίζονται στις **δαπάνες των νοικοκυριών για την εκπαίδευση**, τόσο στη **συνολική μέση δαπάνη** (-10,0%), όσο και στη **μέση δαπάνη ανά επίπεδο εκπαίδευσης** (ISCED 0-1 -2,0%, ISCED 2-4 -49,2%, ISCED 5-6 -50,0%).
- Σύμφωνα με το **δείκτη αυξητικής εξέλιξης**, τη **μεγαλύτερη σταθερότητα** εμφανίζουν τα κράτη μέλη στην αύξηση του **συνόλου των δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή** συνολικά για όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης (τιμή δείκτη **88,0%** την περίοδο 2001-2007) καθώς και για κάθε επίπεδο εκπαίδευσης ξεχωριστά (ISCED 1 84,0%, ISCED 2-4 72,0%, ISCED 5-6 52,0%). Αντίθετα, **έλλειψη μιας σταθερής διαχρονικής αύξησης** εμφανίζουν τα κράτη μέλη στο **δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής τους δαπά-**

νης (τιμή δείκτη 3,7%), στο **σύνολο των ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ** (τιμή δείκτη 7,7%).

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς των **ΕΚΠΡΟΣΕΣ** για την εκπαίδευση των κρατών-μελών της ΕΕ-27 και συγκεκριμένα των μεταβλητών **ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης** (μετ. 1), **ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου PISA** (μετ. 2), **ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά PISA** (μετ. 3), και **ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες PISA** (μετ. 4).

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2009 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών μειώθηκε κατά **19,4%** (από 16,8% το 2002 σε **13,5%** το 2009).
- Η **διάμεσος** του δείκτη πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης παρουσίασε ελαφρά μεγαλύτερη μείωση συγκριτικά με τη μέση τιμή (**μείωση κατά 20,6%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **11,2%** το 2009 από 14,1% το 2002.

Πίνακας 2.9: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΚΡΟΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 1-4)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης			Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA)			Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά (PISA)			Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες (PISA)		
	2001	2009	Ρυθμός μεταβολής 2001-2009	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007
	Μεταβλητή 1			Μεταβλητή 2			Μεταβλητή 3			Μεταβλητή 4		
Μέση Τιμή	16,8%	13,5%	-19,4%	21,1%	22,5%	6,8%	20,6%	22,8%	10,5%	:	19,3%	:
Διάμεσος	14,1%	11,2%	-20,6%	19,0%	21,2%	11,6%	19,9%	20,0%	0,5%	:	17,0%	:
Τυπική Απόκλιση	11,1%	7,9%	-28,3%	9,4%	10,5%	11,5%	7,3%	10,9%	49,0%	:	8,9%	:
Συντ. διακύμανσης	0,66	0,59	-11,0%	0,45	0,47	4,3%	0,36	0,48	34,9%	:	0,46	:
Μέγιστη τιμή	53,2%	36,8%	-30,0%	41,3%	53,5%	29,5%	38,9%	53,3%	37,0%	:	46,9%	:
Ελάχιστη τιμή	5,1%	4,9%	-3,9%	7,0%	4,8%	-31,4%	6,8%	6,0%	-11,8%	:	4,1%	:
Λόγος max/min	10,43	7,51	-28,0%	5,90	11,15	88,9%	5,72	8,88	55,3%	:	11,44	:
Εύρος (max-min)	48,1%	31,9%	-33,7%	34,3%	48,7%	42,0%	32,1%	47,3%	47,4%	:	42,8%	:
Top5	35,2%	27,0%	-23,3%	34,6%	37,3%	7,7%	29,5%	40,4%	36,7%	:	32,2%	:
Ενδιάμεση κατηγορία	14,3%	11,8%	-17,2%	19,7%	21,1%	6,8%	19,7%	20,5%	3,9%	:	17,8%	:
Bottom5	6,7%	5,7%	-15,1%	10,6%	12,2%	15,1%	13,2%	11,9%	-10,0%	:	10,7%	:
Λόγος t5/b5	5,23	4,72	-9,7%	3,27	3,06	-6,4%	2,23	3,39	51,9%	:	3,00	:
Δείκτης συνοχής	34,0%	41,3%	21,3%	55,4%	53,5%	-3,5%	64,4%	52,0%	-19,3%	:	53,7%	:
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	10 από τα 27			:			:			:		
	37,0%			:			:			:		

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ'έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ'έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες). Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών. Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του Δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001-2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Πηγή δεδομένων: Eurostat Πεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΦ

- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης** να μειώνεται κατά **11,0%** (από 0,66 το 2002 σε 0,59 το 2009). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στην υψηλότερη μείωση του μέσου όρου της κατηγορίας top5 σε σχέση με την αντίστοιχη της bottom5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 μειώθηκε κατά 23,3% (από 35,2% το 2002 σε 27,0% το 2009), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 μειώθηκε κατά 15,1% (από 6,7% το 2002 σε 5,7% το 2009). Επομένως, ενώ το 2002 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 5,23 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2009 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 9,7% και διαμορφώθηκε στις 4,72 φορές. Η διαφορά αυτή παραμένει σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην επταετία.
- Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2002-2009 παρουσίασε **αύξηση** κατά **21,3%**, από 34,0% το 2002 σε **41,3%** το 2009, τιμές, ωστόσο, που υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικών διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή.

- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής⁶ εξέλιξης** του ποσοστού πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης για την περίοδο 2002-2009 είναι **37,0%**, δηλαδή 10 από τα 27 κράτη-μέλη, παρουσίασαν ετήσιους αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2002-2009.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA)** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2000-2006 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή **αυξήθηκε** κατά **6,8%** (από 21,1% το 2000 σε 22,5% το 2006).
- Η **διάμεσος** της συγκεκριμένης μεταβλητής παρουσίασε μεγαλύτερη αύξηση συγκριτικά με τη μέση τιμή (**αύξηση** κατά **11,6%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **21,2%** το 2006 από 19,0% το 2000.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε ελαφρά **αύξηση**, με το **συν-**

⁶ Στην περίπτωση του ποσοστού της πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν **μειωτικό** ετήσιο ρυθμό μεταβολής, δηλαδή παρουσιάζουν βελτίωση, τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

ντελεστή διακύμανσης να αυξάνεται κατά **4,3%** (από 0,45 το 2000 σε **0,47** το 2006). Ωστόσο, από τη μελέτη των πέντε υψηλότερων και πέντε χαμηλότερων τιμών στην κατάταξη, ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότερη αύξηση σε σχέση με την αντίστοιχη της top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 7,7% (από 34,6% το 2000 σε 37,3% το 2006), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 15,1% (από 10,6% το 2000 σε 12,2% το 2006). Επομένως, ενώ το 2000 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 3,27 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2006 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 6,4% και διαμορφώθηκε στις 3,06 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται σημαντική και αξίζει να σημειωθεί ότι η μείωση της δεν οφείλεται στη βελτίωση της επίδοσης των μαθητών στα κράτη-μέλη αλλά στο γεγονός ότι οι χώρες που παρουσίαζαν τις καλύτερες επιδόσεις επιδείνωσαν σε μεγαλύτερο βαθμό τις τιμές τους σε σχέση με τις χώρες που παρουσίαζαν τις χειρότερες επιδόσεις.

- Ο **δείκτης συνοχής** διαμορφώνεται σε **οριακά επίπεδα** την περίοδο 2000-2006, ενώ, αρνητικό είναι και το γεγονός ότι παρουσίασε **ελαφρά μείωση** κατά 3,5%, από 55,4% το 2000 σε **53,5%** το 2007 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά (PISA)** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2003-2006 η **μέση τιμών** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή **αυξήθηκε** κατά **10,5%** (από 20,6% το 2003 σε **22,8%** το 2006).
- Η **διάμεσος** της συγκεκριμένης μεταβλητής παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (**οριακή αύξηση** κατά **0,5%**), με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **20,0%** το 2006 από 19,9% το 2003.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε αύξηση, με το **συντελεστή διακύμανσης** να **αυξάνεται** κατά **34,9%** (από 0,36 το 2003 σε **0,48** το 2006). Η αύξηση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας top5 αυξήθηκε ενώ ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 μειώθηκε. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 36,7% (από 29,5% το 2003 σε 40,4% το 2006), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 μειώθηκε κατά 10,0% (από 13,2% το 2003 σε 11,9% το 2006). Με άλλα λόγια, οι χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις στα μαθηματικά παρουσίασαν βελτίωση μέσα στην τριετία σε αντίθεση με τις χώρες με τις χειρότερες επιδόσεις, οι οποίες παρουσίασαν περαιτέρω επι-

δείνωση. Επομένως, ενώ το 2003 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 2,23 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2006 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) αυξήθηκε κατά 51,9% και διαμορφώθηκε στις 3,39 φορές. Η διαφορά αυτή θεωρείται σημαντική, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι η διεύρυνση της οφείλεται στη σημαντική αύξηση της απόκλισης από το στόχο των χωρών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά.

- Ο **δείκτης συνοχής** διαμορφώνεται σε **οριακά επίπεδα** το 2006, ενώ, αρνητικό είναι και το γεγονός ότι παρουσίασε **μείωση** κατά **19,3%**, από 64,4% το 2003 σε **52,0%** το 2006 (τιμές που υποδεικνύουν την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων γύρω από τη μέση τιμή).

Ως προς **ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες (PISA)**, η ανάλυση περιορίζεται στη μελέτη των στατιστικών δεικτών μόνο του 2006:

- Τα κράτη-μέλη παρουσιάζουν μέτριες διαφοροποιήσεις γύρω από τη μέση τιμή (19,3%) με τιμή του **συντελεστή διακύμανσης** 0,46. Η μέση τιμή της κατηγορίας top5 (32,2%) είναι κατά 3,0 φορές υψηλότερη της αντίστοιχης της κατηγορίας bottom5 (10,7%).
- Τέλος, ο **δείκτης συνοχής**, ο οποίος βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης ισούται με **53,7%** τιμή που υποδεικνύει την ύπαρξη μέτρων διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.

Συνολικά, από τις επιδόσεις των μαθητών στο πρόγραμμα PISA και στα τρία πεδία μάθησης, φαίνεται ότι **τα κράτη-μέλη παρουσιάζουν τις υψηλότερες διαφοροποιήσεις στα μαθηματικά, οι οποίες παρουσιάζουν και διεύρυνση κατά την τριετία 2003-2006.**

Στον ακόλουθο πίνακα αποτυπώνονται οι στατιστικές παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών **ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** (μετ. 5), **ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (μετ. 6), **ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (μετ. 7), και **ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση** (μετ. 8).

Πίνακας 2.10: Παράμετροι θέσης και διασποράς των μεταβλητών που αφορούν στις ΕΚΡΟΕΣ στην εκπαίδευση των 27 κρατών-μελών της ΕΕ (Μετ. 5-8)

Παράμετροι θέσης και διασποράς	Ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση			Ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης			Ποσοστό ολοκλήρωσης Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης			Ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση		
	2001	2009	Ρυθμός μεταβολής 2001-2009	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007	2001	2007	Ρυθμός μεταβολής 2001-2007
	Μεταβλητή 5			Μεταβλητή 6			Μεταβλητή 7			Μεταβλητή 8		
Μέση Τιμή	76,7%	82,6%	7,8%	77,3%	80,1%	3,6%	23,0%	33,3%	44,8%	7,2%	9,7%	34,6%
Διάμεσος	79,2%	86,8%	9,6%	80,2%	83,3%	3,9%	24,4%	32,8%	34,4%	5,5%	6,8%	23,6%
Τυπική Απόκλιση	19,9%	17,2%	-13,8%	12,4%	10,4%	-16,0%	9,0%	10,7%	19,7%	5,8%	7,4%	29,1%
Συντ. διακύμανσης	0,26	0,21	-20,0%	0,16	0,13	-18,9%	0,39	0,32	-17,3%	0,80	0,77	-4,1%
Μέγιστη τιμή	100,0%	100,0%	0,0%	94,4%	93,3%	-1,2%	41,6%	49,0%	17,8%	21,3%	31,6%	48,4%
Ελάχιστη τιμή	32,4%	44,0%	35,8%	40,1%	52,1%	29,9%	8,8%	16,8%	90,9%	1,0%	1,4%	40,0%
Λόγος max/min	3,09	2,27	-26,4%	2,35	1,79	-23,9%	4,73	2,92	-38,3%	21,30	22,57	6,0%
Εύρος (max-min)	67,6%	56,0%	-17,2%	54,3%	41,2%	-24,1%	32,8%	32,2%	-1,8%	20,3%	30,2%	48,8%
Top5	99,8%	99,3%	-0,5%	89,8%	90,7%	1,0%	34,7%	46,9%	34,9%	18,2%	22,6%	24,4%
Ενδιάμεση κατηγορία	78,8%	86,6%	10,0%	79,6%	82,3%	3,4%	23,0%	33,8%	46,5%	5,6%	8,1%	44,7%
Bottom5	46,4%	52,4%	13,0%	57,1%	62,3%	9,1%	11,3%	18,4%	63,4%	1,8%	2,3%	31,5%
Λόγος t5/b5	2,15	1,89	-11,9%	1,57	1,46	-7,4%	3,09	2,55	-17,5%	10,20	9,66	-5,3%
Δείκτης συνοχής	74,0%	79,2%	7,0%	84,0%	87,0%	3,6%	61,1%	67,8%	11,1%	19,9%	23,2%	16,4%
Δείκτης αυξητικής εξέλιξης	18 από τα 27			7 από τα 27			21 από τα 27			10 από τα 27		
	66,7%			25,9%			77,8%			37,0%		

Η κατανομή των 27 κρατών-μελών έχει χωριστεί σε 3 ομάδες: α) το top5, που περιλαμβάνει τις πέντε υψηλότερες τιμές κατ' έτος, β) το bottom5 που περιλαμβάνει τις πέντε χαμηλότερες τιμές κατ' έτος και γ) την ενδιάμεση κατηγορία, που περιλαμβάνει τις χώρες που δεν ανήκουν ούτε στο top5 ούτε στο bottom5. Το πλήθος των χωρών που ανήκουν στην ενδιάμεση κατηγορία μεταβάλλεται ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των στοιχείων (π.χ. Εάν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για τα 27 κράτη-μέλη, τότε στην ενδιάμεση κατηγορία περιλαμβάνονται 17 χώρες). Ο δείκτης συνοχής εκφράζει τη διακύμανση μεταξύ των κρατών-μελών, βασίζεται στο συντελεστή διακύμανσης (CV) της μεταβλητής και υπολογίζεται με τον τύπο: $1 - CV$. Τιμές του δείκτη μικρότερες του 50% δηλώνουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών. Ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης αποδίδει το ποσοστό των χωρών που εμφανίζουν αυξητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής τουλάχιστον στο 70% των ετών για τα οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία. Για παράδειγμα, η τιμή του δείκτη αυξητικής εξέλιξης του κατά κεφαλή ΑΕΠ 85,2%, σημαίνει ότι το 85,2% των χωρών της Ε.Ε. (δηλαδή 23 από τα 27 κράτη-μέλη) παρουσίασαν στο 70% τουλάχιστον της περιόδου 2001-2009 θετικούς ετήσιους ρυθμούς μεταβολής του κατά κεφαλή ΑΕΠ.

Πηγή δεδομένων: Eurostat [Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ](#)

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2008 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή παρουσίασε **αύξηση** κατά **7,8%** (από 76,7% το 2001 αυξήθηκε σε **82,6%** το 2008).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση **αυξήθηκε** κατά **9,6%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **86,8%** το 2008 (τιμή υψηλότερη κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τη μέση τιμή) από 79,2% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται** κατά **20,0%** (από 0,26 το 2001 σε **0,21** το 2008). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας top5 παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος (αφού προσεγγίζει το 100%) ενώ ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 μειώθηκε κατά 0,5% (από 99,8% το 2001 σε 99,3% το 2008), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 13,0% (από 46,4% το 2001 σε 52,4% το 2008). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε μέσα στην οκταετία. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 2,15 φορές υψηλό-

τερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2008 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 11,9% και διαμορφώθηκε στις 1,89 φορές. Η διαφορά αυτή παραμένει σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη σημαντική μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην οκταετία.

- Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2008 παρουσίασε **αύξηση** κατά **7,0%**, από 74,0% το 2001 σε **79,2%** το 2008, τιμές που κυμαίνονται σε αρκετά υψηλά επίπεδα.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση για την περίοδο 2001-2008 είναι **66,7%**, δηλαδή 18 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ποσοστού τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2008.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2009 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή παρουσίασε **αύξηση** κατά **3,6%** (από 77,3% το 2001 αυξήθηκε σε **80,1%** το 2009).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης **αυξήθηκε** κατά

- 3,9%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **83,3%** το 2009 (τιμή υψηλότερη κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τη μέση τιμή) από 80,2% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 18,9%** (από 0,16 το 2001 σε **0,13** το 2009). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας top5 παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος ενώ ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 1,0% (από 89,8% το 2001 σε 90,7% το 2009), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 9,1% (από 57,1% το 2001 σε 62,3% το 2009). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε την περίοδο 2001-2009. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 1,57 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2009 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 7,4% και διαμορφώθηκε στις 1,46 φορές. Η διαφορά αυτή δεν θεωρείται σημαντική, ενώ ως θετική υπογραμμίζεται η τάση εξάλειψης της στην υπό μελέτη περίοδο.
 - Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2009 παρουσίασε **αύξηση κατά 3,6%**, από 84,0% το 2001 σε **87,0%** το 2009, τιμές που κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα.
 - Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 2001-2009 είναι **25,9%**, δηλαδή μόλις 7 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ποσοστού τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2009, γεγονός που υποδεικνύει την έλλειψη μιας σταθερής πολιτικής των κρατών-μελών της Ε.Ε. για τη βελτίωση του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού δείκτη.

Από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2001-2009 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή παρουσίασε **αύξηση κατά 44,8%** (από 23,0% το 2001 αυξήθηκε σε **33,3%** το 2009).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αυξήθηκε κατά **34,4%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **32,8%** το 2009 (τιμή χαμηλότερη κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τη μέση τιμή) από 24,4% το 2001.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 17,8%** (από 0,39 το 2001 σε **0,32** το 2009). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότε-

ρη αύξηση της αντίστοιχης της κατηγορίας top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 34,9% (από 34,7% το 2001 σε 46,9% το 2009), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 63,4% (από 11,3% το 2001 σε 18,4% το 2009). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε την περίοδο 2001-2009. Ενώ το 2001 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 3,09 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2009 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 17,5% και διαμορφώθηκε στις 2,55 φορές. Η διαφορά αυτή παραμένει σημαντική, ωστόσο δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τη σημαντική μειωτική τάση που παρουσιάζει μέσα στην περίοδο 2001-2009.

- Η τάση αυτή φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2001-2009 παρουσίασε **αύξηση κατά 11,1%**, από 61,1% το 2001 σε **67,8%** το 2009, τιμές που κυμαίνονται σε αρκετά υψηλά επίπεδα.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την περίοδο 2001-2009 είναι **77,8%**, δηλαδή 21 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ποσοστού τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2001-2009.

Τέλος, από τη μελέτη των στατιστικών δεικτών του **ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου μάθηση** προκύπτει ότι:

- Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2002-2009 η **μέση τιμή** των 27 κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη μεταβλητή παρουσίασε **αύξηση κατά 34,6%** (από 7,2% το 2002 αυξήθηκε σε 9,7% το 2009).
- Η **διάμεσος** του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου μάθηση **αυξήθηκε κατά 23,6%**, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο **6,8%** το 2009 από 5,5% το 2002.
- Η διαφοροποίηση των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή παρουσίασε μείωση, με το **συντελεστή διακύμανσης να μειώνεται κατά 4,1%** (από 0,80 το 2002 σε **0,77** το 2009). Η μείωση αυτή των διαφοροποιήσεων οφείλεται στο γεγονός ότι ο μέσος όρος της κατηγορίας bottom5 παρουσίασε υψηλότερη αύξηση της αντίστοιχης της κατηγορίας top5. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή της κατηγορίας top5 αυξήθηκε κατά 24,24% (από 18,2% το 2002 σε 22,6% το 2009), ενώ η μέση τιμή της κατηγορίας bottom5 αυξήθηκε κατά 31,5% (από 1,8% το 2002 σε 2,3% το 2009). Επομένως, η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών μειώθηκε μέσα στην οκταετία. Ενώ το 2002 η μέση τιμή της κατηγορίας top5 ήταν 10,2 φορές υψηλότερη της μέσης τιμής της κατηγορίας bottom5, το 2009 ο λόγος αυτός (top5/bottom5) μειώθηκε κατά 5,3% και διαμορφώθηκε στις 9,66 φορές. Ωστόσο, η διαφορά αυτή θεωρείται σημαντικότερη.

- Η τάση μείωσης των διαφοροποιήσεων φαίνεται και από το **δείκτη συνοχής**, ο οποίος κατά την περίοδο 2002-2009 παρουσίασε **αύξηση** κατά **16,4%**, από 19,9% το 2002 σε **23,2%** το 2009, τιμές, ωστόσο που κυμαίνονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα και υποδεικνύουν την ύπαρξη σημαντικότητας διαφοροποιήσεων των κρατών-μελών γύρω από τη μέση τιμή.
- Τέλος, ο **δείκτης αυξητικής εξέλιξης** του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου μάθηση για την περίοδο 2002-2009 είναι **37,0%**, δηλαδή μόλις 10 από τα 27 κράτη-μέλη παρουσίασαν ετήσιους θετικούς ρυθμούς μεταβολής του ποσοστού τουλάχιστον στο 70% της διάρκειας της περιόδου 2002-2009, γεγονός που υποδεικνύει την έλλειψη μιας σταθερής πολιτικής των κρατών-μελών της Ε.Ε. για τη βελτίωση του συγκεκριμένου δείκτη.

Συνολικά, και για όλες τις μεταβλητές εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων με βάση τα ευρωπαϊκά επίπεδα αναφοράς (benchmarks):

- Σύμφωνα με το **δείκτη συνοχής**, την υψηλότερη συνοχή εμφανίζουν τα κράτη-μέλη στο **ποσοστό ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (87,0% το 2009) και στο **ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** (79,2% το 2008). Αντίθετα, έλλειψη συνοχής μεταξύ των κρατών-

μελών εμφανίζει το **ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση** (23,2% το 2009) και το **ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης** (41,3% το 2009).

- Σύμφωνα με το **δείκτη αυξητικής εξέλιξης**, τη μεγαλύτερη σταθερότητα στην πορεία προς το στόχο εμφανίζουν τα κράτη μέλη στο **ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** (τιμή δείκτη 77,8% την περίοδο 2001-2009) όπως και στο **ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** (τιμή δείκτη 66,7% την περίοδο 2001-2008). Αντίθετα, έλλειψη μιας σταθερής πολιτικής των κρατών-μελών για την επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων εμφανίζεται στο **ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (τιμή δείκτη 25,9%), στο **ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης** (τιμή δείκτη 37,0%) και στο ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση (τιμή δείκτη 37,0%). Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί και η μη επιτυχής εφαρμογή κατάλληλων μέτρων για τη μείωση του **ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου και τα μαθηματικά**. Παρότι, ο δείκτης αυξητικής εξέλιξης δεν μπορεί να υπολογιστεί για αυτές τις δύο μεταβλητές, είναι εμφανές από την σημαντική αύξηση της μέσης τιμής των 27 κρατών-μελών ότι οι χώρες κινούνται προς την αντίθετη κατεύθυνση από την επίτευξη του στόχου.

2.6 Σύγκλιση των εισροών/εκροών της εκπαίδευσης μεταξύ των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Η ανάλυση που προηγήθηκε απέδωσε την εικόνα των κρατών-μελών σε κάθε μεταβλητή για την περίοδο 2001-2007 όσον αφορά τις εισροές και την περίοδο 2001-2009 όσον αφορά τις εκροές. Η μελέτη των στατιστικών παραμέτρων των μεταβλητών εισροών και των μεταβλητών εκροών της εκπαίδευσης επέτρεψε να εντοπιστούν οι μεταβλητές εκείνες στις οποίες τα κράτη-μέλη εμφανίζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις, αλλά και την κατεύθυνση προς την οποία μεταβάλλονται διαχρονικά οι διαφορές αυτές (είτε διευρύνονται, είτε περιορίζονται). Στην ανάλυση που έπεται γίνεται μια προσπάθεια εκτίμησης/πρόβλεψης της μεταβολής των διαφοροποιήσεων αυτών με βάση τους ρυθμούς μεταβολής των κρατών-μελών. Για λόγους ευκολίας στην ανάλυση γίνεται μια υπόθεση. Ομοίως, με τον ορισμό συγκεκριμένων τιμών-στόχων των δεικτών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων που έχουν ήδη τεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2003, 2009), ας υποθέσουμε ότι τα κράτη-μέλη καλούνται να μειώ-

σουν επίσης και το εύρος των διαφορών που παρουσιάζονται μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, η υπόθεση διατυπώνεται ως εξής: **ο στόχος που καλούνται να επιτύχουν τα κράτη-μέλη είναι μέχρι το 2020 ο λόγος top5/bottom για κάθε μεταβλητή εισροών και εκροών να είναι μικρότερος ή ίσος του 1,5.** Με άλλα λόγια η μέση τιμή των χωρών με τις πέντε υψηλότερες τιμές ανά μεταβλητή να μην είναι υψηλότερη της 1,5 φορές της αντίστοιχης των χωρών με τις πέντε χαμηλότερες τιμές.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται κατ' έτος για κάθε μεταβλητή **ΕΙΣΡΟΩΝ** οι τιμές του λόγου t5/b5 των ετών 2001 έως και 2007, το έτος κατά το οποίο εκτιμάται να επιτευχθεί ο στόχος της μείωσης της τιμής του λόγου t5/b5 στο 1,5 καθώς και ο δείκτης εφικτότητας του συγκεκριμένου στόχου θέτοντας ως έτος-στόχο το 2020. Στην τελευταία στήλη του πίνακα αποδίδεται η συνολική πρόβλεψη με βάση τις τιμές όλων των ετών της περιόδου 2001-2007.

Πίνακας 2.11: Πρόοδος και εκτίμηση της μεταβολής των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. ως προς τις μεταβλητές εισροών

Μεταβλητές εισροών		Ετήσιες τιμές/εκτιμήσεις							Συνολική πρόβλεψη
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	
Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή	Λόγος t5/b5	3,61	3,38	3,17	3,02	3,36	2,86	2,65	
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2010	2011	2014		2009	2013	2014
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 1	Λόγος t5/b5	4,35	4,05	3,64	3,46	3,42	2,78	2,66	
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2010	2008	2015	2053	2008	2017	2011
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	31,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 2-4	Λόγος t5/b5	4,55	3,92	3,79	3,58	4,00	3,48	3,12	
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2006	2021	2014		2010	2011	2014
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	96,5%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή ISCED 5-6	Λόγος t5/b5	3,61	3,41	3,35	3,30	3,77	3,53	3,23	2,40
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2011	2032	2044		2014	2013	2034
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	58,9%	39,6%	0,0%	100,0%	100,0%	48,2%
Ποσοστό επιχορηγήσεων επί του συνόλου των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση	Λόγος t5/b5	7,60	5,94	7,43	8,98	7,10	5,27	6,26	3,34
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2004	2005		2008	2008		2028
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	61,3%
Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ	Λόγος t5/b5	1,84	1,81	1,83	1,79	1,82	1,69	1,75	1,55
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2024	2016	2010		2008		2023
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	82,9%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	79,4%
Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ	Λόγος t5/b5	11,04	10,45	7,10	6,28	5,52	5,18	5,78	
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2017	2005	2010	2010	2017		2012
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων επί της συνολικής χρηματοδότησης	Λόγος t5/b5	6,51	5,59	5,36	4,80	3,76	3,53	4,18	
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2013	2006	2020	2010	2007	2015	2014
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	100,0%	100,0%	99,3%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση	Λόγος t5/b5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Έτος Επίτευξης του στόχου		-	-	-	-	-	-	-
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-
Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 0-1	Λόγος t5/b5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Έτος Επίτευξης του στόχου		-	-	-	-	-	-	-
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-
Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 2-4	Λόγος t5/b5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Έτος Επίτευξης του στόχου		-	-	-	-	-	-	-
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-
Μέση δαπάνη ανά νοικοκυριό για την εκπαίδευση ISCED 5-6	Λόγος t5/b5	-	-	-	-	-	-	-	-
	Έτος Επίτευξης του στόχου		-	-	-	-	-	-	-
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-
Δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής δαπάνης τους	Λόγος t5/b5	5,11	4,84	4,95	5,00	6,05	5,23	4,91	4,48
	Έτος Επίτευξης του στόχου		2014				2011	2018	2110
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	12,6%

Πηγή δεδομένων: Eurostat Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΣΕ

Το έτος επίτευξης του στόχου έχει προβλεφτεί τόσο σε ετήσια βάση (βλ. τις στήλες με τις ετήσιες τιμές) σύμφωνα με τον αντίστοιχο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κάθε έτους, όσο και συνολικά για την περίοδο 2001-2007 (βλ. τελευταία στήλη) λαμβάνοντας υπόψη το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κατά την περίοδο 2001-2007.

Ο δείκτης εφικτότητας αποδίδει κατ' έτος το ποσοστό κάλυψης της απόστασης της τιμής του λόγου t5/b5 από τον στόχο (μέχρι το 2020 να μειωθεί ο λόγος t5/b5 στο 1,5) με βάση τον αντίστοιχο ρυθμό μεταβολής κάθε έτους. Στην τελευταία στήλη αποδίδεται ο συνολικός δείκτης εφικτότητας λαμβάνοντας υπόψη το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κατά την περίοδο 2001-2007.

Με βάση το έτος πρόβλεψης επίτευξης του στόχου και το δείκτη εφικτότητας του στόχου, η κατάταξη των μεταβλητών εισροών (κατά φθίνουσα διάταξη του δείκτη) είναι η ακόλουθη:

- **Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα επιπέδου ISCED 1 ανά μαθητή:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **2,66**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2011**.
- **Σύνολο ιδιωτικών δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **5,78**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2012**.
- **Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα ανά μαθητή:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **2,65**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2014**.
- **Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα επιπέδου ISCED 2-4:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **3,12**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2014**.
- **Ποσοστό ιδιωτικής χρηματοδότησης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **4,18**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2014**.
- **Σύνολο δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007

ήταν **1,75**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά **79,4%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **1,55**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2023**.

- **Ποσοστό επιχορηγήσεων επί του συνόλου των δημοσίων δαπανών για την εκπαίδευση:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **6,26**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά **61,3%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **3,34**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2028**.
- **Σύνολο δαπανών για εκπαιδευτικά ιδρύματα επιπέδου ISCED 5-6:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **3,23**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά **48,2%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **2,40**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2034**.
- **Δαπάνη των νοικοκυριών για την εκπαίδευση ως ποσοστό της συνολικής καταναλωτικής τους δαπάνης:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **4,91**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2007, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά **12,6%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **4,48**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2110**.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται κατ' έτος για κάθε **μεταβλητή ΕΚΡΟΩΝ** οι τιμές του λόγου t5/b5, των ετών 2001 έως και 2009, το έτος κατά το οποίο εκτιμάται να επιτευχθεί ο στόχος της μείωσης της τιμής του λόγου t5/b5 στο 1,5 καθώς και ο δείκτης εφικτότητας του συγκεκριμένου στόχου θέτοντας ως έτος-στόχο το 2020. Στην τελευταία στήλη του πίνακα αποδίδεται η συνολική πρόβλεψη με βάση τις τιμές όλων των ετών της περιόδου 2001-2009.

Πίνακας 2.12: Πρόσδος και εκτίμηση της μεταβολής των διαφοροποιήσεων μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. ως προς τις μεταβλητές εκροών

Μεταβλητές εκροών		Ετήσιες τιμές/εκτιμήσεις										Συνολική πρόβλεψη
		2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009		
Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης	Λόγος t5/b5	-	5,23	5,36	4,97	4,90	4,79	5,08	4,91	4,72	5,55	
	Έτος Επίτευξης του στόχου	-			2013	2050	2036		2029	2026		
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	0,0%	0,0%	100,0%	33,3%	46,7%	0,0%	57,6%	66,2%	0,0%	
Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου PISA	Λόγος t5/b5	3,27 ⁽¹⁾	-	-	-	-	3,06	-	-	-	-	
	Έτος Επίτευξης του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά PISA	Λόγος t5/b5	-	-	2,23	-	-	3,39	-	-	-	-	
	Έτος Επίτευξης του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες PISA	Λόγος t5/b5	-	-	-	-	-	3,00	-	-	-	-	
	Έτος Επίτευξης του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση	Λόγος t5/b5	2,15	2,14	2,10	2,07	2,02	1,95	1,93	1,89	-	1,53
	Έτος Επίτευξης του στόχου	2076	2054	2017	2027	2015	2013	2029	2019	-	2021
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	25,3%	34,6%	100,0%	70,4%	100,0%	100,0%	59,4%	100,0%	-	92,6%
Ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	Λόγος t5/b5	1,57	1,58	1,52	1,47	1,47	1,49	1,46	1,46	1,46	1,35
	Έτος Επίτευξης του στόχου			2003	2003			2006		2000	2004
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Ποσοστό ολοκλήρωσης Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης	Λόγος t5/b5	3,09	3,30	3,18	3,00	2,81	2,86	2,74	2,61	2,55	1,19
	Έτος Επίτευξης του στόχου	2004		2017	2013	2012		2017	2016	2026	2018
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	66,3%	100,0%
Ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση	Λόγος t5/b5	-	10,20	8,70	8,59	8,66	9,11	8,84	9,21	9,66	9,20
	Έτος Επίτευξης του στόχου	-		2008	2072			2033			2206
	Δείκτης Εφικτότητας του στόχου	-	0,0%	100,0%	23,4%	0,0%	0,0%	49,1%	0,0%	0,0%	5,6%

Πηγή δεδομένων: Eurostat Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

(1) Η τιμή αναφέρεται στο έτος 2000.

Το έτος επίτευξης του στόχου έχει προβλεφτεί τόσο σε ετήσια βάση (βλ. τις στήλες με τις ετήσιες τιμές) σύμφωνα με τον αντίστοιχο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κάθε έτους, όσο και συνολικά για την περίοδο 2001-2007 (βλ. τελευταία στήλη) λαμβάνοντας υπόψη το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κατά την περίοδο 2001-2007.

Ο δείκτης εφικτότητας αποδίδει κατ' έτος το ποσοστό κάλυψης της απόστασης της τιμής του λόγου t5/b5 από τον στόχο (μέχρι το 2020 να μειωθεί ο λόγος t5/b5 στο 1,5) με βάση τον αντίστοιχο ρυθμό μεταβολής κάθε έτους. Στην τελευταία στήλη αποδίδεται ο συνολικός δείκτης εφικτότητας λαμβάνοντας υπόψη το μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής του λόγου t5/b5 κατά την περίοδο 2001-2007.

Με βάση το έτος πρόβλεψης επίτευξης του στόχου και το δείκτη εφικτότητας του στόχου, η κατάταξη των μεταβλητών εκροών (κατά φθίνουσα διάταξη του δείκτη) είναι η ακόλουθη:

- **Ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2007 ήταν **1,46**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2009, ο στόχος έχει ήδη επιτευχθεί από το **2004**.
- **Ποσοστό ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2009 ήταν **2,55**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2009, ο στόχος θεωρείται απόλυτα εφικτός (τιμή δείκτη **100%**), αφού το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2018**.
- **Ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2008 ήταν **1,89**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2001-2008, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά **92,6%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **1,53**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2021**.
- **Ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου μάθηση:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2009 ήταν **9,66**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2002-2009, ο στόχος θεωρείται εφικτός κατά μόλις **5,6%**, αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **9,20**, ενώ το έτος κατά το οποίο προβλέπεται να έχει επιτευχθεί είναι το **2206**.
- **Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης:** Η τιμή του λόγου t5/b5 το 2009 ήταν **4,72**. Σύμφωνα με τους παρουσιαζόμενους ρυθμούς μεταβολής την περίοδο 2002-2009, ο στόχος θεωρείται **ανέφικτος** (τιμή δείκτη **0,0%**), αφού το 2020 η τιμή του λόγου t5/b5 εκτιμάται ότι θα είναι **5,55**, τιμή υψηλότερη εκείνης του 2009.

2.7 Διάκριση των κρατών μελών της ΕΕ-27 σε ομοιογενείς ομάδες

Επιζητώντας τη σχέση εκρών προς εισροές επιχειρείται να προσεγγιστεί η έννοια της **απόδοσης της εκπαίδευσης**. Αυτό με απλά λόγια σημαίνει να γίνει δυνατός ο προσδιορισμός ενός μέτρου με το οποίο θα μπορούσε να εκτιμηθεί η εισφορά των εισροών στα παραγόμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Προφανώς οι εισροές της εκπαίδευσης είναι πολλές και διαφορετικής ποιότητας. Η διασφάλιση, ωστόσο, των οικονομικών πόρων για τη λειτουργία της εκπαίδευσης είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα της ζωής των πολιτών. Όμως, ο παραγόμενος πλούτος μεταξύ των κρατών-μελών μιας Ένωσης δεν είναι ίδιος και, επομένως, δεν είναι πάντα διαθέσιμοι οι απαραίτητοι οικονομικοί πόροι. Για το λόγο αυτό, το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν αποτελεί μια πρώτη ένδειξη «πλούτου» της χώρας και της αντίστοιχης δυνατότητάς της να επενδύει στην εκπαίδευση. Στην Ε.Ε. των 27, όπως είδαμε, οι διαφορές ως προς το κατά κεφαλή ΑΕΠ μεταξύ των κρατών-μελών είναι ιδιαίτερα σημαντικές, Εύλογο, επομένως, είναι το ερώτημα πως μπορεί να συγκλίνουν τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σε έναν κοινό εκπαιδευτικό μέσο όρο, εάν εξακολουθήσουν να διατηρούν υψηλές διαφοροποιήσεις στο ΑΕΠ τους. Η ερώτηση είναι μάλλον ρητορική, αφού είναι προφανές ότι με χαμηλό ΑΕΠ ο πολίτης αγωνίζεται να επιβιώσει και δεν διαθέτει ούτε το χρόνο, ούτε τους πόρους για να επενδύσει στην εκπαίδευση.

Στη συγκεκριμένη ενότητα τα 27 κράτη-μέλη διακρίνονται σε 5 ομάδες με κριτήριο το ύψος του ΑΕΠ τους, αλλά και τη γεωγραφική τους θέση, αφού με τη δεύτερη έμμεσα περιγράφονται κοινωνικές, πολιτιστικές και κατά κύριο λόγο ιστορικές διαφορές μεταξύ τους. Οι πέντε ομάδες στις οποίες διακρίθηκαν τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ είναι:

- **1η ομάδα** (Σκανδιναβικές χώρες): Δανία, Σουηδία, Φινλανδία,
- **2η ομάδα** (Δυτική Ευρώπη): Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία,
- **3η ομάδα** (Νότια Ευρώπη): Ιταλία, Ισπανία, Κύπρος, Ελλάδα, Πορτογαλία, Μάλτα,
- **4η ομάδα** (Ανατολική Ευρώπη): Σλοβενία, Τσεχία, Ουγγαρία, Εσθονία, Σλοβακία, Πολωνία, Λιθουανία, Λετονία, και
- **5η ομάδα** (Βαλκανικές χώρες): Βουλγαρία, Ρουμανία.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η 5^η ομάδα διακρίνεται κυρίως λόγω του χαμηλού κατά κεφαλή ΑΕΠ σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες. Ως έτος αναφοράς όλων των στατιστικών στοιχείων που χρησιμοποιούνται στην ενότητα αυτή είναι το 2005, διότι αποτελεί το πιο πρόσφατο έτος για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις δαπάνες των νοικοκυριών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ως **μεταβλητές εισροών** της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται:

- η **δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ**,
- το **ποσό της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση που αναλογεί σε κάθε νοικοκυριό**,
- η **δαπάνη για την εκπαίδευση που καταβάλει το κάθε νοικοκυριό**, και
- η **συνολική δαπάνη** (δημόσια δαπάνη και δαπάνη νοικοκυριών) **για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό**.

Ως **μεταβλητές εκρών** της εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται οι **δείκτες για την εκπαίδευση**, με τους οποίους παρακολουθούνται και μετρώνται τα ευρωπαϊκά επίπεδα αναφοράς (benchmarks), όπως αυτά ορίστηκαν στα πλαίσια των προγραμμάτων «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010» και «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020» (Συμβούλιο, 2003;2009). Συγκεκριμένα, οι δείκτες εκρών που χρησιμοποιούνται είναι:

- το **ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης** (δηλ. το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών που έχει ολοκληρώσει μέχρι και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση),
- το **ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις** στην κατανόηση κειμένου, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες στο πρόγραμμα PISA,
- το **ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** (δηλ. το ποσοστό παιδιών ηλικίας μεταξύ 4 ετών και της ηλικίας έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης που συμμετέχει στην προσχολική εκπαίδευση),
- το **ποσοστό των νέων ηλικίας 20-24 ετών που έχουν ολοκληρώσει τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**,
- το **ποσοστό ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση**, και
- το **ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών που συμμετέχει σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης**.

Στον πίνακα που ακολουθεί αποδίδονται οι τιμές των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε και των πέντε ομάδων τους για κάθε μεταβλητή εισροών και εκρών του 2005. Για κάθε μεταβλητή αποδίδεται η θέση κατάταξης κάθε κράτους-μέλους μεταξύ των 27. Τα κράτη-μέλη που καταλαμβάνουν τις δέκα πρώτες θέσεις στην κατάταξη (**top 10**) εμφανίζονται με ροζ χρώμα, ενώ εκείνα που καταλαμβάνουν τις δέκα τελευταίες θέσεις (**bottom 10**) εμφανίζονται με γκρι χρώμα. Στο κάτω μέρος του πίνακα αποδίδονται περιγραφικά στατιστικά μέτρα για κάθε μεταβλητή.

Πίνακας 2.13: Μεταβλητές εσρών και εκρών ανά ομάδα χωρών και περιγραφικά στατιστικά μέτρα των 27 κρατών-μελών το 2005

Ομάδες χωρών	Κατά κεφαλή ΑΕΠ			Μεταβλητές εσρών και εκρών ανά ομάδα χωρών και περιγραφικά στατιστικά μέτρα των 27 κρατών-μελών το 2005										Ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης	
	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Μεταβλητές ΕΙΣΡΟΩΝ (χρηματοδότηση)					Μεταβλητές ΕΚΡΩΝ (εκπαιδευτικά αποτελέσματα)					Τιμή 2005	Τιμή 2005
				Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005	Τιμή 2005		
A. Σκανδιναβικές χώρες	33.767 €	7,2%	4.249 €	53 €	4.302 €	9,9%	12,0%	12,6%	13,0%	76,4%	82,7%	41,5%	22,4%		
Δανία	38.300 €	8,3%	4.897 €	100 €	4.997 €	8,7%	16,0%	13,6%	18,4%	93,5%	77,1%	43,1%	27,4%		
Σουηδία	33.000 €	7,0%	4.385 €	8 €	4.393 €	10,8%	15,3%	18,3%	16,4%	88,9%	87,5%	37,6%	17,4%		
Φινλανδία	30.000 €	6,3%	3.464 €	51 €	3.515 €	10,3%	4,8%	6,0%	4,1%	46,7%	83,4%	43,7%	22,5%		
B. Δυτική Ευρώπη	34.888 €	5,1%	4.562 €	307 €	4.869 €	12,3%	19,0%	18,8%	17,2%	84,1%	79,2%	33,7%	11,9%		
Λουξεμβούργο	65.200 €	3,8%	5.653 €	223 €	5.876 €	13,3%	22,9%	22,8%	22,1%	95,4%	71,1%	37,6%	8,5%		
Ιρλανδία	39.000 €	4,8%	4.415 €	687 €	5.102 €	12,5%	12,1%	16,4%	15,5%	45,4%	85,8%	39,2%	7,4%		
Ολλανδία	31.500 €	5,5%	3.710 €	306 €	4.016 €	13,5%	15,1%	11,5%	13,0%	73,4%	75,6%	34,9%	15,9%		
Ηνωμένο Βασίλειο	30.400 €	5,4%	3.386 €	457 €	3.843 €	11,6%	19,0%	19,8%	16,7%	91,8%	78,1%	34,6%	27,6%		
Αυστρία	29.600 €	5,5%	3.611 €	242 €	3.853 €	9,1%	7,1%	8,2%	16,3%	82,3%	85,9%	20,5%	12,9%		
Γερμανία	28.900 €	5,9%	3.540 €	136 €	3.676 €	12,9%	14,4%	17,3%	17,0%	100,0%	81,8%	39,1%	8,3%		
Γαλλία	27.300 €	5,7%	3.548 €	165 €	3.713 €	12,2%	11,1%	22,3%	21,2%	100,0%	83,4%	37,7%	7,1%		
Γερμανία	27.200 €	4,5%	2.634 €	236 €	2.870 €	13,5%	17,1%	19,9%	15,4%	84,6%	71,5%	26,0%	7,7%		
Γ. Νότια Ευρώπη	17.883 €	5,3%	3.064 €	549 €	3.613 €	27,1%	26,2%	30,1%	23,3%	82,8%	67,1%	26,3%	5,6%		
Ιταλία	24.400 €	4,4%	2.596 €	202 €	2.798 €	22,0%	24,1%	26,4%	25,3%	100,0%	73,6%	17,0%	5,8%		
Ισπανία	20.900 €	4,2%	2.918 €	292 €	3.210 €	30,8%	25,7%	24,7%	19,6%	99,3%	61,8%	25,0%	10,5%		
Κύπρος	18.000 €	6,9%	4.514 €	1.354 €	5.868 €	18,2%	21,1%	19,3%	19,6%	61,4%	80,4%	40,8%	5,9%		
Ελλάδα	17.500 €	4,0%	2.320 €	738 €	3.058 €	13,6%	19,1%	32,3%	24,0%	57,8%	84,1%	25,3%	1,9%		
Πορτογαλία	14.600 €	5,4%	2.612 €	356 €	2.968 €	38,8%	26,4%	30,7%	20,2%	84,0%	17,7%	4,1%	2,3%		
Μάλτα	11.900 €	6,8%	3.423 €	352 €	3.775 €	38,9%	27,1%	30,7%	20,2%	94,4%	53,7%	18,4%	5,3%		
Δ. Ανατολική Ευρώπη	8.325 €	4,9%	1.852 €	123 €	1.975 €	8,9%	20,7%	19,3%	15,9%	75,9%	87,3%	22,4%	6,8%		
Σλοβενία	14.400 €	5,7%	3.205 €	202 €	3.407 €	4,9%	1,1%	17,7%	13,9%	75,9%	90,5%	24,6%	15,3%		
Τσεχία	9.800 €	4,3%	1.851 €	66 €	1.917 €	6,2%	3,1%	19,2%	15,5%	91,4%	91,2%	13,0%	5,6%		
Ουγγαρία	8.800 €	5,5%	2.041 €	90 €	2.131 €	12,5%	13,1%	21,2%	15,0%	90,7%	83,4%	13,0%	3,9%		
Εσθονία	8.300 €	4,9%	1.634 €	145 €	1.779 €	13,4%	16,1%	12,1%	7,7%	84,2%	82,6%	13,0%	5,9%		
Σλοβακία	7.100 €	3,9%	1.478 €	92 €	1.570 €	6,3%	4,1%	20,9%	20,2%	74,0%	91,8%	14,3%	4,6%		
Πολωνία	6.400 €	5,5%	1.811 €	138 €	1.949 €	5,3%	2,1%	19,8%	17,0%	38,1%	91,1%	22,7%	4,9%		
Λιθουανία	6.100 €	4,9%	1.362 €	102 €	1.464 €	8,1%	5,1%	23,0%	20,3%	56,8%	87,8%	37,9%	6,0%		
Λετονία	5.700 €	5,1%	1.435 €	145 €	1.580 €	14,4%	20,1%	20,7%	17,4%	72,2%	79,9%	18,5%	7,9%		
Ε. Βαλκανικές χώρες	3.350 €	4,0%	838 €	40 €	877 €	20,0%	53,3%	53,0%	44,8%	74,7%	76,3%	18,2%	1,5%		
Ρουμανία	3.700 €	3,5%	802 €	45 €	847 €	19,6%	21,1%	52,7%	46,9%	76,2%	76,0%	11,4%	1,6%		
Βουλγαρία	3.000 €	4,5%	874 €	34 €	908 €	20,4%	23,1%	53,3%	42,6%	73,2%	76,5%	24,9%	1,3%		
Μέση Τιμή	20.778 €	5,3%	3.116 €	258 €	3.374 €	14,9%	22,9%	22,8%	19,3%	78,9%	79,1%	28,4%	9,8%		
Διάμεσος	18.000 €	5,4%	2.918 €	165 €	3.210 €	12,9%	21,2%	20,0%	17,0%	84,0%	81,8%	26,0%	7,1%		
Τυπική Απόκλιση	14.325 €	1,1%	1.800 €	284 €	1.878 €	8,9%	11,1%	10,9%	8,9%	17,9%	10,7%	10,4%	7,2%		
Συντελεστής διακύμανσης	0,69	0,21	0,58	1,10	0,56	0,60	0,49	0,48	0,46	0,23	0,13	0,36	0,77		
Μέγιστη τιμή	65.200 €	8,3%	9.540 €	1.354 €	9.676 €	38,9%	53,5%	53,3%	46,9%	100,0%	91,8%	43,7%	27,6%		
Ελάχιστη τιμή	3.000 €	3,5%	802 €	8 €	847 €	4,9%	4,8%	6,0%	4,1%	38,1%	49,0%	11,4%	1,3%		
Λόγος max/min	21,73	2,39	11,89	169,25	11,42	7,94	11,15	8,88	11,44	2,62	1,87	3,83	21,23		
Εύρος (max-min)	62.200 €	4,8%	8.738 €	1.346 €	8.829 €	34,0%	48,7%	47,3%	42,8%	61,9%	42,8%	32,3%	26,3%		
Τοπίο	35.320 €	6,4%	4.774 €	502 €	5.140 €	8,1%	15,9%	15,2%	13,3%	95,7%	88,4%	39,7%	16,6%		
Bottom10	7.080 €	4,2%	1.561 €	72 €	1.694 €	23,0%	30,0%	31,6%	26,2%	59,9%	68,6%	17,1%	4,1%		
Λόγος top10/b10	4,99	1,52	3,06	6,93	3,03	0,35	0,53	0,48	0,51	1,60	1,29	2,32	4,07		

Πηγές δεδομένων: Eurostat & OECD. Εξετάσεις στα δεδομένα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

1^η ομάδα (Σκανδιναβικές χώρες) Δανία, Σουηδία, Φινλανδία

Οι χώρες της ομάδας αυτής συγκαταλέγονται ανάμεσα στις πλουσιότερες χώρες της Ε.Ε. με το **κατά κεφαλή ΑΕΠ** να κυμαίνεται από 30.000€ στη Φινλανδία έως και 38.300€ στη Δανία (μέση τιμή ομάδας **33.767€**), ενώ η μέση τιμή των 27 κρατών-μελών είναι **20.778€**.

Η **δημόσια δαπάνη** για την εκπαίδευση είναι, επίσης, ανάμεσα στις υψηλότερες και αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **7,2%** του ΑΕΠ, ενώ σε κάθε νοικοκυριό αναλογούν κατά μέσο όρο **4.249€** της δημόσιας δαπάνης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **3.116€**). Αντίθετα, τα **νοικοκυριά** δεν καταβάλουν σημαντικά ποσά για την εκπαίδευση (μέση δαπάνη **53€** ανά νοικοκυριό), με τις τρεις χώρες να καταλαμβάνουν τις τελευταίες θέσεις στην κατάταξη των 27 κρατών-μελών (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **258€**). Συνυπολογίζοντας τις δύο πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης, το συνολικό κόστος εκπαίδευσης ανά νοικοκυριό είναι από τα υψηλότερα στην Ε.Ε. (**4.302€**), το 98,8% εκ του οποίου καλύπτεται από το κράτος.

Σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς δείκτες που έχουν υιοθετηθεί για τη μέτρηση και παρακολούθηση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων (Συμβούλιο 2003, 2009), οι σκανδιναβικές χώρες επιτυγχάνουν καλύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

Συγκεκριμένα, το 2005 το μέσο ποσοστό της **πρώρης σχολικής εγκατάλειψης** ήταν **9,9%**, με τις τρεις χώρες της ομάδας να βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης των 27 κρατών-μελών (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **14,9%**).

Το μέσο **ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις** στο πρόγραμμα PISA (2006) ήταν το χαμηλότερο στην Ε.Ε. (**12,0%** στην κατανόηση κειμένου, **12,6%** στα μαθηματικά, **13,0%** στις φυσικές επιστήμες). Ας σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα χαμηλό στη Φινλανδία, η οποία αποτελεί και τη χώρα με τις καλύτερες επιδόσεις στο πρόγραμμα PISA (4,8% στην κατανόηση κειμένου, 6,0% στα μαθηματικά και 4,1% στις φυσικές επιστήμες). Για λόγους σύγκρισης αναφέρονται οι αντίστοιχες μέσες τιμές στην Ε.Ε. των 27 που είναι: **22,9%** στην κατανόηση κειμένου, **22,8%** στα μαθηματικά και **19,3%** στις φυσικές επιστήμες.

Το ποσοστό **συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** είναι υψηλό στη Δανία (93,5%) και τη Σουηδία (84,1%), ενώ η Φινλανδία (46,7%) καταλαμβάνει την 25^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **78,9%**). Το χαμηλό ποσοστό της Φινλανδίας επηρεάζει σημαντικά τη μέση τιμή των χωρών της ομάδας, αφού διαμορφώνεται στο **76,4%**, ποσοστό χαμηλότερο του αντίστοιχου της Δυτικής και της Νότιας Ευρώπης.

Τα ποσοστά **ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (μέσος όρος **82,7%**) είναι ανά-

μεσα στα υψηλότερα της Ε.Ε. των 27, με μόνη εξαίρεση τη Δανία (77,1%) που κατατάσσεται στην 18^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **79,1%**).

Παράλληλα, στις χώρες αυτές το ποσοστό των ατόμων που έχει **αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση** είναι το υψηλότερο στην Ε.Ε. και αντιστοιχεί στο **41,5%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **28,4%**). Υπενθυμίζεται ότι ο στόχος, που έχει τεθεί για το 2020 από το Πρόγραμμα «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2020» στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», ορίζει το ποσοστό των ατόμων με τριτοβάθμιο μορφωτικό επίπεδο να είναι τουλάχιστον 40,0% (Συμβούλιο, 2009). Οι σκανδιναβικές χώρες είχαν ήδη επιτύχει το συγκεκριμένο στόχο.

Τέλος, και οι τρεις χώρες της ομάδας εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερα ποσοστά **συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου μάθησης** (μέσος όρος **22,4%**) σε σχέση με τα άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **9,4%**).

2η ομάδα (Δυτική Ευρώπη)

Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία

Στην ομάδα της Δυτικής Ευρώπης ανήκουν αρκετές χώρες μεταξύ των πλουσιότερων κρατών-μελών της Ε.Ε. με **κατά κεφαλή ΑΕΠ** που κυμαίνεται από 27.200€ στη Γερμανία έως και 65.200€ στο Λουξεμβούργο (μέση τιμή ομάδας χωρών **34.888€**), ενώ η μέση τιμή των 27 κρατών-μελών είναι **20.778€**.

Η **δημόσια δαπάνη** για την εκπαίδευση στις χώρες αυτές αντιστοιχεί στο **5,1%** του ΑΕΠ κατά μέσο όρο (2,1 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο ποσοστό του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών). Οι μισές χώρες της ομάδας αυτής (Ολλανδία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία) βρίσκονται ανάμεσα στις δέκα πρώτες θέσεις της κατάταξης, ενώ το Λουξεμβούργο, η Ιρλανδία και η Γερμανία ανάμεσα στις τελευταίες θέσεις. Ωστόσο, με την αναγωγή της συνολικής δημόσιας δαπάνης στα νοικοκυριά, φαίνεται ότι σε κάθε νοικοκυριό των χωρών αυτών αναλογούν τα υψηλότερα ποσά δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, για κάθε νοικοκυριό της Δυτικής Ευρώπης τα κράτη δαπανούν **4.562€** για την εκπαίδευση, ποσό κατά 313€ υψηλότερο του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **3.116€**). Παρότι η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση είναι από τις υψηλότερες της Ε.Ε., τα **νοικοκυριά**, σε αντίθεση με τις σκανδιναβικές χώρες, εμφανίζονται να δαπανούν επίσης υψηλά ποσά για υπηρεσίες εκπαίδευσης με πέντε από τις οκτώ χώρες της Δυτικής Ευρώπης να βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της συγκεκριμένης κατάταξης. Η μέση ετήσια δαπάνη ανά νοικοκυριό της Δυτικής Ευρώπης για υπηρεσίες εκπαίδευσης κυμαίνονταν από 165€ στη Γαλλία έως και 687€ στην Ιρλανδία

(μέση τιμή ομάδας χωρών **307€**), ενώ η αντίστοιχη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών είναι **258€**.

Θα περίμενε κανείς ότι η υψηλή χρηματοδότηση της εκπαίδευσης θα οδηγήσει και σε συγκριτικά καλύτερα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δε φαίνεται να ισχύει στο βαθμό που ισχύει στις σκανδιναβικές χώρες.

Το ποσοστό της **πρώρης σχολικής εγκατάλειψης** στη Δυτική Ευρώπη (**12,3%**) είναι περίπου ίσο με τη διάμεσο του δείκτη των 27 κρατών-μελών (12,9%). Μόνο η Αυστρία (9,1%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (11,6%) βρίσκονται ανάμεσα στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης, ενώ η Ολλανδία (13,5%) καταλαμβάνει τη 18^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **14,9%**).

Καλύτερη είναι η εικόνα της Δυτικής Ευρώπης ως προς την **επίδοση του μαθητικού πληθυσμού** στο πρόγραμμα PISA (2006). Στην κατανόηση κειμένου 5 από τις 8 χώρες (Ιρλανδία, Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Βέλγιο, Γερμανία) βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα, ενώ η μέση τιμή του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις είναι **19,0%** (κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών, αλλά χαμηλότερο της Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης). Στα μαθηματικά 3 από τις 8 χώρες (Ιρλανδία, Ολλανδία, Βέλγιο) βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα, ενώ η μέση τιμή του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις είναι **18,8%** (κατά 6,2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών, αλλά χαμηλότερο της Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης). Στις φυσικές επιστήμες 4 από τις 8 χώρες (Ιρλανδία, Ολλανδία, Αυστρία, Γερμανία) βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα, ενώ η μέση τιμή του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις είναι **17,2%** (κατά 4,2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών και κατά 1,3 μονάδες υψηλότερο του αντίστοιχου της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά χαμηλότερο της Νότιας Ευρώπης). Αξίζει να σημειωθεί ότι η Γαλλία και το Λουξεμβούργο βρίσκονται ανάμεσα στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης και στα τρία πεδία μάθησης του προγράμματος PISA. Για λόγους σύγκρισης αναφέρονται οι αντίστοιχες μέσες τιμές στην Ε.Ε. των 27 που είναι: **22,9%** στην κατανόηση κειμένου, **22,8%** στα μαθηματικά και **19,3%** στις φυσικές επιστήμες.

Το ποσοστό **συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (**84,1%**) είναι το υψηλότερο της Ε.Ε., με τη Γαλλία (100,0%), το Βέλγιο (100,0%), το Λουξεμβούργο (95,4%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (91,8%) να βρίσκονται ανάμεσα στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **78,9%**).

Ως προς το δείκτη **ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης**, οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης εμφανίζονται διαφοροποιημένες. Το μέσο ποσοστό ολοκλήρωσης του επιπέδου ISCED 3 είναι **79,2%**, ποσοστό που δεν απέχει και πολύ από τον α-

ντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο (**79,1%**), ενώ υπολείπεται του αντίστοιχου της Ανατολικής Ευρώπης κατά 8,1 μονάδες. Μόνο η Ιρλανδία (85,8%) και η Αυστρία (85,9%) εμφανίζονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης, ενώ το Λουξεμβούργο (71,1%), η Ολλανδία (75,6%) και η Γερμανία (71,5%) βρίσκονται ανάμεσα στις τελευταίες θέσεις της κατάταξης.

Το ποσοστό των ατόμων που έχει **ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση (33,7%)** είναι το δεύτερο υψηλότερο στην Ε.Ε. μετά τις σκανδιναβικές χώρες, με 4 από τις 8 χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Λουξεμβούργο, Ιρλανδία, Βέλγιο, Γαλλία) να βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα. Μόνη εξαίρεση αποτελεί η Αυστρία με ποσοστό 20,5%, καταλαμβάνοντας την 19^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **28,4%**).

Τέλος, ολόκληρη η Δυτική Ευρώπη, ομοίως με τις σκανδιναβικές χώρες, εμφανίζει υψηλά ποσοστά **συμμετοχής σε προγράμματα της δια βίου μάθησης** με μέση τιμή το 2005 στο **11,9%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **9,4%**). Αξίζει να σημειωθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο (27,6%), η Ολλανδία (15,9%) και η Αυστρία (12,9%) ήδη από το 2005 είχαν ξεπεράσει το στόχο που είχε τεθεί για το 2010, δηλαδή το ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου μάθησης να είναι τουλάχιστον 12,5% (Συμβούλιο, 2003).

3η ομάδα (Νότια Ευρώπη)

Ιταλία, Ισπανία, Κύπρος, Ελλάδα, Πορτογαλία, Μάλτα

Το **κατά κεφαλή ΑΕΠ** των κρατών-μελών της Νότιας Ευρώπης κυμαίνεται από 11.900€ στη Μάλτα έως και 24.400€ στην Ιταλία. Η μέση τιμή των χωρών διαμορφώνεται στα **17.883€** ανά κάτοικο και αντιστοιχεί στο 51,3% του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της Δυτικής Ευρώπης και στο 53% του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **20.778€**).

Η **δημόσια δαπάνη** για την εκπαίδευση στις χώρες αυτές αντιστοιχεί στο **5,3%** του ΑΕΠ κατά μέσο όρο, ποσοστό χαμηλότερο κατά 1,9 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών, αλλά υψηλότερο κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης. Οι μισές χώρες της ομάδας αυτής (η Ιταλία με 4,4%, η Ισπανία με 4,2% και η Ελλάδα με 4,0%) βρίσκονται ανάμεσα στις δέκα τελευταίες θέσεις της κατάταξης, ενώ μόνο η Κύπρος (6,9%) και η Μάλτα (6,8%) ανάμεσα στις πρώτες θέσεις. Ωστόσο, με την αναγωγή της συνολικής δημόσιας δαπάνης στα νοικοκυριά, φαίνεται ότι σε κάθε νοικοκυριό των χωρών αυτών αναλογούν **3.064€** της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, ποσό που δεν απέχει και πολύ από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (**3.116€** ανά νοικοκυριό), ενώ αντιστοιχεί στο 67,2% του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης και στο 72,1% του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα το ποσό της δημόσιας δα-

πάνης για την εκπαίδευση που αναλογεί σε κάθε νοικοκυριό είναι **2.320€**, κατατάσσοντας τη χώρα στην 18^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη.

Φαίνεται ότι τη χαμηλή δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης στη Νότια Ευρώπη συμπληρώνουν τα **νοικοκυριά**, τα οποία δαπανούν τα υψηλότερα για την εκπαίδευση ποσά σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, η μέση ετήσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό κυμαίνεται από 202€ στην Ιταλία έως και 1.354€ στην Κύπρο, με τη μέση τιμή των χωρών να διαμορφώνεται στα **549€**, ποσό δεκαπλάσιο του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών και σχεδόν διπλάσιο του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **258€**).

Συνοπλοποιώντας και τις δύο πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης (δημόσια δαπάνη και δαπάνη των νοικοκυριών), το μέσο κόστος της εκπαίδευσης ανά νοικοκυριό στη Νότια Ευρώπη ισούται με **3.613€**, ποσό που αντιστοιχεί στο 84,0% του αντίστοιχου κόστους των σκανδιναβικών χωρών και στο 74,2% του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης, με τη συμβολή των νοικοκυριών να αγγίζει το **15,2%**, όταν στις σκανδιναβικές χώρες και στη Δυτική Ευρώπη η συμμετοχή των νοικοκυριών είναι μόλις 1,2% και 6,3% αντίστοιχα.

Παρά τη σημαντική οικονομική επιβάρυνση των νοικοκυριών με στόχο τη συμπλήρωση της χαμηλής δημόσιας χρηματοδότησης, οι χώρες της Νότιας Ευρώπης δε φαίνεται να επιτυγχάνουν ικανοποιητικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Τα ποσοστά της **πρώρης σχολικής εγκατάλειψης** είναι ανάμεσα στα δέκα υψηλότερα της Ε.Ε. και κυμαίνονται από 13,6% στην Ελλάδα έως και 38,9% στη Μάλτα, με τη μέση τιμή των χωρών να διαμορφώνεται στο **27,1%** (μέση τιμή των 27 κρατών μελών **14,9%**). Με άλλα λόγια, σχεδόν ένας στους τέσσερις μαθητές εγκαταλείπει το σχολείο χωρίς να έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (ISCED 3), τη στιγμή που τα αντίστοιχα ποσοστά στα υπόλοιπα κράτη-μέλη είναι σημαντικά χαμηλότερα (9,9% στις σκανδιναβικές χώρες, 8,9% στην Ανατολική Ευρώπη και 12,3% στη Δυτική Ευρώπη).

Παρόμοια είναι η εικόνα που εμφανίζουν οι χώρες στην **επίδοση του μαθητικού πληθυσμού** στο πρόγραμμα PISA. Οι επιδόσεις και των τεσσάρων χωρών της Νότιας Ευρώπης που συμμετέχουν στο πρόγραμμα (Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα, Πορτογαλία) συγκαταλέγονται ανάμεσα στις δέκα χειρότερες της Ε.Ε. των 27 και στα τρία πεδία μάθησης. Το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου είναι **26,2%**, ποσοστό υψηλότερο κατά 14,2 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών, κατά 7,4 μονάδες του αντίστοιχου της δυτικής Ευρώπης και κατά 5,5 μονάδες του αντίστοιχου της Ανατολικής Ευρώπης. Ένας στους τρεις μαθητές (**30,1%**) της Νότιας Ευρώπης σημειώνει χαμηλή επίδοση στα μαθηματικά, όταν τα αντίστοιχα ποσοστά

στις άλλες χώρες της Ευρώπης είναι σημαντικά χαμηλότερα (12,6% στις σκανδιναβικές χώρες, 18,8% στη δυτική Ευρώπη και 19,3% στην ανατολική Ευρώπη). Το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στις φυσικές επιστήμες είναι **22,3%**, επίσης ένα από τα υψηλότερα σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ε.Ε. (13,0% στις σκανδιναβικές χώρες, 17,2% στη δυτική Ευρώπη και 15,9% στην ανατολική Ευρώπη). Για λόγους σύγκρισης αναφέρονται οι αντίστοιχες μέσες τιμές στην Ε.Ε. των 27 που είναι: **22,9%** στην κατανόηση κειμένου, **22,8%** στα μαθηματικά και **19,3%** στις φυσικές επιστήμες.

Το ποσοστό **συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** στις χώρες της Νότιας Ευρώπης (**82,8%**) είναι το δεύτερο υψηλότερο μετά τη Δυτική Ευρώπη στην Ε.Ε., με την Ιταλία (100,0%), την Ισπανία (99,3%) και τη Μάλτα (94,4%) να βρίσκονται ανάμεσα στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης. Ωστόσο, η Ελλάδα και η Κύπρος εμφανίζονται στις τελευταίες δέκα θέσεις της κατάταξης με το ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση να είναι 57,8% και 61,4% αντίστοιχα (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **78,9%**).

Το ποσοστό **ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** στη Νότια Ευρώπη (μέση τιμή **67,1%**) είναι το χαμηλότερο στην Ε.Ε., με τέσσερις από τις έξι χώρες (Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Μάλτα) να βρίσκονται στην τελευταία δεκάδα της κατάταξης. Μόνη εξαίρεση στην κατηγορία αποτελεί η Ελλάδα καταλαμβάνοντας την 9^η θέση με ποσοστό ολοκλήρωσης του επιπέδου ISCED 3 στο 84,1% (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **79,1%**).

Το ποσοστό **ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στη Νότια Ευρώπη είναι **26,3%**, ποσοστό χαμηλότερο κατά 15,2 ποσοστιαίες μονάδες του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών και κατά 7,4 μονάδες του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης. Οι μισές χώρες της ομάδας (Ιταλία, Πορτογαλία, Μάλτα) βρίσκονται στην τελευταία δεκάδα της συγκεκριμένης κατάταξης, ενώ εξαίρεση αποτελούν η Ισπανία (38,6%) και η Κύπρος (40,8%) καταλαμβάνοντας την 6^η και 3^η θέση αντίστοιχα μεταξύ των 27 κρατών-μελών (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **28,4%**).

Τέλος, ως προς το ποσοστό **συμμετοχής στα προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης** η Νότια Ευρώπη καταλαμβάνει την τελευταία θέση, μετά τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, με μέσο ποσοστό συμμετοχής μόλις **5,6%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **9,4%**). Όλα τα κράτη-μέλη βρίσκονται στην τελευταία δεκάδα της κατάταξης με μόνη εξαίρεση την Ισπανία (10,5%) που καταλαμβάνει την 8^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη.

4η ομάδα (Ανατολική Ευρώπη)
Σλοβενία, Τσεχία, Ουγγαρία, Εσθονία, Σλοβακία,
Πολωνία, Λιθουανία, Λετονία

Το μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών της Ανατολικής Ευρώπης είναι από τα χαμηλότερα της Ε.Ε.. Κυμαίνεται από 5.700€ στη Λετονία έως και 14.400€ στη Σλοβενία. Η μέση τιμή των χωρών διαμορφώνεται στα **8.325€** ανά κάτοικο και αντιστοιχεί στο 23,9% του μέσου κατά κεφαλή ΑΕΠ της Δυτικής Ευρώπης, στο 24,7% του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών και στο 46,6% των χωρών της Νότιας Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **20.778€**).

Η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση στις χώρες αυτές αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **4,9%** του ΑΕΠ, και αποτελεί ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά στην Ε.Ε. των 27. Δύο από τις οκτώ χώρες της ομάδας (η Τσεχία με 4,3%, η Σλοβακία με 3,9%) βρίσκονται μεταξύ των δέκα τελευταίων θέσεων της κατάταξης, ενώ η Σλοβενία (5,7%) βρίσκεται στις πρώτες θέσεις (7^η). Ωστόσο, με την αναγωγή της συνολικής δημόσιας δαπάνης στα νοικοκυριά, φαίνεται ότι σε κάθε νοικοκυριό των χωρών της ομάδας αναλογούν κατά μέσο όρο **1.852€** της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση, ποσό σημαντικά χαμηλότερο σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, αφού αντιστοιχεί στο 40,6% του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης, στο 43,6% του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών και στο 60,4% των χωρών της Νότιας Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **3.116€**). Με μόνη εξαίρεση τη Σλοβενία (3.205€ ανά νοικοκυριό), οι υπόλοιπες επτά χώρες της ομάδας βρίσκονται στην τελευταία δεκάδα της κατάταξης. Το γεγονός αυτό υποδεικνύει ότι παρά την πρόθεση των κρατών αυτών να διαθέσουν ένα σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ τους στην εκπαίδευση, το ποσό τελικά της δημόσιας δαπάνης που αναλογεί σε κάθε νοικοκυριό παραμένει χαμηλό συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν η Ουγγαρία και η Πολωνία, όπου η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση αντιστοιχεί στο 5,5% του ΑΕΠ τους, ποσοστό που τις κατατάσσει στην 11^η και 12^η θέση στην κατάταξη. Δεδομένου, όμως, του χαμηλού ΑΕΠ των χωρών αυτών, η δημόσια δαπάνη που τελικά αναλογεί στα νοικοκυριά είναι από τις χαμηλότερες στην Ε.Ε. των 27 (19^η και 21^η θέση αντίστοιχα).

Σε αντίθεση με τις χώρες του Νότου, τα **νοικοκυριά** των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης φαίνεται ότι αδυνατούν να καλύψουν τη χαμηλή, ως προς τη μέση τιμή των 27 κρατών-μελών, δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, αφού τα ποσά που δαπανούν είναι ανάμεσα στα χαμηλότερα της Ε.Ε.. Συγκεκριμένα, η μέση ετήσια δαπάνη για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό κυμαίνεται από 66€ στην Τσεχία έως και 202€ στη Σλοβενία, με τη μέση τιμή των χωρών της ομάδας να διαμορφώνεται στα **123€**, ποσό που αντιστοιχεί στο 1/5 του αντίστοιχου των χωρών της Νότιας Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **258€**).

Συνυπολογίζοντας και τις δύο πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης (δημόσια δαπάνη και δαπάνη των νοικοκυριών), το μέσο κόστος της εκπαίδευσης ανά νοικοκυριό στην Ανατολική Ευρώπη ισούται με **1.975€**, ποσό που αντιστοιχεί στο 40,6% του αντίστοιχου κόστους της Δυτικής Ευρώπης, στο 45,9% του αντίστοιχου κόστους των σκανδιναβικών χωρών και στο 54,7% του αντίστοιχου της Νότιας Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **3.374€**).

Παρά τη χαμηλή χρηματοδότηση της εκπαίδευσης, οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης δε φαίνεται να επιτυγχάνουν πάντοτε μη ικανοποιητικά εκπαιδευτικά αποτελέσματα.

Τα ποσοστά της **πρώρης σχολικής εγκατάλειψης** είναι ανάμεσα στα χαμηλότερα της Ε.Ε., με τη μέση τιμή των χωρών να διαμορφώνεται στο **8,9%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **14,9%**). Εμφανίζουν τη χαμηλότερη σχολική διαρροή στην Ε.Ε. των 27, με πέντε από τα επτά κράτη-μέλη της ομάδας (Σλοβενία, Τσεχία, Σλοβακία, Πολωνία, Λιθουανία) να βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης. Μόνη εξαίρεση στην κατηγορία αποτελεί η Λετονία με ποσοστό πρώρης σχολικής εγκατάλειψης 14,4% (20^η θέση στην κατάταξη).

Οι **επιδόσεις του μαθητικού πληθυσμού** στο πρόγραμμα PISA είναι σημαντικά καλύτερες από εκείνες των χωρών της Νότιας Ευρώπης. Συγκεκριμένα, στην κατανόηση κειμένου οι δύο από τις τέσσερις χώρες της ομάδας (Ουγγαρία, Πολωνία), για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης, ενώ το μέσο ποσοστό χαμηλής επίδοσης διαμορφώνεται στο **20,7%**. Στα μαθηματικά τέσσερις από τις οκτώ χώρες της ομάδας (Σλοβενία, Τσεχία, Εσθονία, Πολωνία) εμφανίζονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης με τη μέση τιμή του ποσοστού χαμηλής επίδοσης να διαμορφώνεται στο **19,3%**. Ομοίως, στις φυσικές επιστήμες τέσσερις από τις οκτώ χώρες της κατηγορίας (Σλοβενία, Τσεχία, Ουγγαρία, Εσθονία, Σλοβακία) εμφανίζονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης, ενώ η μέση τιμή της ομάδας (**15,9%**) είναι η δεύτερη καλύτερη στην Ε.Ε., μετά τις σκανδιναβικές χώρες. Για λόγους σύγκρισης αναφέρονται οι αντίστοιχες μέσες τιμές στην Ε.Ε. των 27 που είναι: **22,9%** στην κατανόηση κειμένου, **22,8%** στα μαθηματικά και **19,3%** στις φυσικές επιστήμες.

Το ποσοστό **συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση** στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (**72,9%**) είναι το χαμηλότερο στην Ε.Ε. (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **78,9%**), ωστόσο οι χώρες της ομάδας εμφανίζονται σημαντικά διαφοροποιημένες σε σχέση με τη μέση τιμή, με το ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση να κυμαίνεται μεταξύ 38,1% στην Πολωνία και 91,4% στην Τσεχία. Ως προς τις θέσεις κατάταξης των χωρών, τέσσερις από τις οκτώ χώρες της ομάδας (Σλοβακία, Πολωνία, Λιθουανία, Λετονία) βρίσκονται ανάμεσα στην τελευταία δεκάδα, ενώ η

Τσεχία και η Ουγγαρία καταλαμβάνουν την 9^η και 10^η θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών.

Το ποσοστό **ολοκλήρωσης της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης** (μέση τιμή **87,3%**) στην Ανατολική Ευρώπη είναι το υψηλότερο στην Ε.Ε. (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **79,1%**), με πέντε από τις οκτώ χώρες (Σλοβενία, Τσεχία, Σλοβακία, Πολωνία, Λιθουανία) να βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα της κατάταξης.

Αντίθετα, το ποσοστό **ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης** στην Ανατολική Ευρώπη (**22,4%**) είναι από τα χαμηλότερα στην Ε.Ε. (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **28,4%**) και κυμαίνεται από 13,0% στην Τσεχία έως και 37,9% στη Λιθουανία. Οι πέντε από τις οκτώ χώρες της ομάδας (Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Πολωνία) βρίσκονται ανάμεσα στην τελευταία δεκάδα, ενώ εξαίρεση στην κατηγορία αποτελεί η Λιθουανία που καταλαμβάνει την 7^η θέση ανάμεσα στις 27.

Τέλος, ως προς το ποσοστό **συμμετοχής στα προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης** η Ανατολική Ευρώπη καταλαμβάνει την τρίτη θέση ανάμεσα στις πέντε ομάδες χωρών με μέσο ποσοστό **6,8%** έναντι **9,4%** που αποτελεί τη μέση τιμή των κρατών-μελών της Ε.Ε. των 27. Ωστόσο, οι χώρες της ομάδας εμφανίζονται σημαντικά διαφοροποιημένες σε σχέση με τη μέση τιμή, με το ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης να κυμαίνεται μεταξύ 3,9% στην Ουγγαρία και 15,3% στη Σλοβενία. Τέσσερα από τα οκτώ κράτη-μέλη της ομάδας (Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Πολωνία) βρίσκονται στην τελευταία δεκάδα της κατάταξης με μόνη εξαίρεση τη Σλοβενία (15,3%) που βρίσκεται στην 6^η θέση ανάμεσα στα 27 κράτη-μέλη.

5η ομάδα (Βαλκανικές χώρες) Ρουμανία, Βουλγαρία

Το **μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ** αυτών των δύο κρατών-μελών είναι το χαμηλότερο της Ε.Ε. με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα **3.350€** ποσό που αντιστοιχεί μόλις στο 9,6% του αντίστοιχου της Δυτικής Ευρώπης, στο 9,9% του αντίστοιχου των σκανδιναβικών χωρών, στο 18,7% της Νότιας Ευρώπης και στο 40,2% των υπόλοιπων χωρών της Ανατολικής Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **20.778€**).

Η **δημόσια δαπάνη** για την εκπαίδευση είναι, επίσης, η χαμηλότερη στην Ε.Ε., αντιστοιχεί κατά μέσο όρο στο **4,0%** του ΑΕΠ και σε κάθε νοικοκυριό αναλογούν κατά μέσο όρο **838€** ετησίως. Οι αντίστοιχες μέσες τιμές των 27 κρατών-μελών είναι **5,3%** και **3.116€**. Επίσης χαμηλή είναι και η δαπάνη των **νοικοκυριών** για αγορά αγαθών και υπηρεσιών εκπαίδευσης με μέση δαπάνη **40€** ανά νοικοκυριό έναντι της μέσης τιμής των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. που είναι **258€**. Συνυπολογίζοντας και τις δύο πηγές χρηματοδότησης της εκπαίδευσης (δημόσια δαπάνη και δαπάνη των νοικοκυριών), το μέσο κόστος της εκπαίδευσης ανά νοι-

κοκυριό στη Ρουμανία και τη Βουλγαρία ισούται με **877€**, ποσό που αντιστοιχεί στο 18,0% του αντίστοιχου κόστους των χωρών της Δυτικής Ευρώπης, στο 20,4% του αντίστοιχου κόστους των σκανδιναβικών χωρών, στο 24,3% του αντίστοιχου της Νότιας Ευρώπης και στο 44,4% του αντίστοιχου των υπόλοιπων κρατών της Ανατολικής Ευρώπης (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **3.374€**).

Ως προς τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, οι δύο αυτές χώρες εμφανίζουν τη δεύτερη υψηλότερη, μετά τη Νότια Ευρώπη, **σχολική διαρροή** με 1 στους 5 μαθητές να εγκαταλείπει πρόωρα το σχολείο (μέση τιμή **20,0%**) έναντι της μέσης τιμής των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. που ήταν **14,9%** το αντίστοιχο έτος.

Η **επίδοση των μαθητών** στο πρόγραμμα PISA είναι η χαμηλότερη στην Ε.Ε. και στα τρία πεδία μάθησης. Συγκεκριμένα, στην κατανόηση κειμένου και στα μαθηματικά ένας στους δύο μαθητές της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας σημειώνει χαμηλή επίδοση (μέση τιμή **52,3%** και **53,0%** αντίστοιχα), ενώ στις φυσικές επιστήμες το ποσοστό χαμηλής επίδοσης αγγίζει το **44,8%**. Για λόγους σύγκρισης αναφέρονται οι αντίστοιχες μέσες τιμές στην Ε.Ε. των 27 που είναι: **22,9%** στην κατανόηση κειμένου, **22,8%** στα μαθηματικά και **19,3%** στις φυσικές επιστήμες.

Το ποσοστό συμμετοχής στην **προσχολική εκπαίδευση** είναι το δεύτερο χαμηλότερο, μετά την Ανατολική Ευρώπη, με τη μέση τιμή να διαμορφώνεται στο **74,7%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **78,9%**).

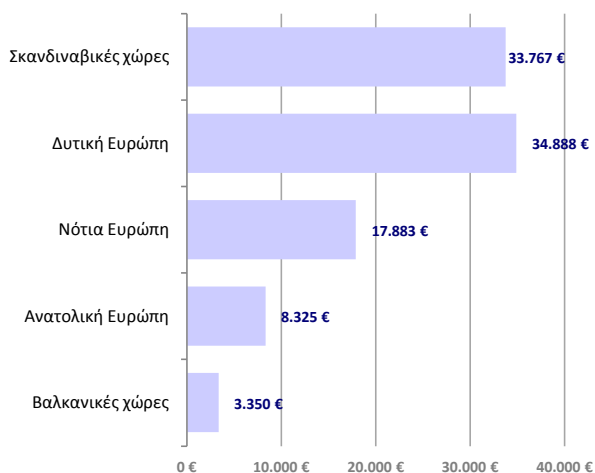
Το ποσοστό των νέων που έχουν **ολοκληρώσει τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση** είναι το χαμηλότερο στην Ε.Ε. και ισούται με **76,3%** (μέση τιμή των 27 κρατών-μελών **79,1%**).

Το ποσοστό των ατόμων που ολοκληρώνουν την **τριτοβάθμια εκπαίδευση** είναι επίσης χαμηλό αφού μόλις ένα στα πέντε άτομα ηλικίας 30-34 ετών έχουν αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση (**18,2%**) έναντι 28,4% της μέσης τιμής των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε..

Παρόμοια είναι και η εικόνα για τη συμμετοχή στη **δια βίου μάθηση**, όπου το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων ηλικίας 25 έως 64 ετών σε προγράμματα δια βίου μάθησης είναι μόλις **1,5%** όταν η μέση τιμή των 27 κρατών-μελών είναι **9,4%**.

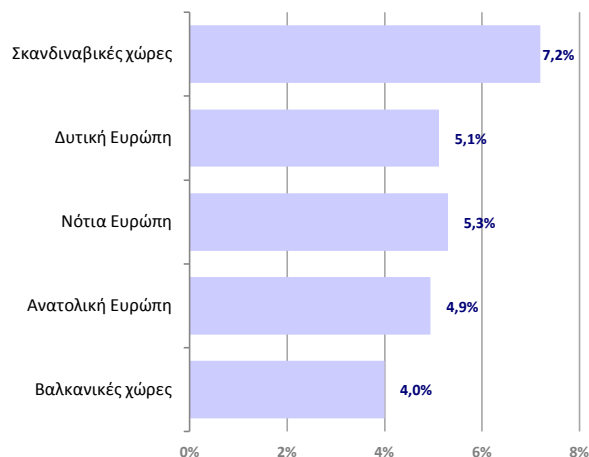
Για λόγους εποπτείας παρατίθενται τα ακόλουθα γραφήματα στα οποία αποτυπώνεται, ανά μεταβλητή, η θέση κάθε μιας από τις πέντε ομάδες χωρών που αναλύθηκαν προηγουμένως. Με μπλε χρώμα αποτυπώνονται οι μεταβλητές **εισροών**, ενώ με πορτοκαλί οι αντίστοιχες των **εκροών**.

Γράφημα 2.30: Μέσο κατά κεφαλή ΑΕΠ σε € (PPS) των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

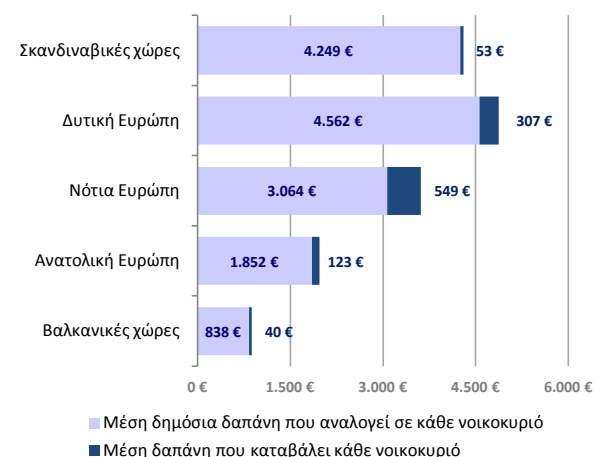
Πηγή δεδομένων: Eurostat Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 20.778€

Γράφημα 2.31: Δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

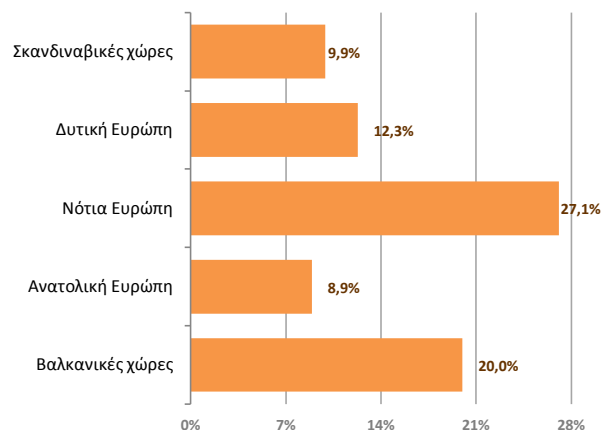
Πηγή δεδομένων: Eurostat - UOE Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 5,3%

Γράφημα 2.32: Κατανομή δαπανών για την εκπαίδευση (δημόσια και δαπάνη νοικοκυριών) ανά νοικοκυριό σε € (PPS) των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat - UOE και HBS Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή δημόσιας χρηματοδότησης των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 3.116€ /νοικ.
Μέση τιμή δαπάνης νοικοκυριών των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 258€ /νοικ.

Γράφημα 2.33: Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

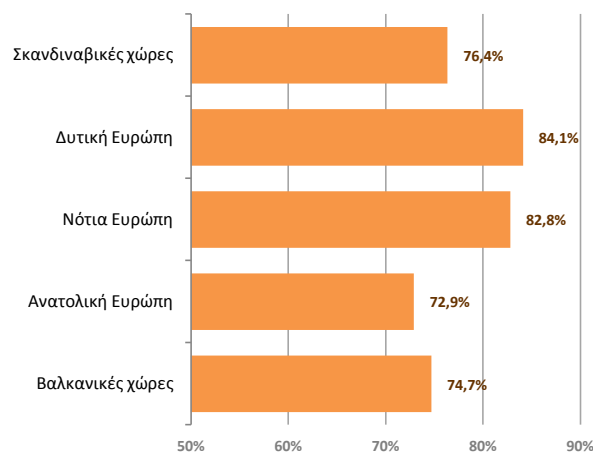
Πηγή δεδομένων: Eurostat - LFS Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 14,9%

Γράφημα 2.34: Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στο πρόγραμμα PISA των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2006

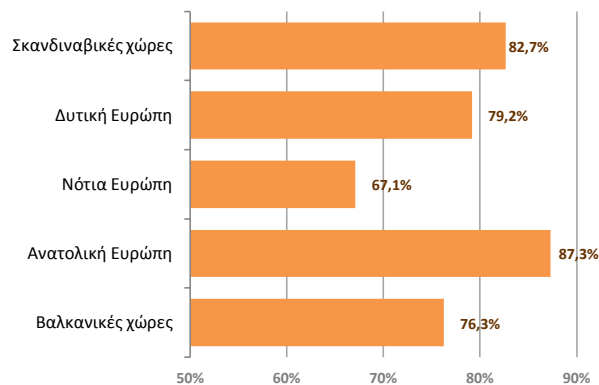
Πηγή δεδομένων: OECD - PISA 2006 Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. στην κατανόηση κειμένου: 22,9%
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. στα μαθηματικά: 22,8%
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε. στις φυσικές επιστήμες: 19,3%

Γράφημα 2.35: Ποσοστό συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

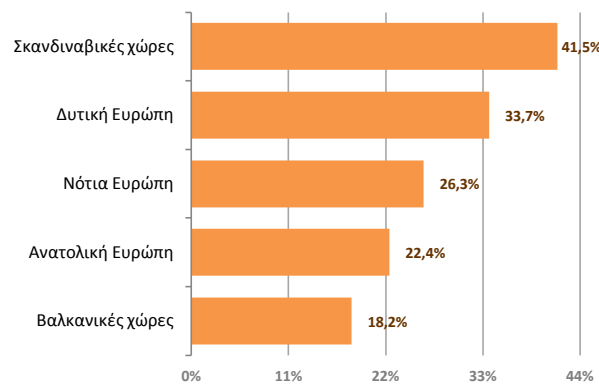
Πηγή δεδομένων: Eurostat - UOE Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 78,9%

Γράφημα 2.36: Ποσοστό ολοκλήρωσης ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

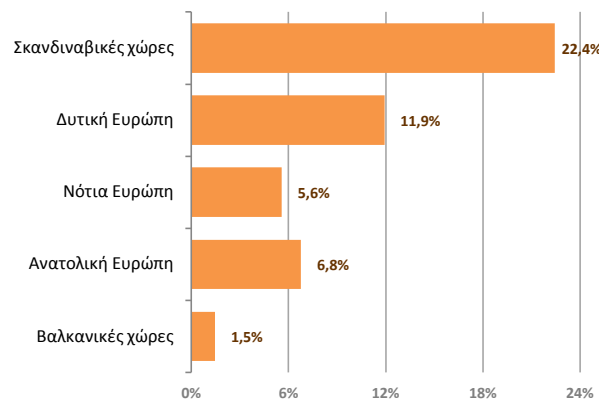
Πηγή δεδομένων: Eurostat - LFS. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 79,1%

Γράφημα 2.37: Ποσοστό ολοκλήρωσης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 28,4%

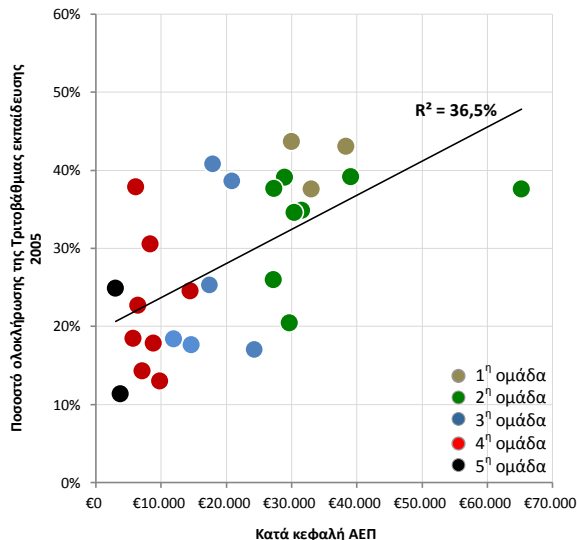
Γράφημα 2.38: Ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης των πέντε ομάδων χωρών στην Ε.Ε. των 27 το 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat - LFS. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ
Μέση τιμή των 27 κρατών-μελών της Ε.Ε.: 9,4%

Στα ακόλουθα γραφήματα που έχουν προκύψει από συσχέτιση επιμέρους μεταβλητών εισροών και εκροών, εκτός από τη διαπίστωση της γραμμικότητας ή μη της σχέσης τους, επιχειρείται να διαπιστωθεί και η ομοιογένεια των παραπάνω ομάδων κρατών-μελών, κυρίως ως προς τις εκροές τους. Στα γραφήματα αποτυπώνονται με διαφορετικό χρωματισμό οι πέντε ομάδες κρατών-μελών.

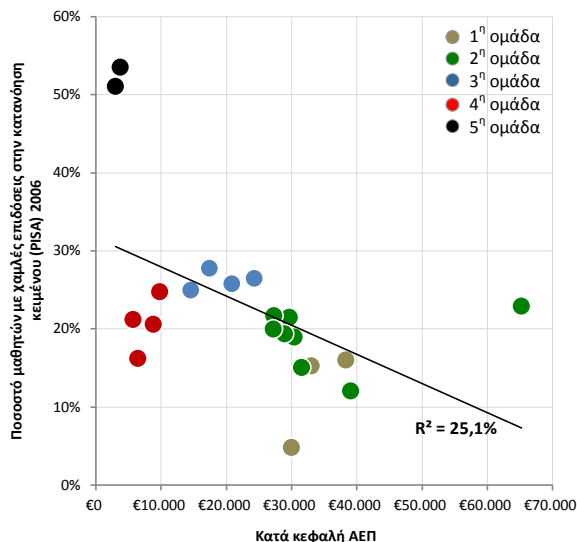
Γράφημα 2.39: Ποσοστό ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat - UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,365) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια θετική γραμμική σχέση** μεταξύ του κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών και του ποσοστού ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το **2005** το κατά κεφαλή ΑΕΠ ερμηνεύει το **36,5%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλό ΑΕΠ εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Γράφημα 2.40: Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA) σε σχέση με το κατά κεφαλή ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2006

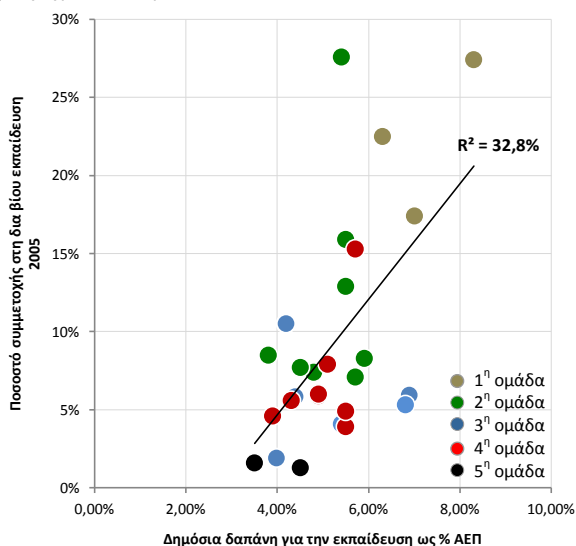
Πηγή δεδομένων: Eurostat - UOE. Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,251) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια αρνητική**

γραμμική σχέση μεταξύ του κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών και του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA). Συγκεκριμένα, το **2006** το κατά κεφαλή ΑΕΠ ερμηνεύει το **25,1%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλό ΑΕΠ εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Και από τα δύο γραφήματα που αφορούν στο κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών προκύπτει η μέτρια γραμμική συσχέτισή του με τη θετική επίτευξη δύο ευρωπαϊκών πλαισίων αναφοράς: α) της αύξησης του ποσοστού ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση, και β) της μείωσης του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου. Με άλλα λόγια, η γραμμικότητα αυτή υποδηλώνει ότι όσο αυξάνει το κατά κεφαλή εισόδημα ενός κράτους-μέλους, τόσο ευκολότερα επιτυγχάνει τους δύο παραπάνω στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η σχέση αυτή δεν επιβεβαιώθηκε για όλα τα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς. Σε μια τέτοια περίπτωση, ανεπιφύλακτα θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι η σύγκλιση στο κατά κεφαλή ΑΕΠ των κρατών-μελών διασφαλίζει και την επίτευξη υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.

Γράφημα 2.41: Ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση σε σχέση με τη δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

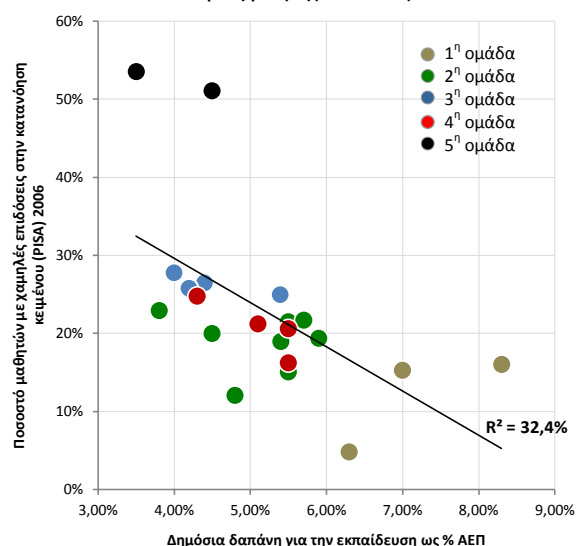

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,328) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια θετική γραμμική σχέση** μεταξύ της δημόσιας δαπάνης για την εκ-

παίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ των κρατών-μελών και του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση. Συγκεκριμένα, το **2005** η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ερμηνεύει το **32,8%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλή δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν και υψηλά ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

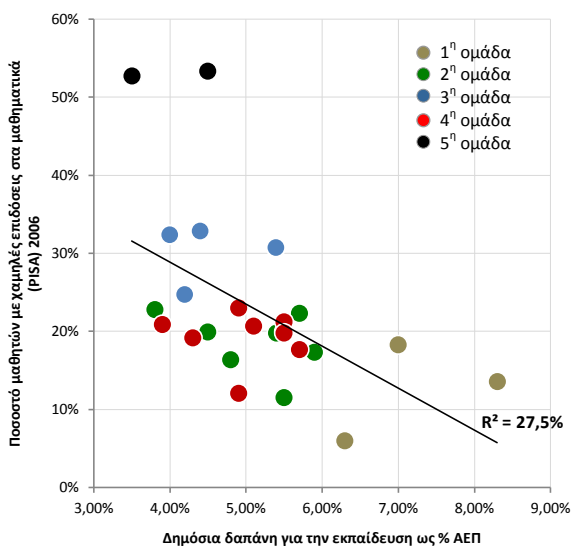
Γράφημα 2.42: Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA) σε σχέση με τη δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2006

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE Επεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,324) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια αρνητική γραμμική σχέση** μεταξύ της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ των κρατών-μελών και του ποσοστού μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου (PISA). Συγκεκριμένα, το **2006** η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ερμηνεύει το **32,4%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλή δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν και χαμηλά ποσοστά μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Γράφημα 2.43: Ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά (PISA) σε σχέση με τη δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2006

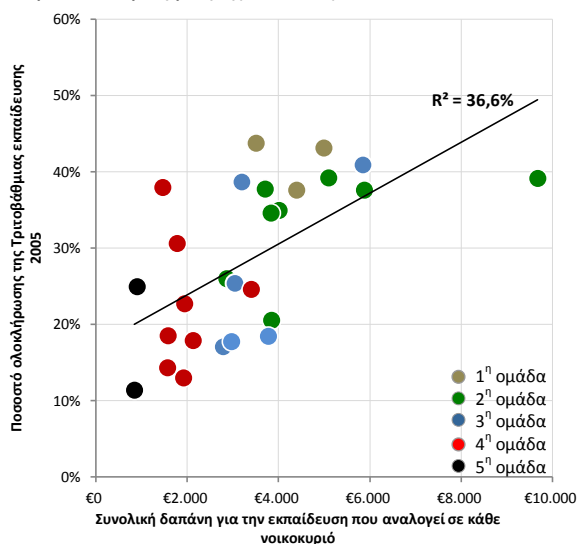
Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE Έπεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,275) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια αρνητική γραμμική σχέση** μεταξύ της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ των κρατών-μελών και του ποσοστού μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά (PISA). Συγκεκριμένα, το **2006** η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ ερμηνεύει το **27,5%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλή δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ εμφανίζουν και χαμηλά ποσοστά μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Και από τα τρία γραφήματα που αφορούν στη δημόσια χρηματοδότηση της εκπαίδευσης ως ποσοστό του ΑΕΠ των κρατών-μελών προκύπτει η μέτρια γραμμική συσχέτισή της με τη θετική επίτευξη τριών ευρωπαϊκών πλαισίων αναφοράς: α) της αύξησης του ποσοστού συμμετοχής στη δια βίου εκπαίδευση, β) της μείωσης του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου, και γ) της μείωσης του ποσοστού των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις στα μαθηματικά. Η γραμμικότητα αυτή δηλώνει ότι όσο αυξάνει η δημόσια δαπάνη για την εκπαίδευση (ως ποσοστό του ΑΕΠ) ενός κράτους-μέλους, τόσο ευκολότερα επιτυγχάνει τους τρεις παραπάνω στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, η σχέση αυτή δεν επιβεβαιώθηκε για όλα τα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς. Σε μια τέτοια περίπτωση, ανεπιφύλακτα θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι η σύγκλιση της δημόσιας δαπάνης για την εκπαίδευση ως ποσοστό του ΑΕΠ των κρατών-μελών

διασφαλίζει και την επίτευξη υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.

Γράφημα 2.44: Ποσοστό ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τη συνολική δαπάνη για εκπαίδευση που αναλογεί σε κάθε νοικοκυριό στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. το έτος 2005

Πηγή δεδομένων: Eurostat – UOE Έπεξεργασία δεδομένων: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ

Σύμφωνα με την τιμή του συντελεστή συσχέτισης (0,366) φαίνεται ότι υπάρχει μια **μέτρια θετική γραμμική σχέση** μεταξύ της συνολικής δαπάνης για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό των κρατών-μελών και του ποσοστού ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, το **2005** η συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση (που αναλογεί σε κάθε νοικοκυριό) ερμηνεύει το **36,6%** (συντελεστής προσδιορισμού R^2) της μεταβλητότητας που παρουσιάζει το ποσοστό ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, κράτη-μέλη με υψηλή συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό εμφανίζουν υψηλά ποσοστά ολοκλήρωσης της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και αντίστροφα. Η συσχέτιση των συγκεκριμένων μεταβλητών κατά τον έλεγχο αποδείχθηκε σημαντική στο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $\alpha=0,05$.

Από το γράφημα προκύπτει η μέτρια γραμμική συσχέτιση της συνολικής χρηματοδότησης της εκπαίδευσης ανά νοικοκυριό με την αύξηση του ποσοστού ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν αποφοιτήσει από την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ωστόσο, η σχέση αυτή δεν επιβεβαιώθηκε για όλα τα ευρωπαϊκά πλαίσια αναφοράς. Σε μια τέτοια περίπτωση, ανεπιφύλακτα θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι η σύγκλιση στη συνολική δαπάνη για την εκπαίδευση ανά νοικοκυριό διασφαλίζει και την επίτευξη υψηλών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.

Επομένως, από όλα τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι η σύγκλιση των κρατών μελών της Ε.Ε. ως προς τη συνολική χρηματοδότηση για την εκπαίδευση εκτός από αναγκαία είναι πιθανότατα και ικανή συνθήκη για την παραγωγή ικανοποιητικών εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων.